Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Najer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. [30/1325 | Łódź, Piątek 3 lutego 1928 r. | זעקסטער יאהרגאַנג | לאָדז, פרייטאג יב שבט תרפ"ח | Nr. 03/1325

אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 71-24.

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

אין הויף פונ'ם לעצטען צאר
טאגבוך פון דער הויפדאמע
אננא ווירובאווא

דאס „טאגבוך פון דער הויפדאמע אננא ווירו-באָווא", וואס הויבט זיך היינט אן צו דרוקען אין „נייעם פאלקסבלאט" געהערט צו די סענ-סאַציאנעלסטע דאָקומענטען, וועלכע די סאָוויע-טישע היסטאריקער איז געלונגען אויסצוגעפינען און צו פערעפענטליכען.

דער אופן אַליין ווי אַזוי דאס טאגבוך איז געפונען געווארען און געקומען אין דער עפענטליכקייט, איז אַ מערקווירדיגער.

וועגען לעצטען רוסישען צאַר ניקאלאַי II, וועגען דער צאריצע אַלעקסאַנדראַ פיאָדאָראָווגאַ און זייער הויף איז פיל געשריבען געווארען.

אבער דאס, וואָס עס דערצעהלט ווירובאָוואַ, איז ביז איצט קיינעם נישט בעקאַנט געווען, ווייל דאָס, וואָס זי האָט געזעהן און געוואוסט האָט קיינער א חוץ איהר נישט געקאָנט וויסען. זי איז געווען די נאָהענטסטע פערזאָן אין קייזערליכען הויף און געקענט

אלע אינטימסטע סודות פונ'ם צאַר, פון דער צאַריצע, גרויספירשטין און גרויספירשטינס.

זי איז איז געשטאנען אין צענטער פון דעם פינסטע-רען קרייז, וואָס האָט זיך קאָנצענטרירט אַרום

אויסגעלאַסענעם פּאָפּ ראַספוטין

און אינאיינעם מיט ראַספוטינ'ען און אַנדערע געהאַט אַ השפעה אויף דער פּאָליטיק פון צארישען הויף.

די פערבאָרגענסטע סודות

פון צארסקאָיע סיעלאָ וויקלען זיך פונאנדער אין ווירובאָ-וואַ'ס טאָגבוך און מיט

שפּאַנונג און שטוינונג

וועט זיך דער לעזער נישט איינמאל פרעגען, צי האָבען מיר צו טון מיט

איינוואוינער פון א משוגעים-הויז אדער מיט קרימינעלע פערברעכער,

וואָס זייער אָרט דאַרף זיין אין תפיסה.

ווירובאָוואַ האָט געוואלט איהר טאָגבוך אויסבע-האַלטען אויף אייביג פאַר יעדען מענשליכען אויג. אָבער פאַר'ן אויג פון דער געשיכטע זענען נישטאָ קיין סודות און איהרע

סענסאַציאָנעלע כתבים

האָבען דערזעהן די שיין פון דער איבער-ראשטער עפענטליכקייט.

ליי'ענט אין היינטיגען נומער (6טע זייט) „אין הויף פונ'ם לעצטען צאר"

טאג-בוך פון דער הויף-דאַמע אננא ווירובאווא, וואָס ווערט ספּעציעל איבערזעצט און בעארבייט פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט".

Edzia Moszkowiczówna [Łask]
Wolf Lipszyc [Łódź]
Zaręczeni.
Łódź, w Styczniu 1928.

צו דער פערלאָבונג פון מיין ליבע טאָכטער
און שוועסטער
פרל. עדזשאַ מאשקאוויטש
מיט ה' וואלף ליפשיץ
גראַטולירען הערצליך און ווינשען אייביגעס גליק
מוטער און ברודער מיכאל יוסף.

אונזער ליבען ברודער
ה' וואלף ליפשיץ
צו זיינע תנאים מיט
פרל. עדזשא מאשקאוויטש
ווינשען פיל גליק און אַנ'עויג צופרידן צוזאַמענלעבען
געשוויסטער ליפשיץ.

א הערצליכען מזל-טוב ווינש איך
מיין ליבע שוועגערין
פרל. עדזשאַ מאשקאוויטש
צו איהר פערלאָבונג מיט
ה' וואלף ליפשיץ
זאָל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
סינאַ טענענבוים און פאַמיליע.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שעף
ה' וואלף ליפשיץ
מיט פרל. עדזשא מאשקאוויטש
גראַטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק
דאָס פערסאָנאַל
פון דער פירמע ליפשיץ.

צו דער תנאים פון מיין ליבע שוועסטער
פרל. עדזשא מאשקאוויטש
מיט ה' וואלף ליפשיץ
ווינש איך פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט
ברודער יעקב קאָפעל און פאַמיליע.

צו דער פערלאָבונג פון מיין ליבען פריינד
ה' וואלף ליפשיץ
מיט פרל. עדזשא מאשקאוויטש
גראַטולירט הערצליך און ווינשט פיל גליק
הערמאַן גראָסמאַן און פאַמיליע.

א הערצליכען מזל-טוב ווינש איך מיין ליבע
שוועגערין פרל. עדזשאַ מאשקאוויטש
צו איהר פערלאָבונג מיט ה' וואלף ליפשיץ
און ווינש זיי אַ גליקליכע צוקונפט
לייבל רישפאַן און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע שוועגערין
פרל. עדזשאַ מאשקאוויטש
מיט ה' וואלף ליפשיץ
גראַטולירען הערצליך און ווינשען אַ גליקליך צוזאַמענלעבען
אברהם אלעמביק און פאַמיליע.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
ליבען זוהן ה' וואלף ליפשיץ
מיט פרל. עדזשא מאשקאוויטש
ווינשען אַ הערצינען מזל-טוב און אַ
גליקליכע צוקונפט
עלטערן ליפשיץ.

צו דער פערלאָבונג פון
ה' וואלף ליפשיץ
מיט פרל. עדזשאַ מאשקאוויטש
גראַטולירען הערצליך און ווינשען אַ גליקליך צוזאַמענלעבען
רעגינאַ גוטערמאַן,
צעשאַ אַדאַמאָוויטש און נתן סאָסנאָוויטש.

„זאַל פילהאַרמאַניע" קאָנצערט-דיר.: אלפרעד שטרויך.
טעלעפ. 13-84. טעלעפ. 13-84.
מאָנטאָג, דעם 6. פעברואר ד. י., 8.30 אין אָוועגד
פידעל=רעציטאל
אויספיהרער פון פראָגראַם:
BRONISŁAW
GIMPEL
ביים פאָרטעפיאַן: **KAROL GIMPEL**
פראגראם: פידעל-קאָנצערט Vitali: Chaconne / Goldmark: A-moll
Czajkowski: סערענאַדע / Tartini-Kreisler: Warjacje na temat Corelli'ego / Wieniawski: Scherzo Tarantella / Pugnani-Kreisler: Preludjum e allegro / Paganini: I Palpiti.
בילעטען שוין צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע טעגליך פון 10.30 ביז 2 נאָכמיטאָג און פון 4 ביז 7 אין אָוועגד. 744

געזעלשאַפט „הזמיר" אל. קאָשטשיושקי 21
היינט און טעגליך פון 10 פריה ביז 9 אין אָוועגד איז אָפען אין אייגענעם נייע-רעמאָנטירטען לאָקאַל די הערליכע
בילדער-אויסשטעלונג
פון די לאָדזער קינסטלער:
מוריצי טרעמבאַטש, אַדאָלף בערמאַן, נתן שפיגעל, סאַמועל פינקעלשטיין און איגנאַצי הירשפאַנג.
בילעטען צום פרייז פון 1 זלאָטי פאַר דערוואַקסענע, 50 גראָשען פאַר יוגענד און 30 גראָשען פאַר שולען און גרופּעס איז צו בעקומען בײַ דער קאַסע. 779

אַכטונג, מאלער=מייסטער.
מאָרגען, שבת, דעם 4. פעברואר ד. י. 6 אָוועגט קומט פאָר אין לאָקאַל אויף פּאָלודניאָווע 4 די
אַלגעמיינע פערזאַמלונג
פון מאַלער=מייסטער מיט פאָלגענדע טאָג-אָרדנונג!
1) דערעפענונג. 2) וואהלען פון אַ פּאָרזיצער. 3) בעריכט פון רעוויזיאָנס-קאָמיסיע. 4) וואהלען פון אַ פערוואַלטונג. 5) פרייע פאָרשלאָגען.
מיר בעטען צו דערשיינען פינקטליך. די פערוואַלטונג. 814

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
פרל. טאַלאַ קליינמיץ (לאָדז)
מיט ה' שבח יאַשונסקי
(קאַלגאַרי אַלבערטאַ קאַנאַדאַ)
גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען זיי פיל גליק
זאָל זייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
אהרן מאיר און סאַלאַ בריט און קינדער, שוועסטער מיניאַ און ברודער אהרן קליינמיץ. 815

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס
ה' דוד וואלף אבראמאוויטש און פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
פרל. סאַלאַ אַבראַמאָוויטש
מיט ה' יהושע פייטאַג
און מיר ווינשען דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט
די פערוואַלטונג
פון לאָדז. שוסטער-מייסטער סעקציע פון זאַוואַדזקאַ 5
וואָלף פעלדמאַן און פרוי, ישראל גראַנקעוויטש און פרוי, אברהם אַבראַמאָוויטש און פרוי, שמואל גאָלדמאַן און פרוי. 800

קוואַליפיצירטע זשאַקארד=
וועבער-געזעלן
ווערען געזוכט ביי
שילדט % קרישטאל, פעטריקויער 28

CYRK
אל. קאָשטשושקי 73.
היינט — גרויסער צירק-פראָגראַם, ווי אויך רינג=קאַמפען (וואָלקאָס).
אָנהויב 8.15 אָוו., פון וואָלקאָס—9.30 אַ זייגער. 764

זאַל „פילהאַרמאַניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20
אַכטונג, לאָדזער יודען!
מיט גרויס מיה איז געלונגען צו אַנגאַזשירען דעם קעניג החזנים — פאַר זיין אָפּפאָהרען קיין לאָנדאָן — ה'
גרשון סיראטא
וועלכער וועט דאַוונען אונוועדערופליך שבת שירה פ' בשלח
היינט, פרייטאָג=צו=נאַכטס, 4 אין אָוועגד און מאָרגען, שבת, ד. 4. פעברואר 9 אַ זייגער פריה מיט דער בעטייליגונג פון בעוו. לאָדזער גוט-איינשטודירטען כאָר פון 40 פערזאָן אונטער דער לייטונג פון דעם בעקאַנטען דיריגענט ה' ישראל רובין, וועלכער האָט ספּעציעל פאָרבערייטעט נייע נגונים.
בילעטען צו בעקומען: יעדען טאָג אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע, ביי ה' על̇מאַנאָוויטש (פעטרי קאָווער 12) בײַ ה' דימאַנט (נאַחאָמיסקאַ 24) און ביי ה' האַמבורסקי (פעטריקאָווער 42). בעמערקונג: כדי דאָס לאָדזער פובליקום זאָל האָבען די מעגליכקייט צו הערען דעם גרויסען קינסטלער צום לעצטען מאָל אין לאָדז, פאַר זיין אָפּפאָהרען קיין לאָנדאָן, זענען די פּרייזען צוגענגליכע: פון 1 ביז 3 זל
פאַר פרויען ספּעציעל רעזערווירטע פּלעצער. 497
בעמערקונג: אַלע, וועלכע ווילען הערען דעם גרויסען חזן סיראָטאַ, מוזען זיך פריהער פערזעהען מיט בילעטען ווייל פרייטאָג 4 נאָכמיטאָג וועט די קאַסע געשלאָסען ווערען, כדי נישט מחלל-שבת צו זיין.

Dr. Med.
J. PIK
Wólczańska 57, tel. 23-77
parter
נערווען-קראַנקהייטען
פּס כישע היילונג פון וועלישען און נערווען-ליידען. (פּסיכאָאַנאַליזען). ∴ רעמשניצע פרייזען פאַר אונבעמיטעלטע.

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
פון 10—1½ און פון 4—7 אָוו.
רעסעקציעס, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג פון דזשאַנסלעס, ציינער א. אַ. וו.
די ווינדע איז טעמיג.

א מעבלירט
צימער
פאַר אַנשטענדיגע יונגע-לייט איז צו פערמיטען.
קאָנסטאַנטינער 24, וו. 5.

א הונד
(אַ קליין קעפּעל) ווייס, געשפריצט שוואַרץ-ברוין איז אָוועקגעקומען. מ'בעט אָבצוברענגען געגען בעלוינונג צו ה. וויינקראַניץ, יעראָזאָלימסקאַ 8. 828

שטאַפּעריגס
ווערען געזוכט
צו ערפאהרען ביי
ראַבינאָוויטש
צעגעלניאַנאַ 61 61

Edzia Wiszyńska
Josef Litwin
Zaręczeni.
Łódź, w Styczniu 1928.

צו דער פערלאָבונג פון
ה' יוסף ליטווין
מיט פרל. עדזשא ווישינסקא
גראַטולירט הערצליך און ווינשט פיל גליק
משה אַמזלער און פרוי.

אונזער ווערטען מיטאַרבייטער און פריינד
ה' יוסף ליטווין
צו זיין פערלאָבונג מיט
פרל. עדזשאַ ווישינסקאַ
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב, זאָל זייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין
דאָס פערסאָנאַל 785
פון דער פירמע מ. אַמזלער, לאָדז

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געשעצטען פריינד העניעך ליטווין צו דער פערלאָבונג פון זיין זוהן
ה' יוסף ליטווין
מיט פרל. עדזיא ווישינסקא
פאַמיליע דזיגאַנסקי און פאַמיליע גוזש. 778

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ווערטען פריינד
ה' יוסף ליטווין
מיט פרל. עדזיא ווישינסקא
גראַטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק
העלא אמזלער און אלעקסאַנדער כשאַנאָווסקי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען חבר
ה' יוסף ליטווין
מיט פרל. עדזיא ווישינסקא
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט 793
משה וויסמאַן און ישראל בזשאָזעק.

Panu CH. WISZYNSKIEMU z intencji zaręczyn córki Jego
p. Edzi z p. Jerzym Litwinem
serdeczne życzenia składają
Kamińscy i J. Zajtman.

18 | 18 | 18 | 18 | 18 | 18 | 18 | 18
18 יודישער נאַציאָנאַלער בלאָק ביים בלאָק פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פוילען. 18
יוגענד וואהל=קאָמיטעט אין לאָדז.
אַכטונג, מיטגלידער פון די ציוניסטישע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס!
„ברית טרומפּעלדור", „גורדניה", „החלוץ המרכזי", „החלוץ", „השחר", „חשמונאי", „ירדניה", „מכבי", „צעירי מזרחי", „הפועל המזרחי" „על המשמר", „רוויזיאָניסטים", ווי אויך אַלע סימפּאַטיקער פון נאַציאָנאַליטעטען-בלאָק!
שבת, דעם 4 ד. ח. 5 אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציונ. אָרגאַניזאַציע צעגעלניאַנאַ 4
א יוגענד = וואהל = פערזאַמלונג
צו וועלכער עס ווערען איינגעלאַדען אַלע מיטגלידער פון די ציוניסטישע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך סימפּאַטיקער פון נאַציאָנאַליטעטען-בלאָק. די איינלאַדונגען ווערען אַרויסגעגעבען אין לאָקאַל פון וואהל-קאָמיטעט צעגעלניאַנאַ 4 (ציוניסטישע ביוראָ) טעגליך פון 10 פריה ביז 8 אָוו.
18 | 18 | 18 | 18 | 18 | נאַציאָנאַלע יוגענד, קומט מאַסענווייז! | 18 | 18 | 18 | 18 | 18

לאָדז, 3 פעברואר 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 3 פעברואר 1928

עמיל לודוויג / אַ געשפּרעך מיט דעם בעריהמטען יודיש-דייטשען ביאָגראַף פון ווילהעלם'ען, ביסמאַרק'ן און נאַפּאָלעאָנ'ען / פון א. רעוואוצקי

מיט פינף יאָהר צוריק האָב איך אין בערלין געזעהן אַ דראַמע, וואָס האָט אויף מיר געמאַכט אַנ'אויסערגעוועהנליכען איינדרוק. „ווילהעלם און ביסמאַרק" האָט זי געהייסען, און די גרעסטע סענסאַציע אין דייטשלאַנד האָט זי אַרויסגערופען. צוויי פּערזענליכקייטען פון גאָר לעצטער פערגאַנגענהייט. — איינער פון זיי נאָך אַ לעבעדיגער, — זענען געשילדערט געוועהן אויף דער ביהנע מיט אַ מערקווירדיגען רעאַליזם און אונגעהייערער היסטאָרישער פּינקטליכקייט. דאָס בילד פונ'ם אַלטען „איי-זערנעם קאַנצלער", וואָס ווערט פערדרוקט פון דער מאַכט דורך דער קרענקליכער אַמביציע פון אַ יונגען, צעיושעטען הערשער, איז דאָרט געשילדערט געוואָרען מיט'ן העכסטען דראַמאַטישען און פּאַקטישען אמת. אַ טיף - טראַגישען איינדרוק מאַכען די פינסטערע נבואות פונ'ם אַלטען ביסמאַרק, וועלכער פיהלט, אַז דער נישט-באַלאַנסירטער ווילהעלם וועט ברענגען דאָס דייטשע „רייך" זיין ביסמאַרק'ס ווערק — צום גרעסטען חורבן, צו טיפסטער ירידה.

נישט אומזיסט האָבען געקריצט די דייטשע מאָנאַרכיסטען מיט די צייהן. קיין איין בוך, קיין איין פּאַמפלעט, קיין איין נאַרישע האַנדלונג פון ווילהעלם'ען אַליין האָט נישט אַזוי שטאַרק אונטערגעגראָבען דעם מאָנאַרכיזם אין דייטשלאַנד, ווי די דאָזיגע דראַמע פון עמיל לודוויג. בעזונדערס איז דאָס דערפאַר, ווייל אין דער דראַמע איז נישטאָ קיין קלענסטע איבערטרייבונג, אַז אַלץ אין איהר איז פולער, אונפערפעלשטער, הונדערט פּראָצענטיגער היסטאָרישער אמת.

שוין אין דער דאָזיגער דראַמע האָט עמיל לודוויג אַרויסגעוויזען אַ זעלטענע ממש גאָניאַלע פעהיגקייט צו שילדערען היסטאָרישע פּערזענליכקייטען אין זייער טיפערען אינערליכען ליכט, דורכדרינגען זייערע נשמות מיט די רענטגען-שטראַהלען פון זיין שאַפונג. ער איז געוואָרען דער רענטגען - ספּעציאַליסט פון היסטאָרישע נשמות. אין דעם זין האָט ער נישט צו זיך קיין גלייכען אין דער גאַנצער וועלט-ליטעראַטור, נישט פון איצט און נישט פון פריהער.

ערשט מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט ער דאָס בעוויזען אין זיין בוך וועגען „נאַפּאָלעאָנען". ער האָט אויך פערעפענטליכט אַ מייסטערהאַפטע „געטהע"-ביאָגראַפיע אין דריי בענדער, וועלכע ער אַליין בעטראַכט פאַר זיין גרעסטער שאַפונג.

* * *

זיך בעגעגענט מיט'ן נאָר וואָס אָנגעקומענעם עמיל לודוויג האָבען מיר זיך אינ'ם הויז פון אָטאָ קאהן. נאָך דעם, ווי דער ליבענסווירדיגער אַלטער באַנקיר האָט פאָרגעשטעלט זיין בעריהמטען גאַסט און בעדויערט, וואָס ער קאָן אַליין נישט בלייבען ביים געשפּרעך האָט לודוויג אָנגעהויבען ענטפערען אויף די געשטעלטע פראַגען.

ווען עמיל לודוויג וואָלט געוואָלט פערלייקענען זיין יודענטום, וואָלט דאָס איהם זיך שווער איינגעגעבען. כל זמן ער שווייגט, קאָן מען נאָך וועגען דעם האָבען אַ ספק. אויף זיין פּאָטאָגראַפיע קוקט ער נישט אויס ספּעציפיש יודיש: אויך צווישען די „עכטע" דייטשען — בפרט אין זידען — טרעפען זיך מענשען מיט שוואַרצע האָר און דונקעלע אויגען. אָבער ווען לודוויג הויבט אָן רעדען, ווען ער צעוואַרעמט זיך, ווען עס פינקלען זיינע אויגען דורך די פענסטער, דאַן קאָן מען מעהר קיין טעות נישט מאַכען. אַנ'עכט יודישער טעמפּעראַמענט שפּריצט פון זיין געזיכט, און ספּעציפיש-יודיש איז דעד חריפות'דיגער אופן פון זיין דענקען, זיין פערטראַכטען זיך איבער אַ פראַזע, זיין ענטפערען אַמאָל אויף איהר מיט אַנ'אייגענער שאלה.

שטעהענדיג אונטערן שטאַרקען איינדרוק פונ'ם נישט לאַנג געלייענטען „נאַ-פּאָלעאָן", האָבען מיר דאָס גענומען צום געגענשטאַנד פון אונזער ערשטער פראַגע. ווען מיר האָבען איהם געזאָגט, אַז דאָס בוך לייענט זיך, ווי אַ שפּאַנענדער ראָמאַן, האָט ער תיכף אונז אונטערבראָכען מיט פאָלגענדער בעמערקונג:

„איהר בעריהמט דערמיט אין מיר זעהר אַנ'עמפּינדליכען פּונקט. כ'וויל בשום אופן נישט, אַז מיינע ווערק זאָלען אָנגענומען ווערען פאַר היסטאָרישע ראָמאַנען, דער אויטאָר פון אַ היסטאָרישען ראָמאַן געהמט אַ פּאָר אויבערפלעכליכע היסטאָרישע פאַקטען און לאָזט אַרום זיי פריי שפּאַצירען זיין אייגענע פאַנטאַזיע. ביי מיר איז אָבער יעדער פּרט, יעדער קלענסטער פאַקט באַזירט אויף אַ דאָקומענטאַריש פעסטגעשטעלטען פאַקט. כ'שרייב לעבעדיג, אָבער מיין פאַנטאַזיע איז ענג איינגע-צוימט אין די ד' אמות פון היסטאָרישע פאַקטען".

ווי קומט איהר בכלל צו שילדערען אַזעלכע פּערזאָנען ווי נאַפּאָלעאָן, ווי געטהע, ווי ביסמאַרק, מיט אַזאַ אינערליכער דורכדרינגונג פון זיי?

— די ערקלערונג איז אַ פּשוט'ע: בעת איך שרייב אָדער כ'גרייט זיך שרייבען וועגען אַ געוויסער פּערזענליכקייט, בין איך פערליבט אין איהר, כ'לעב מיט איהר און צושייד זיך נישט פון איהר אויף קיין איין מינוט. ווען כ'האָב זיך פערנומען מיט נאַפּאָלעאָנען בין איך מיט איהם געוועזען ביים עסען און טרינקען, אויפ'ן טראַמוואַי און ביים פריזיער. בעת איך שרייב וועגען אַזאַ פּערזאָן, ווער איך זיין שאָטען, און דאָס גיט מיר די קראַפט פון דורכדרינגונג, אָהן וועלכער די היסטאָרישע פאַקטען אַליין וואָלטען נישט געקאָנט שאַפען זיין פולשטענדיג בילד.

„כ'בין אַ היסטאָריקער, אָבער מיין צוגאַנג צו געשיכטע איז אַנ'אַנדערער, איידער פון געוועהנליכע פּראָפעסאָרען. זיי שטודירען קודם כל די קוועלען און פון די פאַקטען שאַפען זיי זיך סוף כל סוף אַנ'אַלגעמיינעם בעגריף. כ'האָב קודם כל אַ בילד, אַ זעהונג און דערנאָך צוליב דעם בילד נעהם איך זיך צו די קוועלען".

וואָס האָט אייך בעזונדערס צוגעצויגען צו נאַפּאָלעאָנען? אינטערעסירט ער אייך אַלס גענעראַל?

— ווען נאַפּאָלעאָן וואָלט געוועזען אַ גענעראַל סתם, וואָלט איך קיין בוך וועגען איהם נישט געשריבען. האָט איהר בעמערקט, אַז אין מיין גאַנצען בוך וועגען נאַפּאָלעאָן איז נישטאָ קיין איין שלאַכט-בעשרייבונג? ניין, נאַפּאָלעאָן איז געוועזען א גרויסער שטאַאַטס - מאַן און ער האָט אויפגעבויט אַ ביישפּילל אָ-זע קאַריערע אויף זיך אַליין, אויף זיין אייגענעם שטאַרקען ווילען און פּילוזי-טיגע פעהיגקייטען.

און אויסער דעם איז די לעבענס-בעשרייבונג פון אַ גענעראַל סתם אפילו פונ'ם גרעסטען, מסוגל צו פערשטאַרקען די מיליטערישע שטימונג אויף דער וועלט. איך גלויב, אַז יעדעס בוך מוז האָבען זיין מוסר, זיין מאָראַל. אַנדערש האָט ער נישט קיין בערעכטיגונג.

אַנ'אינטערעסאַנטע ערקלערונג האָט עמיל לודוויג געגעבען, פאַרוואָס ער האָט קיינמאָל נישט אָנגעשריבען קיין ביאָגראַפיע פון אַ גרויסער פרוי:

דאָס איז אַ צו שווערער און צו דעליקאַטער עסק און איך בין אויסער דעם זיכער, אַז גראָד די פרויען-לעזער וואָלטען דערמיט געוועזען אונצופרידען, דאָס געשלעכטליכע לעבען שפּילט ביי א בעריהמטער פרוי אַ פיל גרעסערע ראָלע איידער ביי אַ בעריהמטען מאַן, און ס'איז בשום אופן אונמעגליך געוויסענהאַפט שרייבען איהר ביאָגראַפיע און דאָס פערבייגעהן. איהר קאָנט נישט געבען קיין פּאָרטרעט פון מאַריאַ סטיואַרט אָדער יעקאַטערינאַ אָדער זשאָרזש זשאַנד, אויסמיידענדיג איהר אינטימען לעבען. און יאָ פערנעהמען זיך דערמיט וואָלט איך נישט געוואָלט.

א גרויסער אויסוואַהל פון
נייעסטע-מאָדערנע
שייטלען
פאַלקעס און האַלבע פאַלקעס
צו בעקומען קאַמיענאַ 5
2-טען הויף, 2. שטאָק ביי פּאַרשוצקי.

דורך וועלכער קראַפט וועלען מענשען פליהען אין דער צוקונפט

פון ל. באָראַדולין

וואָס וועט זיין די צוקונפט פון לופט-פליהעריי? ווי אַזוי, דורך וועלכע מיטלען וועלען מענשען פליהען אין דער לופטען אין דער צוקונפט?

היינטיגע צייטען קען מען קיין נביא נישט זיין. די וויסענשאַפט און טעכניק פּראָגרעסירען מיט אַזעלכע שנעלע טריט און ברענגען אָפט אַזעלכע אומ-דערוואַרטעטע סורפּריזען, אַז מען קען נישט פאָראויסזעהן היינט, וואָס פאַר אַ פאָרם זאַכען וועלען אָננעהמען מאָר-גען. אָבער אויף וויפיל עס לאָזט זיך פאָראויסזעהן איז נישטאָ קיין גרונד צו האָפען, אַז מענשען וועלען אין דער צוקונפט פליהען מיט די זעלבע מיט-לען, געבויט אויף די זעלבע פיזישע און מעכאַנישע פּרינציפּען, ווי היינט צו טאָג.

כדי מענשען זאָלען קענען פליהען אין דער לופטען, איז נויטיג געוועזען צו לעזען צוויי שווערע פּראָבלעמען, ערשטענס, איז נויטיג געוועזען צו בעשאַפען אַזאַ מאַשין, וואָס זאָל זיך בעוועגען פאָראויס, און וואָס שנעלער — אַלץ בעסער; און, צווייטענס, איז נויטיג געווען, אַז אָט די מאַשין זאָל גובר זיין די צוציהונגס-קראַפט פון דער ערד.

דאָס ערשטע איז שוין דערגרייכט געוואָרען צו אַ גאַנץ צופרידענשטעלענדער שטופע. עס זענען שוין איצטער פערהאַן עראָפּלאַנען, וואָס קענען פליהען 200 מייל אַ שעה, און אפילו מעהר. אָבער די צווייטע פּראָבלעם, דאָס גובר זיין די גראַוויטאַציע פון דער ערד, איז נאָך ווייט נישט דער-גרייכט געוואָרען, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס עראָפּלענען זענען שוין געפלויגען מיליאָנען מייל און געפיהרט צעהנדליגער טויזענדער פּאַסאַזשירען.

דער עראָפּלאַן און דער דיריזשאַבל האָבען דערגרייכט כמעט זייער העכסטע שטופע פון ענטוויקלונג. דאָ און דאָר-טען זענען נאָך פערבליבען קלענערע ערטער פאַר פערבעסערונגען; אָבער נישט קיין סך פלאַץ. עס איז נישטאָ קיין גרונד צו האָפען, אַז דער איצטיגער עראָפּלאַן און דער איצטיגער דיריזשאַבל זאָלען זיך ענטוויקלען צו אַ שטופע, אַז מען זאָל קענען מיט זיי פיהרען פּאַס זשירען און באַגאַזש איבער'ן אָקעאַן אָדער איבער קאָנטי-נענטען, ווען דער שטח איז טויזענדער מייל. כדי די קונסט פון לופט-פליהעריי זאָל זיך ענטוויקלען צו אַזאַ שטופע, איז נויטיג צו בעשאַפען, צו ערפינ-דען אָדער ענטדעקען גאַנץ נייע פיזי-שע און מעכאַנישע פּרינציפּען.

אָבער וואָס פאַר אַ נייע פיזישע אָדער מעכאַנישע פּרינציפּען זאָלען עס זיין און אין וועלכער ריכטונג זאָל מען זיי זוכען? לאָמיר זעהן.

די הויפּט-שוועריגקייט ליגט אין ביי-קומען די גראַוויטאַציע, די צוציהונגס-קראַפט פון דער ערד. די ערשיינונג פון גראַוויטאַציע איז אין פיל פּרטים עהנ-ליך צו דעם, וואָס עס קומט פאָר צווי-שען אַ מאַגנעט און אַ שטיקעל אייזען, וואָס געפינט זיך נעבען איהם. די ערד ציהט צו צו זיך אַלע זאַכען, וואָס גע-פינען זיך איבער איהר, ווי אַ מאַגנעט ציהט צו צו זיך אַ שטיקעל אייזען. מעגליך, אַז אין תוך איז גראַוויטאַציע און מאַגנעטיזם די זעלבע זאַך, די זעל-בע ערשיינונג. עס ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז נישט אַלע מאָל וועט אַ מעג-נעט צוציהען צו זיך אַ מעטאַל: עס זענען פערהאַן פאַלען ווען אַ מאַגנעט שטויסט פון זיך אָפּ אַ מעטאַל.

אַמבעסטען ווערט עס אילוסטרירט דורך יענע מאַגנעטען, וואָס ווערען פּראָדוצירט מיט דער הילף פון עלעק-טריציטעט. מען רופט עס: עלעקטראָ-מאַגנעט. אַ שטיק ווייך אייזען ווערט אַרומגעוויקעלט מיט אַ לענגליכען איזאָ-לירטען דראָט. אין דעם מאָמענט, ווען מען לאָזט אַנ'עלעקטרישען שטראָם פליסען דורך אָט דעם דראָט, ווערט דאָס שטיק אייזען מאָמענטאַל פערוואַנ-דעלט אין אַ מאַגנעט און ער ציהט צו צו זיך שטיקלעך אייזען.

אָט די אייגענשאַפט פון דעם עלעק-טראָמאַגנעט איז ענטדעקט געוואָרען מיט איבער הונדערט יאָהר צוריק: אָבער עטליכע צעהנדליק יאָהר שפּע-טער האָט דער ענגלישער געלערנטער מיטשעל פאַראַדאַי געמאַכט אַנ'אַנדער וויכטיגע ענטדעקונג. ער האָט בעמערקט, אַז געוויסע מעטאַלען, איבערהויפּט ביסמוט און קופּער פיהרען זיך אויף נעבען אַ מאַגנעט אויף אַזאַ אופן, ווי זיי זאָלען ווערען אָפּגעשטויסען פון דעם מאַגנעט. נישט צוגעצויגען, נאָר פער-קעהרט, אָפּגעשטויסען.

פאַראַדעי האָט געלייגט אין אָנהויב, און דערנאָך איז די זאַך צוביסלעך ענט-וויקעלט געוואָרען אַלץ ווייטער און ווייטער ביז עס האָט דערגרייכט צו אַ מערקווירדיגער שטופע.

מיט אַ יאָהר 10 צוריק האָט אַ מאַן מיט'ן נאָמען עמיל באַשעלע דעמאָנס-טרירט אויף אַ כעמישער אויסשטעלונג אין ניו-יאָרק אַנ'עלעקטראָמאַגנעט, וואָס האָט אָפּגעשטויסען פון זיך גאַנץ גרויסע שטיקער קופּער מיט אַזאַ קראַפט, אַז מען האָט דאָס שטיק קופּער קוים איינגעהאַלטען מיט די הענד געגען דער קראַפט פון דעם מאַגנעט.

אומגעפעהר אַרום יענער צייט האָט פּראָפ. פרענסיס ניפער פון סט. לואי געמאַכט אַ גאַנצע רייהע עקספּערימענטען און האָט ענדליך דערגרייכט אַ פאַל, ווען אַ גרויסע קויל פון בליי האָט, אונ-טער דער ווירקונג פון עלעקטריציטעט, אָפּגעשטויסען פון זיך אַנ'אַנדער קויל פון בליי, נאָר אַ סך אַ קלענערע. דאָס איז שוין נישט קיין פאַל פון מאַגנע-טיזם, ווי אין די עקספּערימענטען פון באַשעלע, נאָר עטוואָס, וואָס איז שוין מעהר עהנליך צו גראַוויטאַציע.

און נישט לאַנג צוריק האָט ד"ר בער-נייס דזשאנסאָן דעמאָנסטרירט אויף דער לעצטער ראַדיאָ-אויסשטעלונג אין ניו-יאָרק אַנ'עלעקטראָמאַגנעט עהנליך צו דעם מאַגנעט פון עמיל באַשעלע נאָר פון אַ נאָך שטאַרקערע קראַפט.

ד"ר בערנייס דזשאָנסאָן איז אַנ'ער-פינדער און איז זעהר אַנ'אינטערעסאַנ-טע פּערזענליכקייט. צום ערשטען מאָל האָב איך איהם בעגעגנט אויף דער ראַדיאָ אויסשטעלונג וואו ער האָט דע-מאָנסטרירט אַ גאַנצע רייה פון וויסענ-שאַפטליכע אַפּאַראַטען. אין איין פאַל האָט ער געוויזען ווי אַזוי אַנ'עלעקטראָ-מאַגנעט שטויסט אָפּ פון זיך אַ מעטאַ-לענע פּלאַטע פון עטליכע פונט. דער מאַגנעט האָט אָפּגעשטויסען פון זיך די מעטאַלענע פּלאַטע אויף אַ 6 ביז 7 צאָל, און אויבען האָט ד"ר בערנייס דזשאָנסאָן צוגעהאַלטען די דאָזיגע פּלאַ-טע מיט די פינגער פוןביידע הענד. מיט די שפּיץ-פינגער האָט ער אַראָפּ-געדריקט די פּלאַטע אַראָפּ, געגען דער אָפּשטויסונגס-קראַפט פון דעם מאַגנעט.

דערנאָך האָב איך איהם בעזוכט אין זיין לאַבאָראַטאָריע און געהאַט מיט איהם אַ לענגערען געשפּרעך. אין בע-צוג צו גראַוויטאַציע איז זיין טעאָריע אין קורצען אַזאַ:

פון דעם, וואָס די ערד דרעהט זיך אַרום זיך ווי אַרום אַנ'אַקסעל, ענטוויקעלט זיך אין איהר עלעקטריציטעט. צוליב דער עלעקטריציטעט האָט זיך אין דער ערד ענטוויקעלט אַ צוציהונגס-קראַפט עהנליך צו דער צוציהונגס-קראַפט פון אַ מאַגנעט. מען קען אָבער בעשאַפען אַזאַ קאָמבינאַציע פון מאַגנעטען, וואָס זאָלען מעטאַלען אָפּשטויסען און נישט צוציהען. דאָס האָט ער שוין אַ סך מאָל דעמאָנסטרירט. אויף דעם זעלבען אופן דאַרף זיין אַ מעגליכקייט צו בעשאַפען אַזעלכע מאַגנעטען, וואָס זאָלען אָפּשטויסען פון זיך די ערד, ד. ה. פאַקטיש, ווערען אָפּגעשטויסען פון דער ערד. אַזאַ מאַגנעט וועט גובר זיין די גראַוויטאַציע פון דער ערד און וועט זיך טראָגען אין דער לופטען. און ווען אַזעלכע מאַגנעטען וועלען בעשאַפען ווערען, וועט מען קענען אויסבויען פליה-מאַשינען, וואָס וועלען זיך טראָגען אין דער לופטען און נישט מורא האָבען אַראָפּצופאַלען אויף דער ערד.

ד"ר בערנייס דזשאָנסאָן זאָגט, אַז די נאַטור פון אַזאַ עלעקטריציטעט, אָדער אַזאַ מאַגנעטיזם, וואָס זאָל גובר זיין די גראַוויטאַציע פון דער ערד, איז איהם שוין בעקאַנט. איצטער בלייבט אויפצובויען אַ מאַשין, וואָס זאָל אָט די פאָרם פון עלעקטריציטעט שאַפען אין אַ גענינגענדער מאָס. און אויף דעם אַר-בייט ער איצט.

טויט-שטראף

ביי די ווילדע אמאל און ביי די ציוויליזירטע היינט

פון מ. איוואנאוויטש

דער וועג פון דער מענשליכער גערעכטיגקייט איזדער וועג פון מענשליכען שכל, דעריבער איז טויטשטראף אנ'אונזין. ווייל דער וועג אליין איז אנ'אונזיניגער. יוסטיץ און טויט, געזעץ און טויט, א געריכטס-אורטייל און טויט—דאס זענען פון סאמע אנהויב אן צוויי ענטגעגענגעזעצטע זאכען, וואס ווידערשפרעכען אייגע דער אנדערער.

דער לעזער וועט מיר מוזען מוחל זיין דאס ביסעל פילאזאפיע. אבער זי איז נויטיג פאר אונזער צייט. אין אונזער צייט, נאך די מלחמות און נאך די רעוואלוציעס, האט מען זיך אזוי צוגעוואוינט צו הרג'ענען, אז מען האט אזש פערגעסען דעם טיפען זין פון דעם, וואס טויט איז. פריהער איז טויט געווען „גארנישט", נאכדעם ווי א מענש איז געשטארבען. איצט איז טויט געווארען „גארנישט" נאך איידער א מענש איז געשטארבען.

יעדער טויט-אורטייל איז א טויט-אורטייל נישט נאר פאר דעם פערברעכער, נאר גלייכצייטיג אויך פאר דער יוסטיץ, פאר דער גערעכטיגקייט, ווייל דער טויט-אורטייל נעמט ביים ריכטער אפ זיין פרייהייט. דער ריכטער בינדט זיך דא אליין די הענט. ער פערלירט די מעגליכקייט ווידער אויסצופרובען זיין געוויסען. ער פערשפארט זיין געוויסען, זיין שכל, זיין ווילען אין דעם פינסטערען קבר. ער פער'חתמ'עט זיי דארטען אויף אייביג מיט'ן בלוט פון דעם יוסטיץ-קרבן. ער שטעלט זיך, אין גרונד גענומען, אנ'אויפגאבע, ארויסצוזאגען דעם סאמע לעצטען אמת. מיט איין ווארט, עס זאל שוין אויף אייביג נישט בלייבען קיין פינטעלע, וועלכער זאל קענען דעם אמת פערבעסערן, פערפיינערן, פערפאלקאמען. לויט רעליגיעזע בעגריפען פאסט אזא זאך נאר פאר גאט אליין. ער אליין ווייסט דעם סאמע לעצטען אמת, און יעדערער, וואס דראפעט זיך אויף גאט'ס ריכטער-שטול איז א פערברעכער געגען גאט. אויף דער שפראך פונם מענשליכען פערשטאנד הייסט דאס, אז א מענש קאן קיינמאל נישט זיין גאנץ זיכער, אז זיין אמת איז דער גאנצער אמת, און נישט נאר וועט ער קיינמאל נישט דארפען אפזאגען זיך פון איהם, נאר אפילו נישט אויסבעסערן איהם אין קליינע איינצעלהייטען. אבער דאס איז גראד, וואס דער ריכטער טוט, ווען ער טראגט ארויס א טויט-אורטייל. זיין אמת איז דער סאמע לעצטער, ווייל דער טויט לאזט זיך נישט... פערבעסערן. דא איז שוין נישטא וואס צו פערריכטען.

עס איז אינטערעסאנט צו בעמערקען, אז ביי פיל פעלקער, וואו מען פראקטיצירט די טויט-שטראף, האט זיך אויסגעארבייט א פארשטעלונג, אז דער תליון איז נישט קיין דינער פון גערעכטיגקייט, נאר א געמיינער פערברעכער און א מערדער. אין שפאניען פלעגט נאך מיט עטליכע צעהנדליג יאהר צוריק די פאליציי נאך יעדער הינריכטונג, כאפען דעם תליון אויפ'ן ארט און שטעלען איהם פאר'ן געריכט, ער זאל זיך פערענטפערען פאר דעם מארד, וואס ער האט נאר וואס בעגאנגען, כאטש ער האט דאס געטון אויף דעם בעפעהל פון אנדערע ריכטער. דאס איז געווען אנ'אויסערליכער צייכען פון א רעכטס-געפיהל, וואס זאגט אונטער דעם מענש, אז טויט-שטראף איז פארט א מארד. כדי צו בעפרייען די טויט-שטראף פון איהר מערדערישען בייגעשמאק, פלעגען פיל ווילדע פעלקער געבען דעם פעראורטיילטען צום טויט א שילד, ער זאל זיך קענען ווערען געגען דעם, וואס דארף איהם דער'הרג'ענען. דער טויט-שטראף פלעגט דאן ווערען א ביסעל עהנליך צו א דועל. ביי פיל פעלקער פלעגט מען זיך מיט דעם צום טויט-פעראורטיילטען בעגעהן ווי מיט א הייליגען מענשען. ער פלעגט בעטראכט ווערען ווי א קרבן פאר גאט. אבער אין דעם פרס איז דער פעראורטיילטער געווען גלייך צו פרייע מענשען, וועמענס לעבען מען פלעגט אויך אפפערן צו גאט. א נאקעטע טויט-שטראף, א פשוט'ען געזעצליכען קאלטען מארד האבען די פעלקער נישט געקענט פערטראגען. ביי די אלטע סקאנדינאווער פלעגען צו דער צערעמאניע קומען די פיהרער און דער קעניג. דעם קרבן פלעגט מען פערשאפען דעם גרעסטען כבוד, מען פלעגט איהם שענקען מתנות און פראכטפול בעקלייען. זיין בלוט פלעגט מען אויפנעהמען אין א שאל און דערנאך מיט דעם בעשפריצען די ווענט פון דעם טעמפעל און דאס פאלק. דאס פלייש פלעגט מען אויפעסען אין דעם פאדערשטען טייל פון טעמפעל. ביז היינט לעבט נאך דער אבערגלויבען, אז דאס בלוט פון א הינגעריכטעטען האט א גרויסע היילונגס-קראפט. און עס זענען געווען פאלען, ווען מען פלעגט קויפען ביי די הענקער מענשליכע פעטס אלס א הייל-מיטעל פאר קראנקע קינדער. אזעלכע זאכען זענען פארגעקומען אין שוועדען אין יאהר 1876, אין נעאפאל, איטאליע, אין יאהר 1884 און אין פאריז אין יאהר 1887.

וואס בעווייזען די עטליכע ביישפילען? אלע גרויסע געלעהרטע, וואס האבען געפארשט די געשיכטע פון טויט-שטראף, זענען איבערצייגט, אז די יוסטיץ-מיטעל, וואס מען רופט איהם אפטמאל „בארבאריש", איז אין די אמת-בארבארישע צייטען גאר נישט געווען אזוי בארבאריש, ווי ער איז היינט, ביי א זעהר רייכער ציוויליזאציע, דעמאלט, אין די בארבארישע צייטען, איז די טויט-שטראף געווען פערבונדען מיט א רעליגיעזען גלויבען, און מענשען האבען געזוכט כאטש דורך אויסערליכע צייכענס בעפרייען די טויט-שטראף פון איהר מערדערישען טעם. אין דער נייער צייט איז שטארק אויסגעוואקסען די מלוכה-מאכט. זי האט בעקומען אלע מעכאנישע מיטלען צו אונטערדריקען יעדע זעלבסטשטענדיגע בעוועגונג פון איהרע בירגער, וואס האבען זיך פערוואנדעלט אין „אונטערטאנען". אין דער נייער צייט האט די טויט-שטראף אראפגעווארפען פון זיך אלע רעליגיעזע און אלע גייסטיגע בעפוצונגען און האט זיך ארויסגעשטעלט אין איהר ווילד-נאקעטער פארם. זי האט זיך אונטערגעקאוועט מיט אייזערנע געזעצען, זי האט זיך פעסט פערקנעפעלט אין א ראק פון קאלטע לאגישע קונצען, וואס רופען זיך „בעווייזען", זי האט אנגעטון ריינע ווייסע הענדטשקעס, מען זאל זעהן פון ווייטענס, אז זי איז עכט נאבעל און פיין, זי האט זיך אנגעבלאזען מיט „גערעכטיגקייט" און זי האט זיך געדונגען „ארבייטער", וואס פיהרען ריכטיג דורך דעם ריכטיגען אורטייל.

אין דאך ליגט אין דער טויט-שטראף פערבארגען א שרעקליכער גיפט, פון פיל הונדערטער טויט-אורטיילען ווערען אויסגעפיהרט נאר א קליינער טייל. אין פרייסען האט מען פון 1919 ביז 1926 ארויסגעטראגען 556 טויט-אורטיילען, אבער אויסגעפיהרט זענען געווארען „נאר" 42. אין גאנץ דייטשלאנד האט מען אין די יאהרען פון 1871 ביז 1878 קיין איינציגען טויט-אורטייל נישט אויסגעפיהרט. אין די ווייטערדיגע 9 יאהר האט מען פון 556 טויט-אורטיילען אויסגעפיהרט „נאר" 38. אבער אין דער צייט פון דער הערשאפט פון ווילהעלם דעם צווייטען, האט זיך די לאגע פיל „פערבעסערט". אין דער צייט פון 1888 ביז 1913 זענען פון 713 טויט-אורטיילען אויסגעפיהרט געווארען 431, דאס הייסט, מעהר ווי 60 פראצ. אבער עס איז פארט געבליבען ביז 40 פראצענט נישט אויסגעפיהרטע. מען סעגנעדיגט די פעראורטיילטע, ווייל מען שרעקט זיך פאר'ן געזעץ, וואס שרייט: „דו זאלסט איהם טויטען", און מ'שרעקט זיך גלייכצייטיג פאר די בעווייזען, וואס קאנען בעווייזען, וואס מען וויל. אבער נישט דאס רעכט צו הרג'ענען. און אזוי קומט אויס, אז אין די בעגנעדיגונגען שפיגעלט זיך אפ די פאלשקייט פון דער גאנצער שטראף-סיסטעם. מען שרעקט זיך פאר דעם געזעץ, וואס פאדערט דעם טויט און מען שרעקט זיך גלייכצייטיג אויסצומעקען דאס געזעץ פון דער שטראף-געזעצגעבונג. מיט יעדער בעגנעדיגונג גיט מען צו, אז דער געזעץ קאן נישט אויסגעפיהרט ווערען, און אז ווען דער ריכטער זאגט „טויט", זאגט ער אין די מעהרסטע פאלען א ליגען, ווייל דער פערברעכער האט דעם טויט נישט פערדינט.

און דאך בלייבט די טויט-שטראף בייסטעהן. מיט יעדער בעגנעדיגונג בעשטעטיגט מען, אז דער געזעץ איז א הינדערניש פאר דער גערעכטיגקייט, אז רחמנות איז אפגעזונדערט פון געזעץ און וואוינט נאר אין די פאלאצען פון קעניגען און פרעזידענטען, און נישט אין די פאלאצען פון דער יוסטיץ, נישט אין די געריכטען. מען פאלט אריין אין די שווערסטע לאגישע, מאראלישע און יורידישע ווידערשפרוכען, מען פלאנטערט זיך צווישען זיי בלינד און הילפלאז, און מען האט נישט דעם מוט צו בעפרייען זיך פון זיי און איינמאל פאר אלעמאל ארויסווארפען פון דער יוסטיץ דעם פערשאלטענעם הענקער. מען וויל זיך פערזיכערן, טאמער וועט מען איהם פארט בעדארפען, טאמער וועט ער קומען צונוץ, טאמער וועט דער שאנדפלעק אויף דער מאדערנער ציוויליזאציע נאך ראטעווען די ציוויליזאציע, טאמער וועט דער בלוטיגער פלעק אויף דער גערעכטיגקייט דאך זיין אנ'היילנזאלב אויף די וואונדען פון דער געזעלשאפט...

מען זוכט צו בענוצען די טויט-שטראף, און די שטאאטסמענער קומען צו דעם געדאנק, אז מען דארף שיקען די ריכטער, וואס טראגען ארויס א טויט-אורטייל, אויפ'ן ארט, וואו ער ווערט אויסגעפיהרט. דער פרייסישער יוסטיץ-מיניסטער האט נישט לאנג דערצעהלט די זשורנאליסטען, אז ער האט זיך געפיהלט פערפליכטעט צו קומען אין מאגדעבורג, וואו מען האט איבערגעבעקעלט צוויי מערדער אויף יענער וועלט, כדי צו בעקומען א פערזענליכען איינדרוק פון דעם, ווי אזוי דאס שפילט זיך אפ, „אזוי לאנג ווי די הינריכטונגען האלטען נאך אן". אבער וואס פאר אנ'איינדרוק ער האט בעקומען, האט ער נישט געוואלט דערצעהלען. מסתמא איז דער איינדרוק געווען נישט קיין פרעהליכער. דערפאר אבער האט ער נאנץ אפען געזאגט, אז עס געפעלט איהם נישט ווי די הענקער זענען אנגעטון. זיי טראגען שווארצע פראקען און ווייסע וועסטען און דאס, לויט דער מיינונג פונם יוסטיץ מיניסטער, פאסט עפעס נישט צו זייער ארבייט. ער וועט שוין בעפעהלען, אז מען זאל די פיינע לייט אביסעל אנדערש אויספוצען... פארהאן אויף דער וועלט זעהר מאדנע דאגות... נאט אייך א נייע פראגע: ווי אזוי אנצוטון א תליון!

צי איז סיפיליס היילבאר?

מעדיצינישער ארטיקעל פון דר ה. רוזשאנער

די הויפט-פראגע פון מיין פאריגען ארטיקעל: ווען מעג א סיפיליטיקער הייראטען *) האט שוין אליין, ווי עס שיינט, געדארפט זיין אנ'ענטפער אויף דער היינטיגער פראגע, ווייל אויב מען קען נאך א געוויסער צייט געבען א סיפיליטיקער די ערלויבניש צו הייראטען—איז דאס נישט א בעווייז, אז סיפיליס איז היילבאר?

אין דער ווירקליכקייט איז עס גאנץ אנדערש: ווען דער דאקטאר גיט א סיפיליטיקער די ערלויבניש צו הייראטען איז דאס א בעווייז, אז דער פאציענט געפינט זיך אין א סטאדיום, ווען ער איז נישט מעהר אנשטעקענד נישט נאר פאר דער פרוי, נאר אויך פאר'ן קומענדען דור. דאס איז אבער נאך נישט קיין בעווייז, אז דער דאזיגער פאציענט וועט נאך א גרויסער צייט נישט דערפיהלען די פאלגען פון דער שוין לאנג, ווי עס דאכט זיך, אויסגעלאשענער קראנקהייט. צי זענען דען נישט פארהאן פאלען, אז נאך יאהרען רופען זיך אפ ביי א פערזאן, וואס האט בעקומען די ערצטליכע ערלויבניש חתונה צו האבען, פאלגען פון סיפיליס, וואס ענדיגען זיך אפילו מיט'ן טויט?!

יעדער אמת איז רעלאטיוו, עס ענטשטעהען אמת'ן, פאר וועלכע די פריהערדיגע מוזען אבטרעטען. דאס זעלבע איז מיט דער היילבארקייט פון סיפיליס. ווען דער וועניג ליבער גאסט (סיפיליס) איז מיט 400 יאהר צוריק אנגעקומען קיין אייראפא, איז ער געווען גרויזאם שטארק, דערביי זענען געווען גאנץ אונבעדייטענדע קאמפס-מיטלען געגען איהם. היינט איז ער שוין בעדייטענד מילדער, ווייל ער איז אדורך דורכ'ן בלוט פון צעהנדליגער דורות, יעדער דור האט אין זיין בלוט אויסגעארבייט געגענסיפיליטישע קערפער און אבגעשוואכט אין זיך דעם כח פון דעם סיפיליטישען גיפט, שפעטער האט ער די סיפיליטישע געגענקערפער איבערגעגעבען בירושה דעם צווייטען דור. אזוי ארום איז היינט, נאך 400 יאהר, דער סיפיליס שוואכער—דערצו ערווארבען מיר וואס אמאל אלץ שטארקערע מיטלען געגען איהם, אזוי אז די היילבארקייט פון סיפיליס האט געשיינט צו זיין שוין א געלעזט פראבלעם. מיט עטליכע צעהנדליגער יאהרען צוריק האט דער בעריהמטער פראפעסאר פורניעי אין זיין ווערק אויף אונזער טעמא נעענטפערט מיט קאטעגארישער זיכערהייט, אז סיפיליס איז היילבאר. מיר מוזען אונטערשטרייכען, אז דעם דאזיגען ענטפער האט פראפ. פורניעי געגעבען שוין צום סוף פון זיין לעבען, דאס הייסט צום סוף פון זיין רייכער וועגעראלאגישער פראקטיק, בשעת וועלכער ער האט זיך אזוי בעריהמט געמאכט אין דער וויסענשאפטליכער וועלט.

עס זענען פערלאפען יאהרען, וואס האבען זיך פערשריבען מיט גאלדענע בוכשטאבען אין דער געשיכטע פון היילען סיפיליס. עס זענען ענטשטאנען נייע אמת'ן, וואס האבען בעוויזען, אז פראפ. פורניעי איז נישט געווען פולקאם גערעכט.

דער בעקאנטער אסיסטענט פון פראפ. פינגער, דער נישט-לאנג פערשטארבענער פראפ. קירלע האט ענטוויקעלט נייע אנשויאונגען וועגען דער היילבארקייט פון סיפיליס. ער האט גענוי אילוסטרירט דעם אופן, ווי אזוי די סיפיליטישע מיקראבען פערשפרייטען זיך אינם מענשליכען קערפער.

אין פערלויף פון די ערשטע 2 – 3 חדשים פערנעהמען די ספיראכעטען (סיפיליס-מיקראבען) זייערע ענטגילטיגע פאזיציעס, פון וועלכע זיי האבען נישט בדעה אפצוטרעטען. ווען די ספיראכעטען פערנעהמען זייער ארט אויף דעם אופן, אז אויף דער אויבערפלעך פון דער הויט ענטשטעהען פערשידענע אויסשלאגען, זענען דאס גינסטיגע פאלען ווייל דער קראנקער ווערט דירעקט בעאונרוהיגט און נעהמט זיך קורירען. — אנדערש איז אבער, ווען די ספיראכעטען פערנעהמען זייערע פאזיציעס טיפער אין ארגאניזם, אין די וועגטלעך פון בלוט-צירקולאציע-ארגאנען, פון די נירען, לעבער אדער אינ'ם צענטראלען נערווען-סיסטעם. צוליב דער דאזיגער לאקאליזאציע זענען דאס געפעהרליכע פאלען, ווייל דער פאציענט דערוויסט זיך שפעט, דעמאלט ווען דאס קורירען ווירקט שוין שוואך אבער גארנישט. —

צי איז אלזא סיפיליס היילבאר?

מיר קומען צום בעשלוס, אז אין די ערשטע פאר חדשים, נאך איידער די ספיראכעטען פערנעהמען זייערע פעסטע פאזיציעס, איז פון אונז אנבעלאנגען דאס בעצווינגען און פערטיליגען דעם דאזיגען שונא. ווען עס זענען אבער פערנאכלעסיגט געווארען די ערשטע חדשים, און די ספיראכעטען האבען שוין פערנומען זייערע פאזיציעס — צי דארף מען דעמאלט א מאך טון מיט דער האנד און זיך אפגעבען אלס קרבן? — דורכאויס ניין! ווייל אויך אינ'ם דאזיגען סטאדיום קען מען פיל אויפטון: מיר בעזיצען נייע אופנים פון אריינבעקומען דורך א פערשטארקטען דרוק די מיטלען טיפער אין צענטראלען נערווען-סיסטעם, מיר האבען איצט צו הילף די מעטאדע פון אריינאימפען פיבער, כדי צו פראוואצירען די מיקראבען און דאן זיי צו טויטען. דאס איז די ערפינדונג פון פראפ. וואגנער-יאורעק, וועלכער איז אגב היי-יאהר בעלוינט געווארען מיט דער נאבעל-פרעמיע פאר זיינע וויכטיגע וויסענשאפטליך-מעדיצינישע ארבייטען.

די אופנים אריינצוברענגען די מיטלען טיף אין ארגאניזם, די היינטיגע נייע מעטאדען פון דערקענען די קראנקהייט און הארטנעקיגען קורירען דעם קראנקען, און ענדליך די הילף-קוראציע מיט פיבער — דאס אלץ גיט אונז די זיכערהייט פון בעהערשען און פערניכטען די גרויזאמע געזעלשאפטליכע פלאג, וואס עס איז בלי-ספק סיפיליס. אז סיפיליס קען זיין היילבאר ווייזט אויך דער פאקט, וואס פיל פאציענטען שטעקען זיך אן א צווייט מאל מיט סיפיליס.

דער סתם-לעזער וויל אפט נישט אריינדרינגען אין חקירות, אין טעארעטישע ויכוחים, איהם אינטערעסירט נאר איינס: יא אדער ניין! — צי איז סיפיליס היילבאר פולשטענדיג אדער נישט? צי וועט דער קראנקער צוריקקומען צום זעלבען געזונד-צושטאנד, ווי פאר דער קראנקהייט? — דעם דאזיגען סתם-לעזער וויל איך נאר דערמאנען, דאס כמעט ביי אלע אנדערע קראנקהייטען, ווי הארץ, נירען, לונגען און דעסגל. קאן אויך דער דאקטאר קיינמאל קאטעגאריש נישט פערזיכערען, אז דער פאציענט וועט פולשטענדיג הערגעשטעלט ווערען, און די חולאת וועט פערשווינדען, ווי א שלעכטער חלום.

וואס אנבעלאנגט סיפיליס, איז דער פאציענט אין א געוויסער הינזיכט אין א גינסטיגערער לאגע דערפאר, ווייל געגען סיפיליס האבען מיר אבסאלוט ספעציפישע שטארקע מיטלען, וועלכע ווירקען, אויב מען פערשפעטיגט נישט זיי אנצווענדען, ראדיקאל און זיכער — און דער גורל פונ'ם קראנקען ליגט אממייסטען אין די הענד פונ'ם פאציענט אליין.

*) „סיפיליס און הייראט", זעה „נייער פאלקסבלאט" נומר 300.

Dr. med. ST. HEINRICH
POMORSKA 10, tel. 47-67.
ספעציאליסט פאר קינדער- און אינערע קראנקהייטען. בעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראהלונגען (קווארצלאמפען). נעהמט אן פון 4–6 נאכמיטאג.

צווישען קריג און פרידען

די דיפּלאָמאַטישע קאָרעספּאָנדענץ צווישען בריאַנען און קעלאָג'ן וועגען אַנ'אָפּמאַך, וואָס מיידט אויס מלחמות איז אונערוואַרטעט אַריינגעטראָטען אין אַ פּאַזע אָהן אויסגאַנג: ביידע צדדים זענען געבליבען אויף זייערע שטאַנדפּונקטען און, דאַכט זיך, אַז זיי וועלען באַלד זיך איבערצייגען, אַז זייערע ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען זענען איבעריג.

צום בעדויערען ווערט די לאַגע פערשווערט מיט דעם, וואָס די שטעלונג פון די פעראייניגטע שטאַטען אין דער פראַגע, וואָס האָט געשיינט צו זיין אַזוי קלאָר, ווערט ממש אומפערשטענדליך.

פעראַיאָהרען אין אַפּריל האָט בריאַן פאָרגעשלאָגען אונטערצושרייבען אַ פראַנצויזיש-אַמעריקאַנישען אָפּמאַך, וועלכער שליסט אויס אַ קריג צווישען די ביידע מלוכות. די פעראייניגטע שטאַטען האָבען אויסגעדריקט זייער הסכמה, מיט'ן תנאי, אַז צום אָפּמאַך זאָלען צושטעהן אויך אַנדערע מלוכות. די פראַנצויזישע רעגירונג, הגם מיט אַ געוויסען אומווילען האָט דעם תנאי אָנגענומען, נאָר געשטעלט די פראַגע וועגען וואָס פאַר אַ קריג ס'האַנדעלט זיך אייגענטליך. דערביי האָט בריאַן אויסגעדריקט זיין מיינונג, אַז לויט'ן גייסט פונ'ם פעלקער-בונד קאָן מען פערוועהרען נאָר אַנ'אַנגרייפס-קריג. קעלאָג האָט באַלד געענטפערט, אַז פערוועהרען דאַרף מען י ע ד ע ן אַ ר ט קריג, און אַז ער איז נישט מסכים אויף דער פאָרמול „אַנגרייפס-קריג".

קומט דאַן די פראַגע: זענען די פעראייניגטע שטאַטען געגען אַ פערטיידיגונגס-קריג? הייסט עס, אַז זיי וועלען זיך נישט ענטקעגען שטעלען, אויב מ'וועט אויף זייערע ברעגען מאַכען אַנ'אָנפאַל? און אויב יאָ — טאָ צו וואָס ברייטען זיי זיך אויספיהרען זייער נייעם בוי-פּראָגראַם פון קריגס-שיפען אויף 750 מיליאָן דאָלאַר? און אויף די דאָזיגע פראַגען גיבען נישט קיין תשובה נישט די אַמעריקאַנער פרעסע, און נישט די אַמעריקאַנער פּאָליטיקער.

בריאַן בעהויפּטעט, אַז די מיטגלידער פון פעלקער-בונד קענען זיך נישט אָפּזאָגען פון י ע ד ע ן קריג, ווייל דער סטאַטוט פון פעלקער-בונד פערפליכטעט זיי אַרויסצוטרעטען געגען די, וואָס ברעכען די בעשלוסען פון פעלקער-בונד.

אַ פּאָן פאַר די אונטערהאַנדלונגען וועגען אָפּשאַפען יעדען אַרט קריג האָט זיך אין אַמעריקאַ געשאַפען זעהר אַנ'אָריגינעלער: דער אַמעריקאַנער קאָנגרעס בעהאַנדעלט איצט דאָס גרויסע בוי-פּראָגראַם פון קריגס-שיפען אויף די נאָהענטסטע 5 יאָהר, אַ פּראָגראַם, וועלכער דער אָפּאָזיציאָנער, סענאַטאָר באָראַ האָט אָנגערופען „אַנ'אוּנזין". און דער שווערער איינדרוק פונ'ם דאָזיגען בוי-פּראָגראַם האָט זיך ביי אונז אין איירופּע נאָך פערשטאַרקט פון די רעדעס, וואָס זענען געהאַלטען געוואָרען דערביי דורך די אַמעריקאַנער אַדמיראַלען: זיי האָבען אָפען, אָהן סענטימענטען, ערקלערט, אַז דאָס פּראָגראַם איז נויטיג אויסצופיהרען צוליב'ן אומפערמיידליכען קריג צווישען אַמעריקאַ און ענגלאַנד.

די דאָזיגע בעהויפּטונגען זענען אַ ביסעל איבערגעטריבען און די מעגליכקייט פון אַ קריג צווישען ביידע אַנגלאָ-זאַקסישע פעלקער זענען זעהר ווייניג וואַהרשיינליך, אָבער מ'קען נישט לייקענען, אַמעריקאַ'ס נייע בוי-פּראָגראַם איז טיילווייז געווענדעט קעגען ענגלאַנד. צווישען די ביידע מלוכות געהט שוין לאַנג אָן אַ סכסוך וועגען דער אַזוי-גערופענער „ים-פרייהייט". אויסנוצענדיג זייער איבערמאַכט אויפ'ן ים, האָבען זיך די ענגלענדער, אין צייט פון קריג, איינגעפיהרט דאָס רעכט צו קאָנטראָלירען אַלע שיפען פון פרעמדע מלוכות, צי זיי פיהרען נישט קיין טראַנספּאָרטען

די ים-קאָנקורענץ צווישען אַמעריקאַ און ענגלאַנד

פאַר זייערע קעגנער. אַזאַ בלאָקאַדע-רעכט איז אַ געוואַלדיגער מאַכט-פאַקטאָר און פון די מעמואַרען, וואָס ווערען איצט פערעפענטליכט, זעהט מען עס קלאָר, אַז טאַקי נאָר די בלאָקאַדע האָט געבראַכט צו דייטשלאַנדס מפּלה.

אין אָנהויב קריג איז די בלאָקאַדע צוגעגאַנגען זעהר שוואַך, און אפילו ענגלישע פירמעס פלעגען דורך האָלענדישע און שוועדישע פערמיטלער שפּייזען דייטשלאַנד, בעת רוסישע אונטערוואַסער-שיפלעך איז געווען פערוועהרט צו קאָנטראָלירען די שוועדישע דאַמפּפערס, וואָס זענען געגאַנגען מיט טראַנספּאָרטען קיין דייטשלאַנד. שפּעטער האָט זיך עס אַלץ געענדערט, און די אַנטאַנט האָט אָנגעהויבען דורכצולאָזען קיין האָלאַנד און אין די סקאַנדינאַווישע מלוכות נאָר אַזוי פיל שפּייז און אַנד. סחורות, וואָס האָבען ענטשפּראָכען די בעדערפענישען פון די לענדער, אַזוי אַז זיי האָבען נישט געקאָנט איבערפערקויפען קיין דייטשלאַנד. אָט דאָס מיטעל איז פאַר דייטשלאַנד געוואָרען ענטשידען.

אויב ענגלאַנד בעשטעהט איצט ווייטער אויף איהר רעכט פון ים-קאָנטראָל, לייקענען עס אָבער דורכאויס אָפּ די אַמעריקאַנער, און פאָדערן די ים-פרייהייט און דאָס רעכט, בעת אַ מלחמה צו האַנדלען מיט וועמען זיי ווילען. און אַזוי ווי יעדער רעכט איז געשטיצט אויף כּח, וויל זיך טאַקי אַמעריקאַ, כּדי צו זיכערען די ים-פרייהייט, שאַפען אַזאַ פלאָט, וואָס זאָל, אויב נישט איבערשטייגען, איז יעדענפאַלס נישט זיין קלענער פונם ענגלישען.

אָט די דאָזיגע אויסטייטשונג פון דער „ים-פרייהייט" איז דער גרונד פון אַלע אַמעריקאַניש-ענגלישע סכסוכים פון דער לעצטער צייט, און דאָס איז אייגענטליך געווען די אמת'ע סיבה, פאַרוואָס די קאָנפערענץ וועגען די בעגרענצטע ים-ענטוואָפענונג איז דורכגעפאַלען. אין פאַל פון אַ קריג צווישען ענגלאַנד, מיט אַ וועלכער ס'איז דריטער מלוכה וועט דער מעכטיגער אַמעריקאַנער פלאָט בעקומען דעם אויפטראַג צו היטען די ים-פרייהייט און זיכערען די שיפען, וואָס שווימען אונטער אַמעריקאַנישע פאָהנען פונם ענגלישען ים-קאָנטראָל, אפילו ווען זיי וואָלטען געפיהרט קריגס-טראַנספּאָרטען פאַר'ן געגנער.

כדי צו דערהאַלטען איהר איצטיגע רעכט מוז ענגלאַנד אָפּהיטען, אַז דער אַמעריקאַנער פלאָט זאָל נישט נאָר נישט איבערשטייגען, נאָר זיך אפילו נישט אויסגלייכען מיט'ן ענגלישען, ד. ה. אַז ענגלאַנד מוז בויען נייע קריגס-שיפען. אָבער דאָס קען נישט טון קיין שום ענגלישע רעגירונג; קודם כּל צוליב פינאַנציעלע מיטלען. איצט שוין האָט די רעגירונג פון באַלדווין געענטפערט אויף די אַמעריקאַנער פּלענער מיט אַ פ ע ר ק י ר צ ו נ ג פון זייער בוי-פּראָגראַם און אַנשטאָט 2 קרייצער-שיפען פון קלאַס „אַ" צו 10,000 טאָן און 4 קרייצער-שיפען פון קלאַס „ב" צו 8,000 טאָן וועט מען אין די נאָהענטסטע 2 יאָהר אויסבויען נאָר 3 קרייצער-שיפען פון 2. קלאַס, וואָס וועט איינבריינגען 5,5 מיליאָן פונט שטערלינג.

הערען זיך אין ענגלאַנד שוין שטימען, אַז אויב מ'קען נישט דערהאַלטען די „ים-קאָנטראָל", וואָלט בעסער געווען פון איהם זיך אָבצוזאָגען, ווייניגסטענס בנוגע די פעראייניגטע שטאַטען און אַזוי אַרום פערהיטען פון אַ קאָנפליקט צווישען אַמעריקאַ מיט ענגלאַנד און ליקווידירען אין סאַמע אָנהויב די ים-קאָנקורענץ צווישען די צוויי מעכטיגסטע וועלט-מלוכות.

פ. נ.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספּעציאַליסט פאַר אוירען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען.

קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.

שפּרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5—7

נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

Dr. RÓŻANER

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע.

היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע צוריקגעקעהרט.

Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט-אָן פון 8—10 און 5—8, פרויען פון 3—4 וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

א קונסט-פאָטאָגראַפיע איז אַ ציהרונג אין יעדען הויז!

אין טמן איבעראַל בעקאַנטען קונסט-פאָטאָגראַפישען אַטעליער ווערען אויסגעפערטיגט אַלערליי אויפנאַהמען אויף פּאָסטקאַרטען, פּאָרטרעטען, סאַלאָן-בילדער א. ז. וו. לויט דער לעצטער טעכניק פון ליכט און שאָטען. לויט וואונש אַ גרויסער אויסוואַהל פון די נייעסטע אַמעריקאַנער ראַמען-קאַרטען. מ'ווערט אויך גענומען אויפנאַמען פאַר נעגאַטיוועלע (אָרנאַמענטען). אויפ'ן פערלאַנג אויך אויסער'ן אַטעליער. צוגענגליכע פּרייזען. גרעסטע אַנערקענונג פון אַ רייהע לאָדזער פאַר- ענליכקייטען פאַר די שעהנע און זאָרגפעלטיגע אויספיהרונגען.

מיט אַכטונג קונסט-פאָטאָגראַפישער אַטעליער

„PARISIEN", wł. H. SROKA, Łódź, Brzezińska 69

צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נ' 1. צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נ' 1

אין באַלוטער שטובען

בילדלעך פון נויט און עלענד

מיט דער מאָדע...

ווייסט מען דאָך: אַז גאָט גיט וועמען — גיט ער איהם מיט דער גאַנצער האַנד און שטראָפט ער וועמען — נעמט ער שוין פון איהם איינגאַנצען די האַנד נישט אַראָפּ...

גיט ער וועמען געלד, דערלעגט ער איהם כבוד, חכמה, געזונד. איז ער ווידער וועמען מזכה מיט דלות — נעמט ער פון איהם צו דעם שכל, ס'געזונד מיט'ן גאַנצען לייב און לעבען, וואָס ער טוט איז שלים — שלים-מזל'דיג, אפילו אין קבר לאָזט איהם דער מלאך-דומה נישט אַזוי שנעל אָפּ און טרייבערט די אַדערן און האַקט מיט דער אייזערנער קייט, אַז אפילו דער טויט איז אויך שוין נישט ניחא...

האָט ער מאַכיש'ן געשטראָפט מיט דלות, מיט ווייבענדיגע ווענד, מיט ענגיקייט — האָט ער איהר אַלס צוגאָב דערלעגט אַ ציטערדיג, שוואַך קינד מיט אַ צולאָג אַ הויקער. טאָמער איז דער דלות און דער הויקער נאָך ווייניג געווען, ווייל, סוף-כל-סוף, האָט דאָך אַ יודענע ניינאונניינציג נשמות — איז דאָס קינד נאָך קראַנק געוואָרען אויף פּאָקען און עס איז געבליבען, לזכרון, געשטיפּעלט. יעדער שטיפּעל אַזוי גרויס. ווי אַ וועלטשענע נוס. און באַלוטער ווייבער, אַנקוקענדיג דאָס קינד, האָבען זיך געהאַט אויסציבערענגען אַ גלייכווערטעל: „פּאַרך און געלע האָר דערצו..."

מילא, שטיפּלען איז אין באַלוט נישט איינס פון די יקר-המציאות'ן. וועלכעס קינד אין באַלוט פּאָקט באַלד נישט, מאָזעלט נישט און איז נישט קיין „ענגלענדער"? — אַז די שטיבלעך אין באַלוט זענען באַלד אַזוי געשטעלט, אַזוי פינסטער, אַזוי ענג און אַזוי שמוציג, אַז ווי נאָר אַנ'אָנשיקעניש, ווי נאָר אַ פּרעניה קלעבט זיך דאָרט אָן די קלעפיגע ווענד און קען זיך גאָרנישט אַרויסקריגען פון דעם ענגען געמויזעכץ, פון די פּאַמיעס-רינשטאָקלעך, וואָס לויפען הינטער די פענסטערלעך... אַז וואוינען, וואוינט מען אין ענגלאַנד — איז מען „ענגלענדער" פּאָקט מען, מאָזעלט מען, בלייבען שטיפּלען אויפ'ן פּנים, איינגעפאַלענע ברוסטקאַסטענס, אויסגעדרעהטע פיס — אַבי מ'איז געזונד, מ'לעבט און מ'האָט חתונה און... דור הולך ודור בא: באַלוט בלייבט באַלוט... פון שטיפּלען געהט נאָך די וועלט נישט אונטער, נישטאָ קיין יודיש קלויסטער און אין באַלוט האָט מען נאָכנישט געהערט, אַז צוליב איהרע שטיפּלען זאָל אַ מיידעל פערזיצען...

אַ הויקער אָבער ביי אַ מיידעל און דאָס הויקערדיגע מיידעל שטעהט איין אין די הענד פון אַנ'אָרימער מאַמע, וואָס קען דעם הויקער מיט געלד נישט פערדעקען און נאָך דערצו אַ געשטיפּעלטער הויקער — דאָס איז שוין דאָס ערגסטע, וואָס גאָט האָט געקענט צוטראַכטען!...

האָט זיך דאָס געשטיפּעלטע הויקער'ל געבאַוועט, אַ קינד, וואָס האָט עס געוואוסט, איז עס געלאָפען אין גאַס, אויפ'ן הויף, ווען די זון האָט געשיינט, זענען די איבעריגע שכנות'דיגע קינדער זיך צולאָפען מיט געוואַלדען און די מאַמעס זענען געקומען צולויפען מיט די בעזימעס און איהר אָוועקגעיאָגט:

— אַשאַ, אַשאַ מאַלער... און צווישען זיך געשמועסט:

— גאָט זאָל מיך נישט שטראָפען מיט די רייד, וואָלט נישט קראַנטער געווען אַזאַ בעשעפעניש זאָל זיך אָפּטראָגען?...

אַ קינד, וואָס האָט עס געוואוסט, איז עס געלאָפען צו מאַכיש'ן, דער מאַמע מיט אַ געוויין:

— זיי שלאָגען. די ווייבער... האָט די מאַמע געגלעט, איינגענומען, בערוהיגט:

— געה נישט, געה נישט מעהר אויפ'ן הויף...

האָט דאָס קינד אויסגעוווישט די טרערען פון די שטיפּלען און מיטאַמאָל געגעבען אַ פרעג:

— וואָס איז אַזוינס אַ מאַלער, מאַמע?!...

האָט די מאַמע די ביינערדיגע הענד געגען הימעל געהויבען און זיי אויסגעבראָכען:

— וואָס האָסטו געוואָלט פון מיר? — פאַרוואָס האָסטו מיך אַזוי געשטראָפט?!... איז דאָס הויקערדיגע קינד געשטאַנען און אַרויפגעקוקט צו דער מאַמעס אויסגעבראָכענע הענד און אַלץ נישט געוואוסט, וואָס איז אַזוינס אַ מאַלעיר.

— — — — — — — — — — — — —

זענען יאָהרען, נאָך יאָהרען געלאָפען, די שטיפּלען זענען פון די יאָהרען צעשפּרייטער און לענגער געוואָרען, דער הויקער איז זיך אויסגעוואַקסען מיט אַ שפּיץ און דאָס קליינע געלאָקטע בלאָנד-קעפּעל פון פרימעט'ן איז געזעסען צווישען די שפּיציגע פּלייצעס, אַרומגערינגעלט מיט'ן בינטעל יאָהרען, ווי אַ קליין קאַרטאָפּעלע אין אַ קושאַק גרויסע און הויקערדיגע קאַרטאָפּעל. זענען איהר די יאָהרען געריטען אויף די פּלייצעס און אַריינגעגריזלט אין די אויערן אַריין: „מאַלעיר, מאַלעיר, וואָס וועט פון דיר ווערען?"

דעמאָלט האָט פרימעט שוין געוואוסט, וואָס עס איז אַזוינס אַ מאַלעיר; איז זי אין גאַס געגאַנגען האָבען מענשען זיך פאַר די קלעצער פון די שיך געכאַפּט, פאַר דעם ערשטען, בעסטען אייזען, ווייל, אַז מען בעגעגענט אַ מאַלעיר, געהט שוין דעם גאַנצען טאָג שלים-שלימזל'דיג, דרייסטע פער-חוצפּה'טע גאַסענייונגען, האָבען איהר געכאַפּט אין קרענצעל אַריין און זיך אָן איהר געריבען, ווייל אָן אַ הויקער איז זיך גוט צו רייבען... — איז זי מער אין גאַס נישט געגאַנגען, אייביג אין שטוב אָפּגעזעסען און אַריינגעוויינט אין קליינעם ברוסטעל אַריין, יעדען שטיפּעל מיט אַ טרעהר אָנגעפילט, און די יאָהרען האָבען זיך געמעהרט, געריטען אויפ'ן הויקער, אויף די שפּיציגע פּלייצעס און נישט אויפגעהערט צו מאָהנען, נישט אויפגעהערט צו פרעגען אַ מינוט אין טאָג: וואָס וועט זיין, וואָס וועט זיין דער תכלית?... און די מאַמע האָט געפּרובט דעם הויקער מיט נייע קליידלעך צו פערשטעלען, מיט גלאַנציגע און פאַרביגע שמאַכנעלעך, האָט פון מויל זיך אָפּגעשפּאָרט, און געמאַכט, געקויפט פאַר פרומעט'ן און געטרייסט איהר:

— ס'קענען דאָך נישט זיין בלויז גלייכע מענשען אויף דער וועלט, ס'מוזען זיין אויך קאַליקעס, ס'מוזען זיין הויקער'ס... ס'מוזען זיין שטיפּלען... פרימעט אָבער האָט זיך טרייסטען נישט געלאָזט, נאָר אַרומגעגאַנגען בייטאָג און ביינאַכט און רק געקלערט: וואָס וועט זיין, וואָס וועט זיין דער תכלית?...

שפּעט ביינאַכט, ווען די מאַמע איז שוין געשלאָפען און מענשען דרעהען זיך שוין נישט אין גאַס פלעגט זי אַרויסגעהן און קוקען אין הימעל אַריין און וויינען, וויינען, שטילערהייט און אַז זי איז פון וויינען מיד געוואָרען און נאָך מידער פון שלעפּען דעם גרויסען הויקער מיט די יאָהרען, איז זי צוריק אין שטוב אַריין און געריסען אויף זיך די העמדער, געשטופּט זיך די קאָלדרע אין מויל אַריין צו פערשטיקען די געשרייען. וועלכע האָבען זיך געוואָלט אַרויסרייסען פון דעם קליינעם, איינגעפאַלענעם הערצעל אַרויס, וועלכע האָט אַזוי געבריהט, אַזוי געגאַרט און אַזוי שרעקליך געמאָנט.

און ווייל פינסטער איז געווען אין ענגען שטובעל און פאַר די רויטע אויגען פון וויינען האָבען זיך רויטע רעדער געדרעהט, איז איהר די גאַנצע נאַכט, ווי אין בלוט אַדורכגעשווימען און דאָס גריבעל פונ'ם הויקער איז פול געווען מיט שוויס אין וועלכען די יאָהרען האָבען זיך שטיפעריש געבאָדען

— — — — — — — — — — — — —

פון דעם ביינאַכטיגען וואַנדלען און וויינען איז דער הויקער נישט קלענער געוואָרען און די שטיפּלען האָבען זיך נישט אויסגעפּולט, בלויז פרומעט איז פון טאָג צו טאָג מידער געוואָרען צו שלעפּען דאָס הויקערדיגע און געשטופּעלטע לעבען, האָט זי זיך אַרויסגעשלעפּט, אין דער ערשטער, בעסטער אַפּטייק אַריינגעגאַנגען און זיך אַביסעל יאָדינע געקויפט, אַ קליין ביסעל, ווייל מעהר איז קיין געלד נישט געווען און מעהר האָט דער אַפּטייקער פערקויפען נישט געוואָלט... פאַר דעם לעבענד'ל אָבער, וואָס האָט אין איהר קליין ברוסטעל געצאַפּעלט, ווי אַ געפּענטעט פייגעלע, האָט דאָס ביסעל יאָדינע געלאַנגט און נאָכ'ן אויסטרונקען איז עס אַרויסגעפלויגען און איבערגעלאָזט אין קליינעם בעטעל, אַ קליין איינגעדאַרט קאָרפּער'ל מיט אַ גרויסען הויקער און מיט הונדערטער, הונדערטער שטיפּלען — — — — — —

אין באַלוט האָט מען זיך געוויצעלט:

— נאַ, זעהסטו צוזאַ מאַלעיר, אַזאַ הויקערטשיסקע טאַנצט אויך מיט מיט דער מאָדע.

יוסף זעלקאָוויטש.

אין הויף פונ'ם לעצטען צאַר

טאָגבוך פון דער הויפדאַמע אַננאַ ווירובאָווא

יודיש – ל. בראַנט.

פאָרוואָרט.

אין דער טראַגישער געשיכטע פון לעצטען רוסישען זעלבסטהערשער און זיין פאַמיליע איז די פערזאָן פון דער הויף-פריילין אננאַ אַלעקסאַנדראָוונאַ ווירובאָוואַ, געבוירענע טאַניע-יעוואַ, דורך טויזענדער פעדים פערבונדען מיט דער קייזערין אַלעקסאַנדראַ פיאָדראָוונאַ, מיט ראַספּוטינ'ען, מיט דעם גאַנצען קאשמאַר, וואָס האָט אַרומגעהילט די אַטמאָספערע פון צאַרסקאָיע סיעלאָ אין דער הערשאַפטס-צייט פון ניקאָלאַי דעם צווייטען. פון דער פערעפענטליכטער קאָרעספּאָנדענץ פון דער קייזערין איז קלאָר, אַז ווירובאָוואַ איז געווען איינע פון די הויפט-פיגורן אין יענעם אינטימען הויף-קרייזעל, וואו ס'זענען זיך צונויפגעקומען אַלע פעדים פון פּאָליטישע אינטריגעס, קרענקליכע אָנפאַלען, אַוואַנטוריסטישע פּלענער א. א. וו. ווירובאָוואַ, וועלכער ס'איז אין יאָהר 1920 געלונגען צו אַנטלויפען פון סאָוויעט-רוסלאַנד קיין פינלאַנד, האָט אָנגענומען אַלע מיטלען, כדי צו פערטושען די פאָרשטעלונג וועגען איהר פאַטאַלער ראָלע ביים הויף. זי האָט זיך געאיילט אין יאָהר 1922 אַרויסצולאָזען איהרע מעמואַרען „בלעטלעך פון מיין לעבען", אין וועלכע זי טרעט אַרויס אַלס נאַיווע, קנאַפּ-אינפאָרמירטע פרוי, וואָס איז געפאַלען אַ קרבן פון רכילות. זי לייקענט אָפּ אַלע פּליאָטקעס וועגען איהר נאָהענט-קייט צו ראַספּוטינ'ען, די קלאַנגען וועגען ראַספּוטינס השפעה אויף דער פּאָליטיק און זי בעווייזט, אַז דאָס אַלץ האָבען אויסגע-טראַכט די שונאים פון דער מאָנאַרכיע. דער פערגלייך צווישען די „בלעטלעך פון מיין לעבען" מיט די בריף פון דער קייזערין איבערצייגט אָבער יעדען אָביעקטיווען לעזער, אַז ווירובאָוואַ האָט בעוואוסטזיניג בעמיהט זיך צו פערהוילען דעם אמת, אַז איהרע „זכרונות" זענען, אַזוי צו זאָגען, בעשטימט פאַר'ן אויסער-ליכען געברויך, פאַר דער רעהאַביליטאַציע פון איהר גופא און פון דער צאַריצע אַלעקסאַנדראַ פיאָדראָוונאַ.

און אָט ווייזט זיך אַרויס, אַז אַ חוץ די מעמואַרען, וועלכע זענען געשריבען געוואָרען שוין אויף דער עמיגראַציע האָט ווי-רובאָוואַ אין געהיים געפיהרט טאָג-ביכער, אין וועלכע זי האָט פערשריבען אַלצדינג, וואָס זי האָט געזעהן און אין וואָס זי האָט אַנטיילגענומען, אין דער צייט, ווען די געשעהענישען זענען פאָר-געקומען און ווען זי איז נעבען דער צאַריצע געווען די איינ-פלוסרייכסטע פערזענליכקייט ביים קייזערליכען הויף. די דאָזיגע טאָג-ביכער אין דער פאָרם פון העפטען זענען געווען בעהאַלטען אין צאַרסקאָיע סיעלאָ, און נאָך דער רעוואָלוציע פון יאָהר 1917, ווען ווירובאָוואַ איז אַרעסטירט געוואָרען, איז איהר הויפט-דאגה געווען די טאָג-ביכער צו בעהאַלטען און אָפּצוראַטעווען. אין אַ בריף צו איהרער אַ נאָהענטער פריינדין גאָלאָווינאַ האָט ווירובאָ-וואַ צווישען אַנדערען געשריבען: „טייערע חפצים קאָן מען אין ערגסטען פאַל צונעמען, איז גאָט מיט זיי. דעראויף קוק איך אָהן שרעק. אַ סך מעהר אינטערעסירט מיך די פראַגע וועגען מיינע טאָג-ביכער. די דאָזיגע פראַגע מאַכט מיך איינפאַך משוגע". „זאָל מען צונעמען אַלץ, – האָט ווירובאָוואַ געשריבען אין אַנ'אַנדער אָרט, – אַבי עס זאָל בלייבען דאָס טאָג-בוך, וואָס איז געהייליגט מיט זיין אָנדענק", (זי מיינט דאָס ראַספּוטינ'ען) „אָפּהיטען די דאָ-זיגע העפטען איז פונקט אַזוי וויכטיג, ווי פערהיטען די נשמה פאַר'ן גוף".

די ווערטפולע העפטען זענען אָפּגעראַטעוועט געוואָרען. אָבער ווירובאָוואַ האָט פערשטאַנען, אַז ביי די בעדינגונגען פון דער רעוואָלוציע, און דעם האַס, וואָס האָט איהר אַרומגערינגעלט, איז דער גורל פון איהר אַרכיוו אויסגעשטעלט אויף פערשידענער-ליי סורפּריזען. דעריבער האָט זי בעשלאָסען אויף יעדען פאַל צו מאַכען אַ קאָפּיע פונ'ם טאָג-בוך און אַנ'איבערזעצונג אויף פראַנ-צויזיש. צו אָט דער אַרבייט האָט זיך גענומען מ. וו. גאַגאַרינסקאַ-יאַ, אַ פריינדין פ ן ווירובאַווא'ן און אַ פערערערין פון ראַספּוטינ'ען. גאַגאַרינסקאַיאַ האָט שוואַך בעהערשט די פראַנצויזישע שפּראַך, די אַרבייט איז געגאַנגען שלעכט. דעמאָלט האָבען ווירובאָוואַ'ס חבר'טעס בעשלאָסען אָוועקצוואַרפען די איבערזעצונג און פּשוט פערנעמען זיך מיט איבערשרייבען דעם מאַנוסקריפּט. צו דער דאָ-זיגער אַרבייט האָבען זיך גענומען די שוועסטער גאָלאָווין, וועלכע זענען געווען שטאַרק צוגעבונדען צו ווירובאָוואַ'ן און האָבען פאַ-נאַטיש געגלויבט אין ראַספּוטינ'ען. אין אַלגעמיין איז פון דער אַרבייט פערבליבען 25 העפטען, פון זיי 17 געשריבען אויף רו-סיש און 8 שטעלען מיט זיך פאָר שלעכטע פראַנצויזישע איבער-זעצונגען. אָבער אַ טייל קאָפּיעס פון טאָג-בוך זענען אָהן ספק פערפאַלען געוואָרען. די אַרבייט איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין די יאָהרען 1917, 1918 און 1919 אין דער צייט פון מיליטע-רישען קאָמוניזם אין רוסלאַנד, ביי די שווערסטע בעדינגונגען, ווען די לעצטע אָנגעהעריגע צו ראַספּוטינס קרייז האָבען זיך גע-מוזט אויסבעהאַלטען און לעבען אין דער שרעקליכסטער נויט.

סיי די קאָפּיע, סיי די איבערזעצונג זענען געמאַכט געוואָ-רען אָהן יעטוועדער סיסטעם. מ'האָט פּשוט אַרויסגעכאַפּט איינצעל-נע, צומעהרסטענס אינטערעסאַנטע ערטער פאַר די איבערזעצע-רינס און איבערשרייבערינס, די דאַטעס האָט מען געשטעלט צו-פעליג, די העפטען האָט מען פערפּלאָנטערט. וואָס אַנבעלאַנגט דעם אָריגינאַל פונ'ם טאָג-בוך, האָט זיך די מורא פון ווירובאָוואַ'ן אַרויסגעוויזען צו זיין אַ נביאה'שע. אין נאָוועמבער 1919 האָט אַ שוועסטער פון ווירובאָוואַ'ס צימער-פרוי איבערגעטראָגען דעם אָריגינאַל אויף אַנ'אַנדער אָרט און האָט איהם דערביי בעהאַלטען אין אַ קרוג פון מילך. אויפ'ן וועג האָבען מיליציאָנערען בעגע-גענט דאָס מיידעל מיט דער קרוג. זי האָט זיך דערשראָקען, מיי-מיינענדיג, אַז די מיליציאָנערען וועלען איהר אַריינקוקען אין קרוג און האָט איהם אַוועקגעוואָרפען אין אַ גריב אַריין. אַזוי אַרום איז דער אָריגינאַל פערלוירען געוואָרען אויף אייביג, און עס זענען געבליבען בלויז קאָפּיעס און די איבערזעצונג, וועגען וועל-כער ס'איז אויבען געזאָגט געוואָרען. איצט זענען די דאָזיגע קאָפּיעס אַריינגעפאַלען אין די הענד פון די באָלשעוויסטישע היסטאָריקער, וועלכע זענען צוגעטראָטען די דאָקומענטען צו פערעפענטליכען.

דאָס בילד, וואָס די טאָגביכער אַנטפּלעקען, איז שרעקליך. אַ סך פאַקטען, וואָס ווערען ערשט איצט בעקאַנט בעשטעטיקען די השערה וועגען ריין-פּאַטאָלאָגישע, קרענקליכע שטריכען און כאַראַקטער פונ'ם צאַר און פון דער צאַריצע. די כמעט אומבעגרייפליכע רעטעניש וועגען דעם איינפלוס פון ראַס-פּוטינ'ן, וואָס האָט געהאַט פאַטאַלע פאָלגען פאַר דער דינאַסטיע פון די ראָמאַנאָוו'ס, ווערט אין אַ בעדייטענדיקער מאָס געלעזט אַ דאַנק די טאָגביכער פון ווירובאָוואַ'ן.

די טאָגביכער פון ווירובאַוואַ'ן האָבען אַ היסטאָרישען ווערט. אין זיי טרעט בולט אַרויס יענע זייט פון הויף-לעבען, וואָס איז ביז איצט געווען פערהילט אין אַ שלייער פון סודות. דאָס איז קודם כל די אומבעשטרייטבאַרע פּסיכישע קראַנקהייט פון דער צאַריצע און די קרענקליך-פּאַטאָלאָגישע אַטמאָספערע, וואָס האָט געהערשט אין הויף פון ניקאָלאַי 2. און וואָס מאַכט גאַנץ אָפּט דעם איינדרוק, אַז מ'האָט דאָ צו טון ממש מיט איינ-וואוינער פון אַ משוגעים-הויז.

ביים ליכט פון דער דאָזיגער קראַנקהייט, ביים בעקענען זיך מיט די קאָשמאַרע אויסדרוקען פון אָבערגלויבענס און היס-טעריע אין קייזערליכען הויף, קאָן מען פערשטיין דאָס, וואָס האָט זיך ביז איצט אויסגעוויזען אומפערשטענדליך און אומבע-גרייפלעך. דען אַפילו די גרויספירשטען, מלוכה-לייט, דעפּוטאַטען פון דער דומע האָבען געבראָכען זיך די קעפּ איבער דער רע-טעניש, ווי אַזוי האָט אַנ'אומוויסענדיגער, פינסטערער, ווילדער, אויסגעלאָסענער פּאָפּ ראַספּוטין און אַלע אויסוואורפען אַרום איהם געקאָנט האָבען אַנ'איינפלוס אויפ'ן צאַר און אויפ'ן גאַנצען גאַנג פון פּאָליטישען לעבען. איבערגעגעבענע מאָנאַרכיסטען האָ-בען געזעהן די קאַטאַסטראָפע, צו וועלכער עס פיהרט די דינאַס-טיע די „ראַספּוטינאָווטשינע", זיי האָבען געפּרובט געגען איהר קעמפען, אָבער אָהן דעם מינדעסטען ערפאָלג. די ערפאָלגלאָזיג-קייט פון דעם קאַמף דערקלערט זיך דערמיט, וואָס מיט רוסלאַנד האָט רעגירט אַ קראַנקע פרוי, וועלכע האָט דערצו בעזעסען אַנ'-אייזערנעם ווילען.

די קליינינגקייטען פון לעבענס-שטייגער, מיט וועלכע עס איז פול דאָס טאָגבוך פון אננאַ ווירובאָוואַ, זענען אונגעהויער וויכטיג צו פערשטיין די סיבות, וועלכע האָבען נעבראַכט צום אונטערגאַנג פון הויז ראָמאַנאָוו. ווירובאָוואַ'ס טאָגביכער גיבען איבער דעם גאַנצען קאָשמאַרען גייסט און אַטמאָספערע פון צאַר-סקאָיע סיעלאָ, די שרעקליכע שפּיטאָל סביבה, ביי וועלכער מיט'ן לאַנד האָבען געקאָנט רעגירען אַזעלכע פערזענליכקייטען, ווי די צאַריצע אַלעקסאַנדראַ פיאָדראָוונאַ, איהר מאַן, דעד קליינער מענש מיט קרימינעל אַכזרישע נייגונגען ניקאָלאַי דער צווייטער, ראַספּוטין, ווירובאָוואַ, באַדמאַיעוו, אַנדראָניקאָוו א. אַ. וו.

לכתחילה האָט ווירובאָוואַ געשריבען איהר טאָגבוך פאַר זיך. כל זמן די דינאַסטיע איז געווען שטאַרק און מעכטיג, האָט איהר נאַטירליך נישט געקענט אַפילו קומען אויפ'ן געדאַנק צו פערעפענט-ליכען דאָס טאָגבוך, זי האָט גערעכענט, אַז אַפילו נאָך איהר טויט וועלען איהרע בלעטלעך בלייבען פערהוילען. נאָך דער רעוואָלו-ציע האָט זי ביסלעכווייז אָנגעהויבען צו ענדערען די מיינונג, און אין אָקטאָבער 1917 האָט זי געשריבען: „פריהער האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אַז אויך נאָך מיין טויט וועלען מיינע כתבים זיין בלויז פאַר ווייניגע מענשען, ווייל אַלצדינג, וואָס איז פערבונדען מיט'ן נאָמען פון קיסרים, דאַרף בלייבען אַ סוד. אָבער איצט, ווען פיל האָט זיך געביטען, ווען אַלץ האָט זיך איבערגעקעהרט, מיין איך, אַז מיינע כתבים וועלען בעקומען אַנ'אַנדער בעשטימונג. און אויב נאָך מיר וועט עמיץ זיי פערעפענטליכען, וועט דאָס מיט-העלפען זיך פוגאַנדערצוקלויבען אין פיל זאַכען".

דאס ערשטע בלעטעל פון דעם סענסאַציאָנעלען טאָגבוך קומט אין זונטאג'דיגען נומער.

ווער איז דער דערמאָרדעטער?

אַרום פּאָליטישען מאָרד אין פּראַגע.

וו אַ ר ש אַ, 2. (טעלעפאָניש) בעת דער רעוויזיע איבער די טאַשען פון די מלבושים, וואָס עס האָט געטראָגען אויף זיך דער 22-יעהריגער אַרבייטער סט. שמיעך (קאָוועטשינסקאַ 24), וועלכער איז דערשאָסען געוואָרען דינסטאָג אין אָוונד אויף עק ברודנאָווסקאַ און שוועד-זקאַ, האָט מען געפונען עטליכע קווי-טאַנציעס אויף צו זאַמלען נדבות לטובת דער קאָמוניסטישער פאַרטיי, און אויך אויף זייער „רויטען קרייץ", אויף צו שטיצען די פּאָליטישע אַרעסטירטע, וואַהל-פאָנד א.ד.גל. אַזעלכע קוויטאַנציעס האָט מען אויך געפונען בעת דער רעוויזיע אין שמיעכ'ס וואוינונג. פון די קוויטאַנציעס זענען אַ סך קוויטעס גע-ווען אויסגעריסען און עס זענען אין די דובליקאַטען געווען פערשריבען די סומעס פון די געזאַמעלטע נדבות.

די ערשטע ידיעות און קלאַנגען, אַז דער מאָרד זאָל האָבען אויסגעפיהרט געוואָרען לויט'ן אורטייל פון פאַרטיי-געריכט פאַר פערראַט, בעשטעטיגען זיך נישט. ווי מען פערזיכערט, איז דער ערמאָרדעטער נישט געווען קיין קאָנפי-דענט אָדער פעררעטער פון דער פאַרטיי. דאַגעגען ווייזט זיך אַרויס, אַז מיט שמיעכ'ן איז געשעהען אַזאַ מעשה:

אין דעם הויז אויף קאָוועטשינסקאַ 24, וואו עס האָט געוואוינט דער ער-מאָרדעטער, געפינט זיך אַ קאָוויאַרניע, וואו ס'איז אין געהיים פערקויפט גע-וואָרען בראָנפען. אין דער קאָוויאַרניע קומען זיך צונויף אַ סך אַרבייטער, ווי אויך פערדעכטיגע עלעמענטען פון דער אונטערוועלט, וועלכע פטר'ן דאָרט זיי-ערע פאַר זלאָטעס אויף שכרות. אָפט קומען דאָרט פאַר גרויסע אַוואַנטורעס. שמיעך אַלס בעוואוסטזיניגער אַרבייטער האָט דאָס נישט געקאָנט צוקוקען און זעהענדיג מיט זיינע אייגענע אויגען, ווי מען פערקויפט בראַנק און פריי בראָנ-פען אין דער אויבענדערמאָהנטער קאָ-וויאַרניע, האָט ער וועגען דעם געמאָל-דען אַ פּאָליציאַנט. דער לעצטער איז אַריין אין דער קאָוויאַרניע צוזאַמען מיט שמיעכ'ן און דעם אייגענטימער געכאַפּט ביי דער האַנד, ווי ער האָט פערקויפט בראָנפען, נישט האָבענדיג דערויף קיין קאָנצעסיע. דער קאָוויאַרניע-אייגענטי-מער איז דערפאַר צוגעצויגען געוואָרען צו פעראַנטוואָרטליכקייט און שמיעך איז געווען אַנ'עדות דערביי. פאַר דער דאָ-זיגער מעשה האָט מען שמיעכ'ן שטאַרק פערפאָלגט אין יענער געגענד און דער עולם פון דער אונטערוועלט, ווי אויך דער קאָוויאַרניע-אייגענטימער האָבען איהם געהאַלטען פאַר אַ מסור און פאָר-געוואָרפען די קאָמוניסטען, אַז זיי דול-דען אין זייערע רייהען אַזאַ מיטגליד, וועלכער אינטערוועניערט ביי דער פּאָלי-ציי. מען רעכענט דעריבער, וואָס עס איז אויך נישט אויסגעשלאָסען, אַז שמיעכ'ן האָבען געקאָנט ערמאָרדען פער-שוינען פון דער „אונטערוועלט".

דעריבער ווערט די אויספאָרשונג גע-פיהרט אין ביידע ריכטונגען ד. ה. אין דער ריכטונג פעסטצושטעלען, צי איז דער מאָרד אויסגעפיהרט געוואָרען אויפ'ן פּאָליטישען באָדען, אָדער אַלס נקמה מצד פערשוינען פון דער „אונטערוועלט" פאַר מסר'ן דעם אויבענדערמאָהנטען קאָוויאַרניע-אייגענטימער ביי דער פּאָ-ליציי.

דערווייל האָט מען אָבער קיינעם פון די צוויי מערדער נישט פערהאַלטען.

ענטדעקט א חברה וועקסעל-פעלשערס

וואַרשאָווער פּאָליציי פיהרט אַנ'אויספאָרשונג

וואַ ר ש אַ, 2. (טעלעפאָניש)

אַ געוויסער יעקב שישקאָ, אינהאַבער פון אַ גרויס קאָנפעקציע-געשעפט אויף מאַרשאַלקאָווסקאַ 119, אונטער דער פירמע „וואַראַניטש" איז מיט אַ צייט צוריק אָבגעפאָהרען קיין אויסלאַנד, אי-בערלאָזענדיג די אָנפיהרונג פון געשעפט אין די הענד פון זיין פרוי.

ווען ה' שישקאָ איז אין עטליכע וואָ-כען אַרום צוריקגעקומען, האָט ער אָנגע-הויבען בעקומען א גרויסע צאָהל אויפ-פאָדערונגען אויסצוקויפען וועקסלען. אין תחילת האָט ער עס אָנגענומען טאַקע פאַר זיינע וועקסלען און געצאָהלט. ער האָט זיך אָבער שנעל אַרומגעזעהן, אַז ער קויפט אויס פאַלשע וועקסלען, די וועקסלען האָבען די פעלשער געגעבען צום איינקאַסירען דער „באַנק וושעשאָ-ניך ושעמיעשלניקוב".

וועגען דער זאַך האָט ה' שישקאָ ענד-ליך מיטגעטיילט דער פּאָליציי. כדי צו רעמאַסקירען די פעלשער, איז אָבגע-שמועסט געוואָרען, אַז ה' ש. זאָל זיך מאַכען נישט וויסענדיג און איינצאָהלען דאָס געלד אין דער דערמאָהנטער באַנק. וויזט אָבער אויס, אַז די פעלשער זענען דורך עמיצען בעצייטענס געוואָרענט גע-וואָרען, ווייל זיי האָבען זיך שוין נאָכ'ן געלד נישט געווענדעט.

נישט קוקענדיג דערויף, איז דער פּאָ-ליציי געלונגען איינעם פון די אַפערי-סטען צו פערהאַלטען.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג איז אין גאַנג.

— א צווייטע אַפערע מיט פאַלשע וועקסלען איז אויסגעפיהרט געוואָרען צום שאָדען פון האַנדווערקער-באַנק (פּרושעיאַזד 9).

דער היטעל-מאַכער גאָרעל אַברהם קליינמאַן, וועלכער האָט געוואוינט אַלס סוב-לאָקאַטאָר ביי א געוויסען ה' הער-מאַן (שוו. יערסקאַ 22), איז געווען א מיטגליד פון דער האַנדווערקער-באַנק און פלעגט דאָרט בעקומען קרעדיט 1300 זל.

מיט אייניגע חדשים צוריק האָט קליינ-מאַן געבראַכט אין באַנק אַריין אויף דיסקאָנטאָ וועקסלען אויף אַ סומע פון 1400 זל., אויסגעשטעלט דורך פראָ-ווינצער פירמעס. ווען עס איז געקומען דער טערמין פון צאָהלען, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז זיי זענען געפעלשטע.

ווען מען האָט אָנגעהויבען קליינמאַנ'ען אַרומזוכען, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער איז צוזאַמען מיט דער פרוי אַנטלאָ-פען קיין קאַנאַדע. וועגען דער זאַך האָט מען מיטגעטיילט דער פּאָליציי. בעת דער אויספאָרשונג האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז קליינמאַן איז בעגאַנגען נאָך פיל אַנדערע אַפערעס מיט וועקסלען אויף צעהנדליגער טויזענדער זלאָטעס.

עס קומט אַז שווערער, ווי קריעת ים-סוף

צוזאַמענצורופען אַ זיצונג פון דער קהלה-פערוואַלטונג.--די הויך-פּאָלי-טיק פון „אַגודה" און „אונפּאַרטייאישע".

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, האָט די קאָמיסיע פאַר סאָציאַלע הילף ביי דער יודישער קהלה אויפגעפאָדערט די קהלה-פערוואַלטונג, אַז זי זאָל זיך צוזאַמענקומען און בעשליסען, ווי-אַזוי צו האַנדלען ביי דער קויהלען-פערטיילונג, ווייל אויף קויהלען האָבען זיך פּערע-גיסטרירט איבער 10 טויזענד אָרימע יודען, און מ'דאַרף בעשטימען נאָך אַ צוגאָב-בעטראַג פאַר קויהלען.

אויף נעכטען אין טאַקי צוזאַמענגע-גערופען געוואָרען אַ דרינגענדע זיצונג פון דער פערוואַלטונג.

צו דער דאָזיגער זיצונג איז אָבער נישט געקומען — נישט דער פרעזעס רוס (אונפּאַרטייאישע) נישט זיין פערטרע-טער בערגער (אַגודה) זענען דעריבער די דאָזאָרעס ניימאַן און זילבערשטיין אַוועק פון דער זיצונג.

דערווייל איז אָנגעקומען בערגער, און מ'האָט שוין געזאָלט מאַכען די זי-צונג — האָט אָבער אויסגעפעהלט אַ קוואָ-רום, און מ'האָט אָנגעהויבען צו זוכען אַ מנין צו דער סעודה...

דאָזאָר האָפּמאַן איז קראַנק זייט אַ צייט, און געהט נישט אַרויס פון שטוב— האָט צו איהם אָנגעקלינגען אַדוו. ווייצ-מאַן, אַז ער זאָל קומען צו דער זיצונג און שאַפען דעם נויטיגען קוואָרום.

ווען די אינטערווענץ האָט נישט גע-האָלפען, האָט צו האָפּמאַנען בעזונדערס געקלונגען דער בונדישער דאָזאָר זעל-מאַנאָוויטש, אַז ער, האָפּמאַן זאָל קומען צו דער זיצונג. אויך די דאָזיגע אינ-טערווענץ האָט נישט געהאָלפען. האָט מען געשיקט אַנ'אויטאָ מיט'ן וואָזשני פון דער גמינע, אַז ער זאָל „ברענגען" דעם דאָזאָר האָפּמאַן. אָבער דער אויטאָ איז צוריקגעפאָהרען לעדיג. דאַן האָבען ווידער טעלעפאָנירט וויצע-פרעזעס בער-גער, אַדוו. ווייצמאַן און דאָזאָר זעל-מאַנאָוויטש און אַלע צוזאַמען האָבען זיי „איבערצייגט" ה' האָפּמאַן, אַז ער איז געקומען איז געשאַפען געוואָרען אַ קוואָרום און ס'האָט זיך אָנגעהויבען די זיצונג.

די זיצונג האָט געפיהרט וויצע-פּרע-זעס בערגער.

נאָכ'ן איבערלייענען אַ רייה קאָמוני-קאַטען, זענען ערלעדיגט געוואָרען עט-ליכע ביטעס פון דאַכלאָזע. דאַן איז מען צוגעטראָטען צו דער פראַגע ווע-גען אַ צוגאָב-פּאָזיציע פאַר די קויהלען.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו אַסיג-נירען נאָך 40 טויזענד זלאָטעס.

ווייטער איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען אַ הוספה פאַר די אַנ-געשטעלטע און ס'איז בעשטימט געוואָ-רען אַ הוספה פון 25 ביז 35 פראָצ.

ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו-זאַמענצורופען אַ זיצונג פון ראַט, וועלכע זאָל בעשטעטיגען די נייע אויסגאַבען.

אויפ'ן אָרט פון אַ פריילין, וועלכע איז געוועזען בעשעפטיגט אין קאַנצעלאַריע און האָט פערלאָזט איהר פּאָסטען, איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערעפענטליכען אַ קאָנקורס. ס'איז אויסגעוועהלט געוואָ-רען אַ קאָמיסיע פון 3 פערזאָן, (די דאָ-זאָרעס קאַרא, אַדוו. ווייצמאַן און פלי-וואַצקי, וועלכע זאָל די נייע אָנגעשטעל-טע אָננעהמען.

דאָס פריילין, וועלכע איז אויף דעם פּאָסטען אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן פרעזעס רוס ווערט בעטראַכט אַלס צייט-ווייליגע און וועט אַרבייטען ביז דער קאָנקורס וועט פערענדיגט ווערען.

אין די קולואַרען פון דער גמינע האָט מען וועגען דער היינטיגער זיצונג פיל גערעדט, און פערשידענאַרטיג קאָמענ-טירט.

ס'שטעלט זיך אַרויס, אַז דער אָפּמאַך פון דער „אגודה" מיט די „אונפּאַרטיי-אישע" בנוגע די וואַהלען, וואָס האָט געזאָלט גילטען אויך אויף דער קהלה, האַלט ביי אויפגעריסען ווערען.

לויט'ן אָפּמאַך, וועלכען ס'האָבען גע-שלאָסען די „אונפּאַרטייאישע" מיט דער „אגודה" האָט אויף דעם 4. פּלאַץ פונם „אגודה"-פאָלקיסטישען בלאָק געזאָלט פיגורירען הרב פיינער (אונפּאַרטייאישער)

דערווייל האָט אַ דעלעגאַציע פון דער „אגודה" זיך געווענדעט קיין וואַרשא און אויסגעפּועל'ט, אַז אויפ'ן 4. אָר-אין לאָדז זאָל קאַנדידירען דער געוו. דעפּוטאַט מינצבערג.

דאָס זאָל האָבען אַרויסגערופען אַ קאַצען-יאָמער צווישען די „אונפּאַרטיי-אישע" און אַלס ערשטער פועל יוצא איז געוועזען דאָס, וואָס היינט איז שוין פרעזעס רוס נישט געקומען צו דער זי-צונג, און וואָס וויצע-פרעזעס בערגער מיט אַדוו, ווייצמאַן האָבען אָנגעגריפען פרעזעס רוס, אַנולירענדיג זיין אַנגאַ-זשעמענט פון דער נייער אָנגעשטעלטער אין דער קהלה-קאַנצעלאַריע.

בקיצור, אין דער קהלה, וועלכע האָט זיך שוין אַליין פונאַנדערגעלאָזען, ווערט ווידער פרעהליך...

די פייערליכע ערעפנונג פון דער יודישער בילדער-אויסשטעלונג אין „הזמיר"

נעכטען 5 נאָכמיטאָג איז אין הערליך-דעקרירטען זאַל פון „הזמיר" פאָרגע-קומען די פייערליכע ערעפנונג פון דער בילדער-אויסשטעלונג פון די קינסטלער טרעמבאַטש, בערמאַן, שפיגעל, פינקעל-שטיין און הירשפאַנג.

צו דער אויסשטעלונג איז געקומען אַ זעהר גרויסער עולם.

צווישען די בעזוכער האָט מען גע-זעהן די פראָמינענטסטע פאָרשטעהער פון דער לאָדזער יודישער געזעלשאַפט, פרעסע, ליטעראַטור און קולטור-אינסטי-טוציעס.

ביי אַ געהויבענער שטימונג עפענט די בילדער אויסשטעלונג דער פרעזעס פון „הזמיר" ד"ר פריבולסקי, (פוילישׁ) וועלכער וויזט אָן, אַז דער „הזמיר" פּפלעגט נישט נאָר מוזיק און ליטעראַ-טור, נאָר אַלע צווייגען פון דער יודי-שער קונסט, און ער דריקט אויס זיין גלויבען, אַז דער לאָדזער עולם וועט וואַרים אונטערשטיצען די יודישע קינ-סטלער אין זייער נייעם יודישען קונסט-סאַלאָן אין „הזמיר".

אין נאָמען פון אָרגאַניזאַציאָנס-קאָמי-טעט פון דער אויסשטעלונג און אין נאָמען פון לאָדזער ליטעראַטען און זשורנאַליסטען פעראיין האַלט אַ גלענ-צענדע רעדע רעד. י. אוגער (יודיש). ער וויזט אָן, אַז דער יודישער מאָלער טיילט דעם גורל פון גאַנצען יודישען פאָלק, ער איז היימלאָז. אין די פרעמ-דע קונסט-סאַלאָנען נעהמט מען איהם נישט גערן אָן, און דעריבער מוז בע-גריסט ווערען די איניציאַטיוו פון „הזמיר", וועלכער האָט געעפענט פאַר די יודי-שע קינסטלער אַ היים, אַ קונסט-סאַלאָן אין פולען זין פון וואָרט.

די שלוס-רעדע האָט געהאַלטען ד"ר פּאַלעק (פויליש). ער האָט דערמאָנט דעם אָנדענקען פון פּראָפ. בראַמבערג-ביטקאָווסקי, וועלכער האָט זיין גאַנץ לעבען געטרוימט וועגען אַ שטענדיגער יודישער אויסשטעלונג.

— איצט – רופט אויס דער רעדנער — איז דער דאָזיגער טרוים מקוים גע-וואָרען און דאָס יודישע לאָדז בעקומט אַ יודישע קונסט - גאַלעריע, וועלכע שטעהט אין קינסטלערישען זין אויף אַ הויכער מדרגה.

דער רעדנער אַפּעלירט צו די פער-זאַמעלטע, זיי זאָלען וואַרים אונטערשטיצען די יודישע קינסטלער און דעם יודישען קונסט-סאַלאָן אין „הזמיר".

די אויסגעצייכענטע בילדער - אויס-שטעלונג, וועלכע שימערירט מיט אַ שפע פון פאַרבען און מאָלערישע שטי-מונגען האָט בעצויבערט דעם עולם, און עס איז צו גלויבען, אַז די איינצי-גע יודישע בילדער-אויסשטעלונג וועט ווערען דער זאַמעל-פונקט פון דער הי-גער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע לעכצט נאָך אַ שיין בילד, נאָך עסטע-טישע איבערלעבונגען.

דריי אומגליקספאַלען

אַרויסגעשפּרונגען, איבערגעפאָהרען, פער'סמ'ט.

— אין פערלויף פון נעכטיגען טאָג האַט די פּאָגאָטאָוויע נאָטירט פאָלגענדע פאַלען: פון צווייטען שטאָק אויף אָבי-וואַטעלסקאָ 93 איז אַרויסגעשפּרונגען דער 18-יעהריגער באָלעסלאַוו אָביצ-רעק, ער איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

— אַנ'אויטאָ איז איבערגעפאָהרען אויף קילינסקא-גאַס דעם 14-יעהריגען חיים מאַרניק, ביי דעם אומגליקליכען יונגעל איז צובראָכען געוואָרען אַ פוס, די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל.

— די 24-יעהריגע עוועניע קראַ-כולסקאַ האָט זיך אויף קרוטשאַ 49 פער-סמ'ט מיט יאָדינע, אין אַ שווערען צו-שטאַנד האָט זי די פּאָגאָטאָוויע אָפּגע-פיהרט אין דער שטעטישער „זביאָרניע".

ער שלאָגט זיך אויס דעם נדן...

אַנ'איידעם, שלאָגט אין גאַס דעם שווער מכות=רצה.

נעכטען אַרום זעקס אַ זייגער זענען די איינוואוינער פון דער גדאַנסקאַ גאַס און די דורכגעהער אַלאַרמירט געוואָרען פון שרעקליכע געוואַלדען.

עס האָט זיך באַלד צונויפגעזאַמעלט אַנ'עולם און פון צווישען דעם המון האָט מען אַרויסגעשלעפּט אַ צעשלאָגע-נעם און צובלוטיגטען דעם ה' י. ב. פון גרינעם מאַרק.

ה' ב. האָט געהאַט אַנ'אויסגעגעבענע טאָכטער. וועלכע איז מיט איניגע וואָ-כען צוריק געשטאָרבען און זייט יענער צייט הערט איהם זיין איידעם, ה' פּ. נישט אויף צו טעראָריזירען; יעדען אָווענד קומט דער „גן-איידעם" צו איהם אין וואוינונג און שלאָגט איהם מכות-רצח, פאָדערענדיג פון ה' ב. ירושה פון זיין געשטאָרבענער פרוי.

נעכטען איז ה' ב. געגאַנגען מיט זיין איידעם צו אַ דין-תורה ביי הרב יוסף פיינער, וועלכער האָט דעם סכסוך צווי-שען זיי אויסגעלייכט, דעם איידעם אָבער, איז הפנים, דער פסק-דין נישט געפעלען געוואָרען און אַרויסגעהענדיג פון רב, האָט ער דעם שווער אַזוי מקיים פסק געווען, אַז מ'האָט איהם אין אַ שווערען צושטאַנד געמוזט אָפּפיהרען אַ היים.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32=41
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע און מע-נער-שוועכע - קראַנקהייטען היילונגס-קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל).
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָווענד

פערלאַג ב. קלעצקין, וואַרשע.
י. י. זינגער.
שטאָל און אייזן
(ראָמאַן)
אינ'ם ראָמאַן ווערט געשילדערט די מלחמה- און אָקופּאַציע-צייט. עס ווערן אַרויסגעפירט פיל טיפּן און געשטאַלטן: יידישע, פוילישע, רוסישע און דייטשע. סנעמט אַרום אויך די צוואַנגס-אַרבעט ביז דעם אויסבראָך פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע.
346 זייטן! :-: שיין געדרוקט!
פרייז 8.50 גילדן.
— : אַדרעס —
BYCHER, Warszawa Nalewki 2a

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושער- און פרויען - קראַנקהייטען.
Zachodnia 62 צעגעלניאַנאַ 23
טעלעפאָן 29-52, 346
נעהמט אָן פון 4—7 אָווענד. אין לעטשניצאַ „סאַניטאַס" צעגעלניאַנאַ 29 פון 6—8 אָווענד.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פּיעטריקאַווער 6, טעל. 44-95.
נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

„אַרט"
אַרטיסטישער רעווי און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג פון
מ. בראַדערזאָן.
ווייסער זאַל פון „מאַנטיפעל"
זאַכאַדניאַ 43.
היינט און טעגליך
היינט, פרייטאג–2 פאָרשטעלונגען: פּינקטליך 8 און 10 אָווענד
פון 4-טען סענסאַציאָנעלען פּראָגראַם א. נ.
סאַלאַם אַלייקום

I.	5) סאַלאַם אַלייקום	9) צרות פון ספאָרט (מאָנ.)
1) פּראָלאָג	II.	10) בעקערלעך
2) קו-קו-ריִ-קו	6) נעגער-סקעטש	11) „מוהמע גמינכע"
3) קויהלען-גרובען	7) הינדעל	(באַמבאַסטישע רעווי)
4) עקסצענטריק (טאַנץ)	8) זש'אַקים (כ'בעשולדיג)	פון י. אַבערזשאַנעק.

מוזיק. לייטונג: קאָמפּאָז. ה. קאָן. באַלעט-מייסטער: פּראָפ. מאַיעווסקי. רעזשי: פּולאַווער. דעקאָר. קאָסט.: ד. מאַטוס, ש. בלום. קאָנצ.: ש. בייגעלמאַן.
מאָרגען, שבת, ווערט נישט געשפּילט.
בילעטען צו בעקומען ביי דער טעאַטער-קאַסע פון 5 נאָכמ.

„גאַנג"-יוביליי

דאָס רעווי- און וואַריעטע-טעאַטער „גאַנג", וואָס האָט זיך שוין, ביי אונז אין שטאָט, איינגעבירגערט, פּראַוועט מיט'ן איצטיגען פּראָגראַם אַ שטיקעל יוביליי—דאָס צעהנטע פּראָגראַם.

איז דאָס טאַקע אַ שמחה? מעגליך, אַז פאַר דירעקציע, איז דאָס אַ יום-טוב'ל: דערצויגען צום צעהנטען פּראָגראַם און „גאַנג" שטעהט נאָך אויף די פיס.

ווייזט אויס, אַז די דירעקציע האָט זיך גאָרנישט גערעכט אויף אַזאַ „גליק": לאָדז זאָל אויסהאַלטען אַ רעווי-טעאַטער אַ גאַנצען ווינטער-סעזאָן.

זאָל די דירעקציע אונז מוחל זיין, אַז מיר ווילען איהר פאָרוואַרפען אַ טעות אין חשבון און אָט, דער דאָזי-גער טעות, האָט דאָס טאַקי געבראַכט דער דירעקציע צו אַ געוויסער גרינג-שעצונג בנוגע איהר אויפגאַבע.

די 10 פּראָגראַמען, וואָס ליגען פאַר אונז, בעווייזען, אַז ביי דער דירעקציע, האָט געשפּילט, אַ גרויסע ראָלע, די צופעליגקייט. יעדער פּראָגראַם טראָגט דעם כאַראַקטער פון אַ פּרוב.

דאָך איז דער דירעקציע געלונגען צו דערגרייכען פּאָפּולאַריטעט פאַר איהר טעאַטער, אַ דאַנק איהרע אָנשטרענגונ-גען און ווילען צו געפעלען דעם עולם.

זעהר אַ גרויסע מעלה פערמאָגט „גאַנג", וואָס אין דער טרופּע, צעהלען זיך, זעהר טאַלאַנטפולע אַרטיסטען, וועלכע דערלאָזען נישט אפילו דעם שוואַכסטען נומער, אַדורכפאַלען.

אַזעלכע אַרטיסטען ווי, סקאָנעטשני, פּרל. יאַשקובנאַ, פּאַפּיעלעווסקאַ, טאַלאַ-ריקאַ, רונאָוויעצקאַ, און לאַסקאָווסקי זענען אויסגעצייכענטע קרעפטען פאַר אַזאַ טעאַטער.

דער אַרטיסטישער און ליטעראַרישער לייטער, ה' יאַסטשעמביעץ, פערמאָגט פיל טעאַטראַלע פערשטענדניש און פּאַכקענטניש, וואָס ער נוצט טאַקי אויס, אין אַ גרויסער מאָס, ביים צוזאַמענשטע-לען די פּראָגראַמען פון „גאַנג".

דאָס צעהנטע יוביליי-פּראָגראַם, צייכענט אויס מיט פיל אַמוזירענדע נו-מערן, וואָס מאַכען דעם עולם פרעהליך און שאַפען אַ הייטערע שטימונג אַזוי אַז דער עולם ווילט זיך אויסגעצייכענט.

ט. מ.

חשוב'ע געסט

קיפּנים און זעליגפעלד.

זונטאָג וועט אין פילהאַרמאָניע פאָר-קומען אַ קאָנצערט פון די בעריהמטע אויספיהרערער פון די יודישע פאָלקס-לידער ה' מ. קיפּנים און זמרה זעליג-פעלד. די הכנסה געהט פאַר'ן יתומים-הויז (זגערזשער 40).

די אויספיהרער, וועלכע זענען אין לאָדז זעהר אָנגעלעגטע געסט, און האָ-בען שטענדיג אַנ'אויסערגעוועהנליך ער-פאָלג ביי זייערע אַרויסטריטען, און דער ציל פון דער אונטערנעהמונג, וועלען זיכער צוציהען אַ גרויסען עולם.

15-יעהריגער יובילעאום

פון מאַגאַזין-שניידער-פעראיין

זונטאָג, ד. 5-טען פעברואַר אָרדענט איין דער פעראיין פון מאַגאַזין-שניידער אַ פייערליכען יובילעאום לכבוד זיין 15-יעהריגער טעטיגקייט.

די פייערונג איז פערבונדען מיט אַנ-ענטהילונג פון אַ פעראיינס-פאָהן און מיט איינשרייבען די אַקטיווסטע מיט-גלידער אין גאָלדענעם בוך, וואָס וועט בלייבען לדורות.

דער פעראיין האָט אויך אַרויסגעלאָזט אַ ספּעציעלען יובילעאום-בלאַט געווידמעט דער 15-יעהריגע טעטיגקייט.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מאַגען-, דאַרם-לעבער- און אינערליכע קראַנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגאַ)
טעלעפאָן 24-44
נעהמט אָ פון 10 ביז 12 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָווענד; זונטאָג פון 10—1 מיטאָג.

הכנות צו די סיים-וואַהלען.

וואַהל-קאַנדידאַטען

ווי מיר דערוויסען זיך, ווערט די קאַנדידאַטור פון אונזער לאָדזער ראַטמאַן י. מ. ביאַלער אַרויסגעשטעלט צום סיים אין אָסטראָווא („לאָמזשע„) אויפ'ן 1 אָרט; אין בריסק אויפ'ן 4 פּלאַץ און אין ביאַלא-פּאָדלאַסקא אויפ'ן צווייטען אָרט צום סענאַט.

(—) אויף דער ליסטע „וואָלנאָשטש", וואָס ווערט אַרויסגעשטעלט אין לאָדז פון דער גרופּע וויעניאַווא-דלוגאשאָווסקי, וועט אויפ'ן צווייטען אָרט פיגורירען אַדוו. פּיאָטר קאָהן.

לאָדזער קאַנדידאַטען-ליסטע פון מינדערהייטען-בלאָק.

נעכטען ביינאַכט איז ענטגילטיג פעסטגעשטעלט געוואָרען די קאַנדידאַטען-ליסטע פונ'ם מינדערהייט - בלאָק פאַר'ן קרייז 13 לאָדז-שטאָט און קרייז 14 לאָדז-קרייז (ליסטע נומער 18) אַלס קאַנדידאַטען אין לאָדז-שטאָט פיגורירען: ד"ר י. ראָזענבלאַט, ראַטמאַן אָסקאַר קליקאַר, לאַווניק אַלעקסאַנדער יאָעל, אַלפאָנס שמידט, פאַרבשטיין, א. קרעניג, אַדוו. גרינבוים ד"ר וו. ב. שולץ, הרב בראָדט, אָטאָ לאַנגעד, ד"ר שיפער, אַ. סאַגער, האַרטגלאַס, שפּיקערמאַן.

צום סענאַט: שפּיקערמאַן, ש. בודזינער, יאַן קרויזע, ד"ר ראָזענבלאַט, א. קרעניג, אינזש. קערנער, טעאָדאָר בלים, הרב רובינשטיין.

אין קרייז 14 (לאָדז — פּאָוויאַט) צום סיים: אוטאָ ד"ר ראָזענבלאַט און אַ דייטש.

אין קאַליש געהט אויפ'ן ערשטען אָרט — ד"ר מ. הינדעס.

קאַנדידאַטען-ליסטע פון בונד.

נעכטען איז אַריינגעגעבען-געוואָרען די ליסטע פון בונדישען וואַהל-קאָמיטעט פאַר דער שטאָט לאָדז אין לאָדזער קרייז.

אויף דער ליסטע פון שטאָט לאָדז געהען אויפ'ן ערשטען אָרט: ליכטענשטיין, עהרליך, זיבערט, לאַווניק ד"ר מאַרגאָליס, לאַווניק אַלטער.

אויף דער ליסטע פון לאָדזער קרייז געהען: ליכטענשטיין, עהרליך, זיבערט, וואַסער, אַלטער.

קאַנדידאַטען-ליסטע פון כ. ד.

(ב) נאָך לאַנגע אונטערהאַנדלונגען, איז פעסטגעשטעלט געוואָרען די ליסטע פון כ.ד. ג.ד. און פון נאַציאָנאַלען פּרויען-פעראיין צו די סיים-וואַהלען. אויפ'ן ערשטען אָרט פיגורירט ראַטמאַן ציראַנסקי אויפ'ן צווייטען—פר. לאַדזשינא (געוועזענע דעפּוטאַטין) וועגען דעם דריטען אָרט פיהרען זיך נאָך אונטערהאַנדלונגען. וואַרשיינליך וועט געהען דער געוו. לאַווניק קולאָמאָוויטש.

„אונפּאַרטייאישע" ווידער איבערגעריסען מיט יודישען נאַציאָנאַלען-בלאָק.

נעכטען אין אָוונד זענען פאָרגעקומען ווייטערע אונטערהאַנדלונגען צווישען די „אונפּאַרטייאישע" און די פאָרשטעהער פון יודיש-נאַציאָנאַלען-בלאָק.

נאָך לענגערע חלוקי-דעות זענען צדדים נישט געקומען צו קיין אויסגלייך און די פאָרשטעהער פון די אונפּאַרטייאישע האָבען ערקלערט, אַז זיי ציהען זיך צוריק פון נאַציאָנאַלען בלאָק. דערמיט זענען די אונטערהאַנדלונגען איבערגעריסען געוואָרען.

עגונות.

די צענטראַלע פון דער עגונות-ביוראָ אין וואַרשאָ ביי דער אגודת-הרבנים האָט געמאָלדען הרב סג"ל אַז זיי האָבען ידיעות וועגען די לאָדזער:

1) זכרי' פוקס, 2) אביגדור מייעראָוויטש, וועלכער האָט געוואוינט אין לאָדז, ווסכאָדניאַ, 3) שלמה סאַנדאַמעער, וועלכער האָט געוואוינט אין לאָדז (באַלוט זאַוואַדזקאַ) און וועגען איינעם — פּאָזנאַנסקי.

אַלע, וואָס האָבען אַ שייכות צו די אַנגערופענע פּערזאָנען ווערען געבעטען זיך צו מעלדען צום הרב סג"ל, לאָדז, פּאָלודניאָווא 25, אַלע טאָג פון 9—ביז 10 פריה.

„טאָז".

(—) מאָרגען שבת 8 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אין „טאָז, אַנדזשעיאַ 1. אַ פאָרלעזונג פון ד"ר ד. אַלטערמאַן אויף דער טעמא „היגיענע אין לעבען פון דער פרוי".

פאַר דער פאָרלעזונג וועט ד"ר שוואַלבע האַלטען די 3-טע פאָרלעזונג פון זיין ציקעל: „זעלבסט רעגולירונג פון מענשליכען אָרגאַניזם".

„אַרט"
שפּילט היינט 2 מאָל.

דער „סאַלאָם-אַלייקום"-פּראָגראַם, וואָס איטליכער נומער פון איהם איז אַ פּערעל אין דער טעאַטראַלישער ליטעראַטור האָט מיט שטורעם איינגענומען דעם יודישען טעאַטער-עולם.

דער עולם שטראָמט, אָהן עין הרע, אין טעאַטער, ווי צו אַ גוטען יודען, און מ'כאַפּט אויס די בילעטען, ווי מצה-וואַסער.

אויך דער מאָראַלישער ערפאָלג איז זעהר גרויס: מיט פיל אָנערקענונג האָט זיך שוין וועגען דעם לעצטען פּראָגראַם פון „אַרט" אָפּגערופען אויך די היגע פּוילישע און דייטשע פּרעסע, און די וואַרשאָווער יודישע בלעטער.

היינט ווערט געשפּילט 2 מאָל — 8 און 10 אַ זייגער פּינקטליך. הנחה-בילעטען פאַר מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע-פאַראיינען זענען היינט נישט גילטיג.

אויף מאָרגען שבת איז דער זאַל אויסגעדונגען, און ס'ווערט נישט געשפּילט.

שוואַנגערע פרויען

מוזען יעטוועדע אָרט שטיהל-פערהאַלטונג בעזייטיגען דורך דעם בענוצען דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

פאָרשטעהער פון אוניווערסיטעט-פרויען-קליניקען לויבען איינשטימיג דאָס עכטער וואַסער

Franciszka Józefa

ווייל עס איז לייכט איינצונעהמען און עס ווירקט אין אַ גאַנץ קורצע צייט נישט אַרויסרופענדיג קיין שום אונאַנגענעהמליכקייטען.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַדן אַפּטעטשנעס.

מעלדונג

האַנדווערקער-ראַט אין לאָדז
פּאָלודניאָווא 4.

זונטאָג דעם 5 פעברואַר 9 אין אָוונד קומט פאָר אין אונזער לאָקאַל די ערשטע פאָרלעזונג פון ד"ר א. טאַרטאַקאָווער. אויף דאָס טעמע „אַלגעמיינע און יודישע קאָאָפּעראַציע".

איינגאַנג פריי.

ענטדעקט א האזארט-קלוב.
אַרעסטירט 15 פערזאָן.

(§) די פּאָליציי האָט בעקומען אַ ידיעה, אַז אין האָטעל „מאָנאָפּאָל", זאַוואַדזקאַ 7, געפינט זיך אַ געהיימער האַזאַרט-קלוב. נאָך אַ לענגערע אָבסערוואַציע, האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָרט איז פאַקטיש פערהאַן אַזאַ קלוב, אויפ'ן דריטען שטאָק, איינגעאָרדענט אין 2 צימערן, וואָס זענען געווען פערנומען דורך אַ געוויסען יוסף לאַסמאַן, וועלכער האָט זיך אָנגעגעבען אַלס סוחר.

דער „קלוב" איז פערזעהן מיט צוויי אויסגענג, אין פאַל פון אַ סכנה, פון אַ פּאָליציייאישען וויזיט, האָבען די האַזאַרטניקעס געהאַט אַ הינטער-טיר אויף צו קאָנען ענטלויפען. די דאָזיגע הינטער-טיר, ווי די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, איז ספּעציעל אויסגעהאַקט געוואָרען, ערשט נאָכדעם ווי לאַסמאַן האָט געהאַט געדינגען די צימערן.

מיטוואָך האָט פּאָליציי בעלאַגערט דעם האָטעל, און בעזעצט אַלע אויסגענג. ווען די פּאָליציי האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר פון לאַסמאַן'ס צימערן, איז דאָרט געוואָרען אַ פּאַניק און די פערזאַמעלטע האָבען זיך געלאָזט צו דער הינטער-טיר, נאָר דאָרט איז שוין אויך געווען פערשטעלט מיט פּאָליציי. אַלע פערזאַמעלטע זענען רעווידירט געוואָרען. געפונען האָט מען 5 טאַליעס קאָרטען און קוויטעס מיט רשימות פון פערשפּילטען און געוויגענעם געלד פון וואָס עס איז צו זעהן, אַז מען האָט דאָרט געשפּילט אויף גאָר גרויסע סומען. אַ חוץ דעם האָט מען אויך געפינען גרויסע סומען אין מזומן.

עס זענען אַרעסטירט געוואָרען: יוסף לאַסמאַן, יוסף ראַטמאַן, שמואל אַבראַמאָוויטש, יעקב שטערן, יעקב אייזענבערג יוסף מיצענמאַכער, קלמן בינענשטאָק, הערש סענאַטאָר, אברהם זאַגורסקי, גדליה מילשטיין, זאַנוועל גאָלדבערג, יעקב זיטענפעלד, לייב באָטשאַן, אברהם גרינבערג און שמואל גאָלדבערג.

אין דאָזיגען האַזאַרט-קלוב, האָט פערשפּילט אַ סך געלד אַן'אָנגעזעהענער פּראָפעסאָר פון אויסלאַנד. דאָרט איז אויך געווען בעשטעלט ספּעציעלע נעכט אויף צו שפּילען פאַר יודען בעזונדער און קריסטען בעזונדער.

Chcesz mieć zapewniony byt? Naucz się fachu. Kurs filet ręcznego wyuczam za 15 zł. wyuczam hafty ręczne i maszynowe białe i kolorowe Filet Toledo Aplikacje wenecką robotę, malowanie liwerowanie.
KAUFMANOWA
Piotrkowska 18 prawa oficyna I podwórze.
797

Knorr Haferflocken

איז נישט נאָר אַ געאייגנעט מיטעל פאַר צוגרייטונגען פון שליים פאַר זויג-קינדער, נאָר אויך אַ קרעפטיג נאַהרונגס-מיטעל פאַר די ביינער און פאַר דער — בילדונג פון בלוט, און געאייגנעט פאַר די וואַקסענדע קינדער, ספּאָרט-טרייבענדע, זויגענדע מוטערס, בלוט - אָרעמע, נערוועזע, מאַגען און געדערם-קראַנקע

און איבערהויפּט פאַר אַלע וואָס ווילען בלייבען געזונד.

841

„אַרט" וואָלטשאַנסקאַ 27 „אַרט"

אַבטונג, רוואַליפיצירטע וועש-נייערינס!

זונטאָג דעם 12. פעברואַר הויבען זיך אָן די למודים אויף אַ ספּעצ. וועש-צושנייַדער קורס

פון דאַמען און הערען וועש, בעט-איבערצוג און לוקסוס-וועש. די למודים וועלען פאָרקומען אויך אין אָוונד, כדי די וועש-נייערינס, וואָס אַרבייטען בייטאָג, זאָלען זיך קאָנען לערנען. דעם זעלבען טאָג הויבען זיך אָן די למודים אויף אַ ספּעציעלען נאָכמיטאָג-קורס פון מאַשין און האַנט-שטיקעריי. פערשרייבען קאָן מען זיך טעגליך אין ביורא פון „אַרט", וואָלטשאַנסקאַ 27.

839

נייה = מאַשינען

אַלערליי נייה-מאַשינען מאַך איך אויף די בעסטע בעדינגונגען. קומט און איבערצייגט אייך מיט אַכטונג:

שטשעשנשליווי, אַלעקסאַנדריסקאַ 27

(מרדכי גבאים גאַס).

782

א בוכהאַלטער-קאָרעספּאָנדענט

(פּויליש, דייטש, פראַנצעזיש) זוכט אַ פּאָסטען. 784

ערשטקלאַסיגער-פּערענצען

SZPICBERG, POMORSKA 40

שטעפּער-געזעלן

עס ווערט געזוכט 3 פּאַמאַצניק-ריכטעווער 1 לערן-יונגעל באַלד געצאָהלט. צו ערפאַהרען ווסכאָדניאַ 19

נ. רופּער 823

קוואַליפיצירטע ערשטקלאַס.
שניידער-געזעלן

צו מענער בעשטעלט ווערען געזוכט פון זאָפאָרט ביי

ר. מערמאַן, קילינסקי 156 פראָנט 2. שטאָק 790

א גרויס
פראָנט-געוועלב

מיט איינציגע צימערן אין צענטרום-שטאָדט ביי פּיעטריקאָווער זאָפאָרט אָבצוגעבען. צו ערפאַהרען פּיעטקאָווער 45, אין פּרוכטען-געשעפט.

815

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז כ'האָב ערעפנעט אַ נייע קעטלעריי און שניידעריי פון אַלע מאַשינען רעיעלע בעהאַנדלונג ביליגע פּרייזען א. ש. האָער, 67 ווסכאָדניאַ 67

791

מעבלירט צימער

מיט אַלע בעקוועמליכקייטען פאַר אַ פאַר פאָלק עווענטועל פאַר אַן'אַנשטענדיגען יונגעמאַן אָדער פריילין איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען צו ערפאַהרען צמענטאַרנאַ 3 וו.26 צו טרעפען אַ גאַנצען טאָג

ביי פרוי
שליינאָוויטש

פּיעטריקאָווער 16

איז צו בעקומען עכטע פּאַריזער שרינדען, ווי אויך פּאָלקע-שייטלען.

809

אכטונג,
שטעפּער=אַרבייטער

ס'ווערט געזוכט אַ קוואַליפיצירטער צושנייַדער, אַ גוטער פאַכמאַן. געוואונשען ער זאָל אויך קענען נייהען אויף גוטע בעדינגונגען. פּיעטרקאָווער 85 ביי היידאַק טעל. 61-57.

פּרעה'ס ווייב

אין אַ נייער ליטעראַריש. בעאַרבייטונג

אין די הויפּטראָלען:

Emil Jannings, Harry Liedtke, Pawel Wegener A. Basserman

אינגיכען אין „אדעאָן"!

Dr. SOŁOWIEJCZYK

ספּעציאַליסט פון הויט- און וועענערישע-קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף פּיעטריקאָווער 99 טעלעפאָן 92=44

נעמט אָן פון 11 ביז 4 און פון 8 ביז 9 אָוונד. 788

אכטונג צייטונג=פערשפּרייטער!

פּראָפעסיאָנעלער פעראיין פון צייטונגס-פערשפּרייטער אין פּוילען אָבטיילונג אין לאָדז.

שבת ד. 4. פעברואַר 1928 פּינקטליך 730 אָוונד קומט פאָר אין קולטור-אמט ווסכאָדניאַ 68/70

אַן'אַלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדע טאָג אָרדנונג 1) בעריכט. 2) ווייטערדיגע טעטיגקייט 3) פערשידענעס. „די פערוואַלטונג.

מיר זעהן פאָר

גרויסע אַרבייטס-בעשטעלונגען אין דער פאַר יום-טוב צייט. דעריבער ראַטען מיר די ג' קונדשאַפט, כדי אַלעס פּינקטליך און זאָרגפעלטיג אויסצופיהרען

שוין איצט

אָבצוגעבען די גאַרדעראָבע צום כעמיש = רייניגען און פאַרבען צו

Leilich i Goldo

Parowa Chemiczna Pralnia i Farbiarnia

Filje: **Piotrkowska 4, 67 i 147,**
tel. 27.87.
Napiórkowskiego 39 i Rzgowska 41.

מעכאַניש. שלאָסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK, Łódź, ul. Pusta 5

מיר בויען: שפּול-מאַשינען, שלויר-שפּול-מאַשינען, טרייב-מאַשינען, קרייז-שפּול-מאַשינען, טריקאָט-שפּול-מאַשינען נייע סיסטעמען טייב-מאַשינען אויף זיידע און שפּיל-מאַשינען אויף זיידע אויך ווער מאַשינען צו גלאַנצען גאָרן, טראַנסמיסיעס ווי אויך פערשידענע מאַשין רעפּאַראַטורען און שלייפען פון פערשידענע מעטאַלען.

794

דער וועלט-שלום איז געזיכערט,

זאָגט דער פראַנצויזישער אויסערן-מיניסטער בריאַן.

פּאַריז, 2 (ספּ. טעל.) אין פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט האָט פּואַנקאַרע געהאַלטען אַ רעדע, אין וועלכע ער האָט מיט אַ רייהע ציפערן בעוויזען, אַז פראַנקרייך געפינט זיך איצט אין אַ גינסטיגע ווירטשאַפטליכע און פינאַנציעלע לאַגע.

אין סענאַט האָט בריאַן געהאַלטען אַ לענגערע רעדע, אין וועלכע ער האָט אויסגעדריקט זיין איבערצייגונג, אַז עס זענען איצט אויסגעשלאָסען די מעגליכקייטען פון מלחמה. נישט קוקענדיג אויף די פּעסימיסטישע שטימונגען, וואָס הערשען אין מאַנכע קרייזען, זאָגט בריאַן, זענען די אויסזיכטען, אויף אַ פערפעסטיגטען שלום, פיל שטאַרקער, ווי אויסזיכטען אויף מלחמה. עס איז בכלל, פיהרט בריאַן אויס, אויסגעשלאָסען, אַז עס זאָל קומען צו אַ מלחמה. דער וועלט-שלום איז געזיכערט אויף לאַנגע צייטען.

פּוילענס תשובה-נאָטע צו ליטע

ווערט היינט אויסגעאַרבייט.

וואַרשאַ, 2 (טעלעפאָניש) פּרעמיער מאַרשאַל פּילסודסקי איז צוריקגעקומען קיין וואַרשאַ. היינט פרייטאָג וועט פּילסודסקי קאָנפערירען מיט'ן שליח וואָס איז צוריקגעקומען פון וואַרשאַ און אויך מיט'ן אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי וועגען דער תשובה-נאָטע צו ליטע.

אַ געשלעג אויפ'ן מיטינג פון נאַציאָנאַלי-טעטען-בלאָק.

וואַרשאַ, 2 (טעלעפאָניש) אויף נעכטען 12 בייטאָג האָט דער יודישער בלאָק ביים בלאָק פון די נאַציאָנאַלע-מינדערהייטען גערופען אויף אַ מיטינג אין הויף אויף דזשעלנאַ 7, וואו עס געפינט זיך די שוהל „מוריה". פון שוהל-באַלקאָן איז נישט ערלויבט געוואָרען צו רעדען.

אין דער בעשטימטער צייט האָט זיך געעפענט דער מיטינג, ביי דער אָנוועזענהייט פון זעהר אַ גרויסען עולם.

עס האָבען גערעדט גרינבוים, ד"ר גאָטליב און ראָסנער. די אָרדנונג האָט געהיט אַ פערשטאַרקטע אָפּטיילונג פּאָליציי.

בעת די רעדעס האָבען די געגנער פון בלאָק אין אויך סתם סקאַנדאַליסטען געמאַכט פערשידענע שאַרפע צווישענרופען, צוליב וואָס עס איז געקומען צו אַ געשלעג.

דער פאָרשטעהער פון פּאָליציי האָט דאַן ערקלערט, אַז דער מיטינג ווערט אויפגעלעזט צוליב דעם געשלעג. דער פאָרזיצער האָט פונדעסטוועגען נאָך בעוויזען, אין איילעניש, אָפּצושטימען די רעזאָלוציע און דער עולם איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען זינגענדיג „התקוה".

גאַנץ לאָדז האָט זיך איבערצייגט, אַז דאָס געזונדסטע און בעסטע קאַקאָספּעט איז

'POTOKOL' ,פּאָטאָקאָל

796 מיט'ן הכשר פון בענדינער רב לעווין

לאָדזער וואהל-קאָמיטעט פון אַלגעמיינעם יודישען אַרב.-בונד

„בונד"

מיטוואָך, דעם 8, פעברואַר פּינקטליך 8 אין אָוונד קומט פאָר אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטש 20

אַ פאָלקס=משפּט איבער די יוד. בירגערליכע וואהל=בלאָקען

זאַל פילהאַרמאָניע 20 נאַרוטאָוויטש 20

4

מיר קלאָגען עפנטליך אָן די ה"ה: ד"ר יערזשי ראָזענבלאַט, ד"ר מ. ברודיע, משה העלמאַן, לייבל מינצבערג, אשר מענדעלסאָן, אליהו קירש=ברוין, וואַצלאַוו ווישליצקי און נח פּרילוצקי.

די בעשולדיגונגס-רעדעס וועלען האַלטען די חברים:

ה. ערליך (וואַרשאַ) אַלס פּראָקוראָר, י. ליבטענשטיין אַלס ציוויל=מאַהנער, ג. זיבערט (וואַרשאַ) אַלס סיים=עקספּערט.

עדות מצד דער בעשולדיגונג: פון די יודישע אַרבייטער – א. זעלמאַנאָוויטש, פון דער יודישער אַרבייטער-פרוי – גאָלדע יאַקובאָוויטש, פון דער יודישער שול און יודישען קינד – ש. מענדעלסאָן, פון האַנדווערקער און כאַלופּניקעס – א. גאָלדבערג, פאָרזיצער פון געריכט – ח. ל. פּאָזנאַנסקי, סעקרעטאַר – ש. מילמאַן.

עס ווערען איינגעלאַדען פערטיידיגער פון די בעשולדיגטע. די פערטיידיגער ווערט גאַראַנטירט פולע פרייהייט פון וואָרט. די פערטיידיגער דאַרפען זיך מעלדען אין אַרבייטער-ווינקעל, פּאָלודניאָווע 20 ביז מיטוואָך פריה. בילעטען פון 50 גר. ביז 2 זל. אין לאָקאַל פון אַרבייטער-ווינקעל (פּאָלודניאָווע 20) און אין וואהל-ביוראָ פון „בונד" (פּאָמאָרסקאַ 18).

ליסטע נומער 5

יודישער אַרבייטער וואהל-קאָמיטעט

„פּועלי=ציון"

הויפּט=וואהל-ביוראָ: 14 פּיראַמאָוויטשאַ 14.

פילהאַרמאָניע - זאַל, נאַרוטאָוויטש 20. פרייטאָג, דעם 10 טען פעברואַר ד. י., 7 אַ זייגער אָוונד

מאַנדאַטן-הענדלער פאָלקס-משפּט

ס'ווערען אָנגעקלאָגט: דער נאַציאָנאַליסטען-נאַציאָנאַלער בלאָק און אַלע אַנדערע מאַנדאַטען כאַפּער.

פאָרזיצער פון געריכט – ח' ד"ר ל. שיפּמאַן; סעקרעטאַר – ח' מ. ציטרינאָווסקי; אים בעשולדיגער – ח' זרובבל; ציוויל-מאַהנער – ראַטמאַן י. לעוו; עקספּערט – ח' יוסף ראָזען; נאָמינירטער פערטיידיגער – ראַטמאַן שאַפּירא.

אַלס עדות טרעטען אַרויס: פון די יודישע אַרבייטער – ח' ח. בראַנד; פון דער אַרבייטער-פרוי – מרים און בלימה; מיטגליד פון קהלה-ראַט – ח' ש. עדלמאַן; פון די יודיש-וועלטליכע שולען ח' א. קאַגאַן; פון לאָקאַטאָרען – ח' ע. וואָלינסקי.

פערטיידיגער און עדות מצד די בעשולדיגטע צדדים, קענען זיך מעלדען אין הויפּט-וואהל-ביוראָ, פּיראַמאָוויטשאַ 14 ביז פרייטאָג ד. 10 פעברואַר, 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

842 אַריינגאַנגס-בילעטען פון 50 גר. ביז 1.50 זל. צו בעקומען אין הויפּט-וואהל ביוראָ, פּיראַמאָוויטשאַ 14.

ליסטע נומער 5

זאַל פילהאַרמאָניע 20 נאַרוטאָוויטש=גאַס 20.

זונטאָג, דעם 5-טען פעברואַר 7.30 אין אָוונד קומט-פאָר אַ

גראַנדיעזער קאָנצערט

פון די בעריהמטע פאָלקס=זינגער, שאַפער און מייסטער פון יודישען פאָלקס=ליד

זמרה זעליגפעלד און מ. קיפּניס

צו זייער גרויסען קאָנצערט, וועלכער וועט אויסגעפיהרט ווערען מיט אַ פולשטענדיג נייעם טריאומף=פּראָגראַם, אין וועלכען ס'געפינען זיך 30 נאָך נישט-געזונגענע, פּרעכטיגע פאָלקס-לידער, דועטען, טראַדיציאָנעלע הסיד'ישע נגונים, פאָלקס-הומאָר, יודישע מוזיק, צוו. אנד. דאָס ערשט בעריהמט געוואָרענע ליד „די דרשה פון ביאַליסטאָקער שטאָט=מגיד" און אנד. שענע, האַרציגע און כאַראַקטעריסטישע זשאַנר-לידער פון קיפּניס'עס נאָך נישט פערעפענטליכע לעצטע זאַמלונג, וואָס רופט אומעטום אַרויס בעגייסטערונג ביים עולם.

די הכנסה געהט לטובת „בית יתומים", זגערזשער 40

די בילעטען אין אַ זעהר בעגרעניצטער צאָל איז נאָך צו בעקומען אין דער קאָנצעלאַריע זגערזשער 40 און ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל.

יודישער פּראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אַלעע 1. מאַי 2.

אכטונג מיטגלידער פון אַלע סעקציעס!

מאָרגען, שבת, ד. 4. ה. ח. 7 אַ זייגער אין אָוונד קומט פאָר

אַ פערזאַמלונג

געווידמעט דער יובילעאום-פייערונג, וואָס דער פעראיין אָרדענט איין לכבוד זיין 15 יעהריגע טעטיגקייט.

ס'וועט בעהאַנדעלט ווערען די פערטיילונג פון די איבעריגע כבודים און נאָך אַ רייהע פראַגען, וואָס זענען פערבינדען מיט דער פייערונג. אויף דער פערזאַמלונג וועט איהר אויך שוין בעקומען די יובילעאום-צייטונג, וואָס דער פעראיין גיט אַרויס אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פייערונג.

799 די פערוואַלטונג.

אין טיפען טרויער טיילען מיר מיט אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע, אַז זונטאָג, דעם 5-טען פעברואַר ד. י. האַלב 1 בייטאָג קומט פאָר די לויה פון אונזער ליבען אונפערגעסליכען זוהן, ברודער, שוואָגער און אָנקעל

נ.ע. ד"ר מעד. נתן עפּשטיין

וועלכער איז געשטאָרבען אין בערלין.

צו דער לויה, וועלכע קומט פאָר פון היגען טהרה-הויז, ווערען אַלע קאָלעגען, פריינד און בעקאַנטע געבעטען זיך צאָהלרייך צו בעטייליגען.

די טיפטרויערנדע פאַמיליע.

ניי־העריגס

וועלכע בעזיצען אייגענע קריטע-מאַשינען ווערען געזוכט אויף אַרויסצוגעבען אַרבייט.

אָפּערטען אונטער „קריטע-מאַשינען" אָבצוגעבען אין דער אַדמיניסטראַציע. 838

אויף ראַטעס

אָטאָמאַנען, קאָזעטקעס, שטיהל א. ז. וו. עמפּפעהלט

נ. דונקעלמאַן

20. זאַוואַדזקאַ 20. 814

מעבעל

געלעגענהייטס אויספערקויף פון מעבעל אין נוטען צושטאַנד זאַוואַדזקאַ 11 טעגליך פון מאָנטאָג ביז דאָנערשטאָג פון 5—8 אָוונד.

933 צוערפאָהרען ביים וועכטער.

אַ קוואַליפיצירטער

טאַפּעציר = געזעלען

זוכט אַרבייט אין דער בראַנזשע ס'קען זיין אויף דער פּראָווינץ צו וויסען געבען ביי ברעסלער, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10 787

אַ פאַבריקס = לאָקאַל

געאייגענט פאַר שטרימף- און טריקאָטאַזש=אויסאַרבייטונגען. ערשטער שטאָק, דאָפּעלט-ליכט, ווי אויך אין ביוראָ-צימער פון זאָפאָרט צו פערמיטען.

ערפאָהרען ביי דער פירמע 780

לעוויט עט בזשעזשינסקי,

שענקעוויטשאַ 163, טעל. 7-38.

מודעה.

מיר, גבאים פון אדמו"ר הרבי ר' שמואל פּנחס שליט"א בהרה"צ ר' ישעי'לע מבלענדוב זי"ע חתן אדמו"ר מפינטשוב שליט"א כעת בקעלץ מאַכען בעקאַנט די אַלע אָנהענגער און פריינד, ווי אויך בעקאַנטע, דאָס חמשה עשר בשבט, אָ' יתרו 6 אין אָוונד קומט פאָר אַ גראַנדיעזע

פייערונג פון התחלת ספר תורה

מיט די בעריהמטע טויבע'ס מוזיק, אויך וועט זינגען אַ בעריהמטער חזן פון גאַליציען, בעטען מיר אַלע, אָהן אונטערשיד, צו קומען אין דער וואוינונג ביי אדמו"ר שליט"א סאַלנאַ 11.

איינגאַנג פריי! מיט אכטונג די גבאים.

פויליש=רוסישע האַנדעלס=אונטערהאַנדלונגען

פאַרוואָס איז די פוילישע דעלעגאַציע געקומען פון מאָסקווע?

וואַרשאַ, 2. (טעלעפאָניש)

דער דירעקטאָר פון דעפּאַרטאַמענט אין האַנדעלס-מיניסטעריום, סאָקאָלאָווסקי און דער שעף פון דער מזרח-אָפּטיילונג אין אויסערן - מיניסטעריום האָלובק, וועלכע זענען געפאָהרען קיין מאסקווע אַלס פוילישע דעלעגאַציע צו פיהרען די אונטערהאַנדלונגען מיט דער סאָוויעטען-רעגירונג וועגען א האַנדעלס-אָבמאַך, זענען, ווי בעקאַנט דינסטאָג אווענד צוריקגעקומען קיין וואַרשאַ.

באַלד נאָך זייער אָנקומען זענען די דעלעגאַטען אויפגענומען געוואָרען דורך דעם אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי און דורכ'ן האַנדעלס-מיניסטער פאַר וועלכע זיי האָבען אָבגעגעבען א גענויעם בעריכט וועגען די געשפּרעכען, וואָס זיי האָבען געפיהרט אין מאסקווע מיט דעם פוילישען באָטשאַפטער פּאַטעק מיט וועלכען זיי זענען געקומען צו אַ הסכם בנוגע א רייהע פונקטען אין דער פראַגע וועגען אָנהויבען האַנדעלס-אונטער-האַנדלונגען מיט די סאָוויעטען.

וועגען די סיבות פון זייער צוריק-קעהר און בכלל וועגען צושטאַנד פון די פויליש - רוסישע האַנדעלס - אונטער - האַנדלונגען האָבען זיך די צוריק געקומענע דעלעגאַטען אָבגעזאָגט צו געבען וועלכע עס איז ערקלערונגען פאַר דער פרעסע. זיי האָבען נאָר אויסגעדריקט זייער פערוואונדערונג וואָס אין אויסלאַנד, הויפטזעכליך אין בערלין, האָט מען אָנגעהויבען אַזאַ טומעל וועגען דעם די הויפּט-אויפגאַבע פון דער פוילישער דעלעגאַציע קיין מאָסקווע אין דאָך געווען צוזאַמענטרעטען ווי געהעריג דעם באָדען צו די פאָרשטעהענדע אונטערהאַנדלונגען וועגען א האַנדעלס-אָפּמאַך, וואָס האָט אַזאַ וויכטיגע בעדייטונג און קען נישט ערלעדיגט ווערען אויף איין פוס, בכלל — האָבען די דעלעגאַטען ער-קלערט — דאַרף מען גערעכנען, אַז די פראַגע וועגען שליסען א פויליש-רוסישען האַנדעלס-אָבמאַך איז נאָך נישט אַרויס פון סטאַדיום פון די פאָרבעריי-טונגען פון ביידע צדדים.

לויט די לעצטע ידיעות פון מאָסקווע האַלט מען דאָרט, אַז די סיבה פון דעם אונערוואַרטעטען אַרויספאָהרען פון דער פוילישער דעלעגאַציע קיין וואַרשאַ איז וואָס פון דער סאָוויעטישער זייט האָט מען אַרויסגערוקט אַ גאַנצע רייהע נייע פאָדערונגען, וועלכע די פוילישע דעלע-גאַציע איז נישט געווען בעפולמעכטיגט אָנצונעהמען אויף איהרע אייגענע אחריות, אָהן א פערשטענדיגונג מיט וואַרשאַ.

וואַלאָריזאַציע פון צאָל

פאָדערט דייטשלאַנד פון פוילען.

וואַרשאַ, 2. (טעלעפאָניש) די פויליש-דייטשע האַנדעלס - אונטערהאַנד-לונגען האָבען די לעצטע טעג נישט געמאַכט קיין גרויסע פאָרטשריטען, בנוגע דעם קוילען - קאָנטינגענט, וואָס זאָל אַרויסגעפיהרט ווערען קיין דייטשלאַנד וויל די דייטשע דעלעגאַציע נישט נאָכ-געבען מעהר ווי 200,000 טאָן אַ חודש. די פוילישע דעלעגאַציע פערלאַנגט דורכאויס 350 טויזענד טאָן. בנוגע דעם אַרויספיהר פון פלייש קיין דייטשלאַנד געפינען זיך די אונטערהאַנדלונגען נאָך גאַנץ ביים אָנהויב. די קאַטעגאָרישס-טע פאָדערונג פון דער דייטשער דעלע-גאַציע איז, אַז פוילען זאָל אַדורכפיהרען די וואַלאָריזאַציע פון צאָל.

דער עקאָנאָמישער קאָמיטעט פון מי-ניסטאָרען - ראַט האָט נאָך נישט אָנ-גענומען קיין שטעלונג אין דער דאָזיגער פראַגע. אויך זענען פאַרהאַן וועגען דער זעלבער פראַגע מיינונגס - פערשידענ-הייטען צווישען האַנדעלס- און פינאַנץ-מיניסטעריום, בעת דער פינאַנץ-מיניס-טער האַלט, אַז די וואַלאָריזאַציע פון צאָל דאַרף שוין אַדורכגעפיהרט ווערען האַלט דער האַנדעלס - מיניסטער, אַז דער ענין דאַרף דערווייל אָפּגעלעגט ווערען.

זיטען פון היינטיגע שילער.

שיסט דעם לעהרער און בעגעהט זעלבסטמאָרד.

ווילנאָ, 2. (טעלעפאָניש) אַ שילער פון דער זיבענטער קלאַס גימנאַזיע אין סווענציאַן, קאַזשימיעזש ראַלטשינסקי האָט בעגעגענדיג זיין לעהרער מיכאַל גלעמבאַצקי, אויסגעשאָסען אין איהם דריי מאָל, אויסשרייענדיג דערביי: „דו ביזט געווען געגען מיר אויף דער זיצונג פון פעדאַגאָגישען ראַט". דאַן האָט ראַל-טשינסקי געשאָסען זיך אין שלייף און איז געפאַלען א טויטער. דער לעהרער איז שווער פערוואונדעט.

פויליש-סאָוויעטישע באַהן-קאָנפערענץ

האָט זיך געעפענט אין ווילנאַ

ווילנאַ, 2. (טעלעפאָניש) נעכטען האָבען זיך אָנגעהויבען די בעראַטונגען פון דער פויליש - סאָוויעטישער באַהן קאָנפערענץ אין ווילנע. פאָרזיצענדער פון דער סאָוויעטישער דעלעגאַציע איז ראַבאָוויק, פערוואַלטונגס - מיטגליד פון די באַלטיש - ווייסרוסישע באַהנען. ראַ-באָוויק איז נעכטען געווען מיט אַ וויזיט ביים ווילנער וואָיעוואָדע ראַטשקעוויטש און דעם פרעזעס פון דער באַהן-דירעק-ציע סטאַשעווסקי. די בעראַטונגען וועלען דויערן אַנ'ערך 2 וואָכען. נעכטען זע-נען ערלעדיגט געוואָרען די פאָרמעלע פראַגען.

אַמעריקאַנער רעגירונג געגען אַ הלואה פאַר די סאָוויעטען.

פאַריז, 2. (ספּ. טעל.) „טשיקאַגאָ טריבון" מעלדעט פון וואַשינגטאָן, אַז די אַמעריקאַנער רעגירונג דערלויבט נישט צו געבען די סאָוויעטען די הלואה פון 30 מיליאָן דאָלאַר.

די הלואה האָט געדאַרפט גענומען ווערען אויף באַהן - אינוועסטיציעס פון רוסלאַנד. דער פערבאָט איז אַרויסגעגע-בען געוואָרען צוליב דעם ענערגישען פּראָטעסט פון די אינהאַבער פון די פאַרמלחמהדיגע רוסישע באַהן - אָבלי-גאַציעס.

קאָקאַין=שמוגלערס.

פון אַ בריוו - פּערזענטער באַנדע

פאַריז, 2. (ספּ. טעל.) די פּאָליציי-מאַכט איז געפאַלען אויף די שפּורען פון קאָקאַין - שמוגלערס. ס'זענען אַ-רעסטירט געוואָרען 3 פערזאָן. צווישען די אַרעסטירטע געפינט זיך אַ זעהר אָנגעזעהענע פערזענליכקייט אין פאַריז.

גרויסער שטרייק אין באַר=צעלאָנאַ.

פאַריז, 2. (ספּ. טעל.) לויט ידיעות פון דער שפּאַנישער גרעניץ איז אין באַרצעלאָנאַ (שפּאַניען) אויסגעבראָכען אַ גרויסער שטרייק. די רעגירונג האָט קאָנצענטרירט גרויסע מיליטערישע כוחות. ביז איצט זענען נישט פאַרהאַן קיין ידיעות וועגען אונרוהען.

פרייע וואָהר=טריבונע.

פריינדשאַפט צו דער רעגירונג, אָבער ביי וועלכע אומשטענדען?

פון דר. י. ראָזענבלאַט.

ס'ווערט איצט פיל גערעדט וועגען דער שטעלונג, וואָס דאָס נאַציאָנאַלע יו-דענטום נעהמט אָן בנוגע דער איצטי-גער רעגירונג. ווען מ'רעדט וועגען דער רעגירונג, מיינט מען אייגענטליך איהר צענטראַלע פיגור — פּילסודסקי.

פּילסודסקי אַלס קעמפער פאַר דער דער פוילישער זעלבסטשטענדיגקייט האָט גראָד ביי אונז, וועלכע האָבען די ער-שטע אַרויסגעשטעלט דעם לאָזונג פון דער יודישער נאַציאָנאַלער פרייהייט, געפונען טיפע סימפּאַטיע. נאָך דער מאַי-איבערקעהרעניש האָט דער ציוניס-טישער טייל פונ'ם יודישען קאָלאָ אָפען און לאָיאַל אונטערשטיצט די פּלענער פון פּילסודסקי!

ס'איז זעהר כאַראַקטעריסטיש, אַז די עלעמענטען, וואָס זענען היינט אַזוי שטאַרק פאַר דער רעגירונג, האָבען אין קאָלאָ בעטראַכט פאַר אַ גרויסען פעה-לער דאָס שטיצען דעם מענשען, וועל-כער האָט „געמאַכט אַ רעוואָלוציע". אונזער שטעלונג צו דער רעגירונג פון מאַרשאַל פּילסודסקי האָט זיך נישט גע-ענדערט. מיר וועלען אונטערשטיצען יע-דע פוילישע רעגירונג, וועלכע וועט שטעהען אויף אַנ'עכט דעמאָקראַטישער פּלאַטפאָרם בכלל און וועלכע וועט זיך ערקלערען פאַר גרייט צו ערפילען די בערעכטיגטע פאָדערונגען פונ'ם יודי-שען פאָלק.

מ'מוז אָבער קאָנסטאַטירען, אַז עד היום האָט די רעגירונג נישט ערפילט די ערוואַרטונגען, וועלכע מיר האָבען געהאַט. מיר הערען זייט אַ יאָהר צו-זאָגען, אָבער קיין רעאַלע רעזולטאַטען האָט מען ביז איצט נישט געזעהען. די פּאָליטיק פון נאַציאָנאַלען יודענטום אין פוילען איז אַנ'אָפענע און אַ קלאָרע. דאָ איז נישטאָ קיין פּלאַץ פאַר פּאָלי-טישע מאַכינאַציעס און פאַר „אוגאָדע"-אָבמאַכען. מיר פאָדערן די פולסטע גלייכבערעכטיגונג אויף אַלע געביטען, כדי דאָס יודישע לעבען זאָל קאָנען אָנ-נעהמען נאָרמאַלע פאָרמען.

מיט איינינגע חדשים צוריק האָבען די געוועזענע ציוניסטישע דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען זיך געווענדעט מיט אַ מעמאָריאַל צום פּרעמיער - מיניסטער. אינ'ם מעמאָריאַל זענען גענוי פאָרמו-לירט געוואָרען די פונקטען, וועלכע די רעגירונג האָט עד היום נישט דערפילט בנוגע די יודען. אין דער ווירקליכקייט זעהען מיר, אַז אפילו פיל גזירות נאָך פון די רוסישע צייטען זענען נישט בע-זייטיגט געוואָרען, הגם זיי ווידער-שפּרעכען דער קאָנסטיטוציע, הגם מ'האָט פאַרהאַנדעלט אינ'ם דאָזיגען ענין זייט 9 יאָהר מיט אַ ל ע פוילישע רעגירונ-גען. למשל, אויפ'ן פּאַפּיר עקזיסטירט נאָך דער פערבאָט פאַר יודען צו וואוי-נען אין די דערפער. די אַלע זאַכען קענען דאָך אָפּגעמעקט ווערען מיט איין פעדער-שטריך.

מיט עטליכע טעג צוריק האָט די פּרעסע געבראַכט אַ נאָטיץ, אַז צום לייטער פון דער לובלינער פּאָסט-די-רעקציע האָט זיך געווענדעט אַ דעלע-גאַציע וועלכע האָט פערלאַנגט אָנצונע-מען יודישע אָנגעשטעלטע. דער פּאָסט-דירעקטאָר זאָל האָבען געענטפערט, אַז ס'עקזיסטירט אַ געהיימער צירקולאַר, לויט וועלכען ס'איז פערבאָטען אָנצו-נעמען יודישע אָנגעשטעלטע אין איינ-גע פּאָסט-דירעקציעס; ווען דער צירקו-לאַר וועט ווערען צוריקגערופען, וועט ער פון זיין זייט קיין שוועריגקייטען נישט מאַכען.

אָט דאָ האָבען מיר אַ כאַראַקטערי-סטישען ביישפּיל פון דער יודישער לאַ-גע. ווען ס'עקזיסטירען אַזעלכע צירקו-לאַרען, פאַרוואָס זענען זיי ביז איצט נישט בעזייטיגט געוואָרען.

דאָס יודענטום ליידט שרעקליך אונ-טער דער לאַסט פונ'ם אונגערעכטען שטייער-סיסטעם. פאַרוואָס ווערט נישט רעפאָרמירט דאָס דאָזיגע סיסטעם, וואָס רואינירט גראָד די יודישע בעפעלקע-רונג? מיט הבטחות אַליין קענען מיר זיך נישט בעגנוגענען. די פערבעסערונג פון דער אַלגעמיינער ווירטשאַפטליכער לאַגע איז איינגעטראָטען נישט אויסשליס-ליך פאַר יודען. צי די פערבעסערונג איז אַ פערדינסט פון דער היינטיגער רעגירונג, צי נישט—אויף דעם ווילען מיר זיך נישט אָפּשטעלען, אַ פאַקט בלייבט אָבער, אַז ביי אַלע בעשרענ-קונגען פאַר יודען וואָס עקזיסטירען אין לעבען קען אונזער עקאָנאָמישע לאַגע נישט ראַדיקאַל געענדערט ווערען.

ס'אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אַז ווען די רעגירונג וועט אַרויסווייזען איהר גוטען ווילען אַדורכצופיהרען די פולע יודישע גלייכבערעכטיגונג, וועט זי געפינען די פולע אונטערשטיצונג ביי דער יודישער פּאַרלאַמענטאַרישער פערטרעטונג.

יעדענפאַלס קענען מיר נישט איינ-געהן אויף אַ בעשרענקונג פון די רעכט פון דער פאָלקספערטרעטונג: ערשטענס, איז עס אַ סכנה פאַר דער מלוכה בכלל, און צווייטענס, איז אַ דעמאָקראַטיש סי-סטעם—די איינציגע מעגליכקייט פאַר יודען צו זיכערען זיך זייערע רעכט. נאָר פון אַנ'אָפענער טריבונע קען אַ יוד פאָדערען דאָס, וואָס ס'קומט איהם און פערטיידיגען זיינע רעכט. די ערפאַהרונג האָט בעוויזען, אַז אַלע אַנדערע מלוכה'-שע סיסטעמען זענען פאַר יודען שעדליך.

דאָס, וואָס ס'קומט איצט פאַר אין לאַנד, ערוועקט אַ ספּעציעלע בעאונרוהי-גונג, בפרט צווישען יודען. מ'איבט אויס אַ דרוק אויף אונז, אַז מיר זאָלען זיך אָפּזאָגען פון דער מעגליכקייט אַרויסצו-זאָגען אונזער מיינונג. מ'מישט זיך אַריין אין די וואַהלען אויף אַזאַ אופן, אַז מ'מוז זיך פרעגען, צי האָט דער יוד אין פוילען דאָס רעכט צו וועהלען אַזוי ווי ער וויל און וועמען ער וויל, אָדער צי מוז ער אויספיהרען דאָס, וואָס מ'הייסט איהם. און דעם דרוק פיהלט הויפּטזעכליך די יודישע בירגערליכע בעפעלקערונג. מ'בעאיינ-פלוסט איינצעלנע מענשען, מ'בעאיינ-פלוסט גאַנצע גרופּען און מ'פיהרט אַריין אַזאַ פּסיכאָלאָגישען צושטאַנד, אַז בעוואוסטזיניגע עלעמענטען בעקומען א מורא צו וועהלען אַזוי ווי זיי וואָל-טען עס געוואָלט. מ'פיהרט דורך אין פעראיינען רעזאָלוציעס און געווינשטען זיך, דערביי גיט מען זיך נישט אָפּ קיין דין-וחשבון, אַז די דאָזיגע רעזאָלוציעס האָבען נישט קיין שום פּראַקטישען ווערט. דען קאָנטראָלירען דעם וואַהל-צעטעל איז אוממעגליך, און דאָ ביים דאָזיגען מאָמענט ענדיגט זיך די מאַכט פון די מעכטיגע. האָט מען דען געקענט שטערען די קאָמוניסטען, בעת די שטאָט-ראַט-וואַהלען — הגם דער קאָמוניזם איז גענצליך פערבאָטען און זייערע ליסטעס זענען געווען גע'פּסל'ט — אָפּצוגעבען צעהנדליג טויזענדער שטימען מיט די פערבאָטענע נומערען?

וואָס פאַר אַ צוועק האָבען אַלזאָ די אַלע מיטלען, מיט וועלכע מ'בענוצט זיך איצט, כדי צו בעאיינפלוסען די וואַה-לען? יאָ, איין רעזולטאַט ברענגען זיי. זיי רופען אַרויס אַ געפיהל פון פערבי-טערונג צווישען דער יודישער בעפעל-קערונג, אַז מ'בעהאַנדעלט זי אַנדערש, ווי די אַנדערע נאַציאָנאַליטעטען, אַז בנוגע דעם יוד מעג מען זיך אַלעס דערלויבען.

מ'דערצעהלט ווי וועגען פאַקטען, פון אינטערווענצען מצד אינסטאַנצען, וואָס זענען דערצו נישט בערעכטיגט פון בע-זוכען, וואָס מ'מאַכט פּריוואַט-פערזאַגען ביי זיי אין די וואוינונגען, פון רייזעס, וואָס מ'מאַכט אין אַנדערע שטעט, פון געשפּרעכען, וואָס מ'פיהרט מיט איינ-צעלנע יודען אין לאָקאַלען, וואָס זענען בעשטימט צו גאַנץ אַנדערע צוועקען. זעלבסטפערשטענדליך ווערט עס שטאַרק איבערטריבען פון מאַנשען, וואָס בע-טראַכטען עס פאַר אַ גרויסען כבוד, אַז דער אָדער יענער אָרגאַן האָט איהם איינגעלאַדען און מיט איהם גערעדט. מ'קען נישט לייקענען, אַז אַ טרויעריגע ראָלע שפּילען ביי דער גאַנצער זאַך יודען גופא, וועלכע קריכען אַרום דאָרט וואו מ'דאַרף נישט און פיהרען אויס די אַרבייט פון מעקלערס. דען ס'איז אַ פאַקט, אַז צו יודען, וועלכע פערמאָגען אום-דעם געפיהל פון כבוד, קומט מען נישט מיט די אַלע פּראָפּאָזיציעס.

ס'איז שווער צו כאַראַקטעריזירען מיט'ן ריכטיגען נאָמען אַזאַ מין פאַקט, אַז אַ מורא הוראה, מיט אַ רעפּרעזענ-טאַנט פון אַ גרויסער יודישער קהלה פון איין זייט און צוויי פערטרעטער פון אַ יודישער אָרגאַניזאַציע פונ'ם צווייטען צד, קומען זיך צוזאַמען נישט אויף אַ יודישען באָדען און שליסען אָפּ אַ שריפטליכען אָפּמאַך איבער ריין יו-דישע ענינים, און אַלס בורר ווערט בע-שטימט אַ נישט יוד.

מיר האָפען, אַז אַזאַ אוממעגליכע סיטו-אַציע וועט אויפהערען, מ'וועט איינזע-הען, אַז אַזעלכע מיטלען זענען בעליי-דיגענד פאַר אונז, יודען, און אַז זיי זענען צוועקלאָז, ווייל זיי פיהרען צו גאַנץ אַנדערע רעזולטאַטען, ווי מ'וויל דערגרייכען און די סיטואַציע מוז גע-ענדערט ווערען, כדי די פערביטערונג זאָל אויפהערען; דאַמאָלסט וועט די יו-דישע פּאַרלאַמענטאַרישע פערטרעטונג זיין אימשטאַנד פריינדליך צו רעדען מיט דער רעגירונג און זי אונטערשטי-צען אין אַלע שריט, וועלכע וועלען זיין נוצליך פאַר דער מלוכה בכלל און פאַר די יודען בפרט.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.

רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא

„פּאראדא"-„PORADA"

10 פיעטריקאווער 10

אונטער לייטונג פון א לאנגיעהריגען און רוטינירטען געריכט-סעקרעטאר

שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאגעס און זאבעזפּיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 298

Dr ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27, tel. 51-78.
הויט און ווענעריש קראנקהייטען און ליבעס-חל אינגעם. נעמט אן פון 4—7 אין אווענד.

Dr. med.
WOLF EYCHNER
פרויען - קראנקהייטען און אקושעריע
וביערזער 11 טעל. 34-72.
נעמט אן אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294 פון 12—2 נאכם. און דערהיים פון 5-6 אוו.

אכטונג, עלעגאנטע הערען!!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז נאך א גרינדליכער רעארגאניזאציע פון מיין ערשטקלאסיגען

שניידער-אטעליר א. קוטשינסקי, פעפער-גאס 20

נעהם איך אן אלערליי בעשטעלונגען צום איצטיגען ווינטער-סעזאן פון סמאקינגען, ווינטער-פאלטענס, פעלצען און אנצוגען אלעס לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען. :—: פאר דער צופרידענהייט פון דער געעהרטער קונדשאפט ווערט גאראנטירט. מיט אכטונג

A. KUCZYŃSKI, ŁÓDŹ, Pieprzowa 20

רעיעלע בעהאנדלונג! מעסיגע פרייזען! לייכטע בעדינגונגען!

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ה. זעלדאוויטש-קלאטשקא " נוסמאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. נוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערוען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי " ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און ווענערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין " י. פאלאחיימשיק	פון 12½—3½ " 6—8
ציין- און מונד-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שקעם " מ. רעזניקאווא " ב. משורנאווסקא " ג. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¼—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קאראנעס, גאלד-בריקען און פלאטין.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

לעבער

צו נעהמען אויף דער משך ווערען אנגענומען ביי

ג. נארדמאן

29 צעגעלניאנא 29

א באלקאן-צימער

מיט אדער אהן מעבעל, א בעזונדער איינגאנג אויף עק זשעלאנא און לוטאוויא צו פערדינגען. זיך צו דער-וויסען אין אדמיני. פון „נייעם פאלקסבלאט". 677

Dr. med.
BRAUN
פאלודניאווא 28,
טעלעפאן 40-26
ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (הער-אויספאל)
נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונט.

הייל-פעדא-גאגישע קורסען
פאר שוואכבעפעהיגטע, שווער-ערציהבארע קינדער. שפראכשטערונגען (שטאמלען, הויב-שטומהייט)

Dr. med.
A. Szmirgeld
נערווען-ארצט
עלעקטריזאציע, ליכטבחשל-אפאראטען
Cegielniana 6, tel. 51-89
נעמט אן פון 5—7 אוונט

מאדערנע איבעראל / נאר די פא-טענטירטע

פעלד-בעטען

Palma-Patent גרויסען מיט דער פאבריקס-מארקע

פאר וועלכע מיר גאראנטירען אויף 3 יאהר

שטעהט אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל!

ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען, טיש-בע-טען, אמעריקאנקעס קינדער-וועגעלעך, קינדער-בענקעלעך אויף רעדלעך ווי אויך מעטאל-מעבעל.

מאטראצען

געבעטע, שעזלאנגעס און קאנאדישקע קאזעטקעס און טאפטשאנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווי אויך גרויסע 27 זל., פאלאטס-בעטלעך 14 זל.

רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס-פרייזען.
הורט. זעמטליכע רעפאראטורען. דעטאיל.

לאדז, פולנאצנא 24, טעלעפאן 31-85.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dn. 24-go stycznia 1928 r.

Dla dorosłych: Dla młodzieży:

ZEW MORZA

według St. Kiedrzyńskiego.

W rolach główn.: **Marja Malicka, Marjusz Maszyński i Jerzy Marr.**

Nad program fragment z obrazu **„ABISYNJA"** (ciąg dalszy).

634

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר	10—11 2—3 6—7
ד"ר רושאנער	הויט און געשלעכטס קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאליאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר ויסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט,	4-5 זונ. 1—2
ד"ר וויינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-מונדהיילונג, בעלייכטונגען, קראנען, מאסטען א. א. וו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע טעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער. אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג. וויזיט אין דער שטאט.

אלֵיכם אישים אקרא וקוֹלי אל בני אדם!!!

בצדק כל אמרי פי ואין בהם נפתל ועקש

איך איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אנגעוועהטע ענינים, זאלסטו קומען צו לויפען אין ביורא

17 פעטריקאווער 17

2-טען הויף, פארטער, דורכגאנג זאכאדניא 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאוו, קלאגעס און זא-בעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו, ביטעט וועגען דירה אינקוואטשאנד-ראזיעמ-טשי און אין אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען-אינטערציזיעס, אקטען דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.

רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא, פעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

לעטשניצע (פאר קומענדע קראנקע)

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאבינעט

„SALUS"

גלובנא 41 טעל. 65-46.

איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אין אווענד זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמ.

ד"ר ז. ראקאווסקי	אויערן האלז און נאז קראנקהייטען	פון 11 - 12
ד"ר לאנדקאה	אינערליכע קראנקהייטען	פון 1 - 2 און פון 5 - 7
ד"ר דינענזאהן	קינדער קראנקהייטען	פון 11 - 12 4½ - 6
ד"ר וויים	כירורגישע קראנקה.	פון 1-2 און 6½ - 7½
ד"ר שמערלאווסקי	פרויען קראנקהייטען און אקושעריע	2½-3½, 5½ - 6½ זונטאג פון 12-1
ד"ר זילבערשטראם	וועגערישע און גע-שלעכטס - קראנקה.	פון 11½ - 1 און 7 - 8
ד"ר גאלדבערג	אויגען קראנקהייטען	10½ - 11½
ד"ר גאלדרינג	אינערליכע קראנקה.	פון 11-12 און פון 3-5
צאהן-ארצט פרוי לאנדקאה " סט געלבערג	צאהן- און מויל-קראנקהייטען	פון 9½ - 12 און פון 4-7 12 - 2 און פון 7 - 8

אפאטרונקעס, אפעראציעס, איינשפריצונגען פאקען שטעלען. אלערליי אנא-ליזען (ווי אורין, פלעגמא, בלוט א. אז. וו.) דורכלייכטונגען און רענטגען אויפנאהמען. קורס פאר שטאמלער. געבורטס-הילף בעראטונגען פאר מוטערס. קינסטליכע ציין, קאראנעס, גאלדענע בריקען, פלאטין א. אז. וו.

ספעצ. קורסען פאר שטאמלער. וויזיטען אין שטאט.

שוץ-אימפונגען געגען שקארלאטין.

א שריַיב-מאשין

אין א גוטען צושטאנד ווי אויך א ביורא-שראנק

פרייזווירדיג צו פערקויפען

צו ערפאהרען ביי קיהן **Piotrkowska 174**

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 31-08

היילט נאך פערנאכלעסיגטע ציין און מונד-קראנקהייטען, צאהן-[illegible] אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, פאקציע [illegible] ראפאראטוריום פון קינסטליכע ציין. נעהמט אן פון 9—12 [illegible] און פון 3—7 אין אווענד. צו בילליגע פרייזען.

די מאדערנסטע

לאמפען

פאר שפייז-צימער און קאבינעטען

קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען ביי

ש. י. שמאלעוויטש

פאלודניאווע 8.

בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגע-נומען אלערליי איבערארבייטונגען און כאו אויף עלעקטריע, אויך אקסעדירעט. 1323

טעלעפאן 39-64.

Dr. med.
NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדל. פון מענער-שוועכע נעמט אן פון 5—9 אווענד.

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספעציאליסט פאר הויט, האר און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, רענטגען-בעשטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעמט אן פון 12—3 נאכם. און פון 6—9 אין אווענד.
לעטשניצע פרייזען.

Dr. med.
H. Lajchter
קאנסטאנטינער 9.
רוג זאכאדניע טעל. 49 66
צאהן-כירורג
ספעצ. פון כירורגישע קראנק-הייטען פון שטשעקעס, גאמענס, דזיאסנעס, צארן פיסטולעס א. א. וו. נעמט אן פון 1½—5 זונטאג און יום-טוב פון 10—12

צורירגערעהרט.

עלטערען!

פאר 3 זלאטעס א וואך וועט געלערנט מיט קינ-דער: לערנען און פאלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהדות הסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריה וועלכע צוזאמענשטעלען דורכ'ן פעדאגאגען ארטאדאקסישען העבראאישען לעהרער י. ד. הא-זענפעלד, פלאץ וואלנאשטשי 6 קווער אפ. רעכטס 2 שט גע. ס'ווערן אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר און שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפאלג גאראנטירט!

לאדז
3 פעברואַר 1928

דאָס לאָדזער לעבען

לאדז
1928 3 פעבּרואַר

3
פרייטאג
י״ב
שבט תרפ״ח

פעברואַר
זון-אייגאַנג 7.30
זון-אונטערגאַנג 3.31
טאָג פון טאָג 10.15
ליכט-צינדען—4.12

קליינער פעליעטאָן

בחורים און בתולות.

... הייסט עס, ווי דער חשבּון ווייזט, האָבּען מיר בּיי אונז אין שטאָדט בּסך הכּל אַ קימאַרלן פון אַנ׳ערך 40 טויזענט בּחורים און—90 טויזענט בּתולות, און אַז מען זאָל מאַכען אַ חיסור, מ׳זאָל אַראָנטערנעהמען די 40 טויזענט בּחורים, פון די 90 טויזענט מערלעך וועט בּלייבּען אַנ׳עורף פון נעטאָ 50 טויזענט בּתולות אָהן שום פערזאָרגונג ווי למשל קעטע אָהן שום ... און ווען מ׳זאָל אפילו חעלען, צורעכנען, די אלמנה׳ס און די גרושות, וועט דאָס אויך זיין א קנאַפּע נחמה ווייל עס זענען דאָך נאָכמעהר דאָ אַלמנה׳ס און גרושות. •

מ׳דאַרף אויך נישט פערגעסען אָהן די מחנות מערלעך, וואָס קומען כּסדר אין לאָדז איינצוהאַנדלען חתנים... און די גרעסטע צרה — דאָס ביסעל בּחורים זענען איינגעשפּאַרט און ווילען אויך נישט חתונה האָבּען ...און דערפאַר שמועסט מען טאַקי, אַז די היגע מערלעך, ווילען זיך איינפלעכטען אין איין קרענצעל, זיי ווילען מאַכען אַזאַ מין „וויאַנזעק", וואָס זיין אויפגאַבּע זאָל זיין קודם כּל אַוועקשטעלען שומר, טעם אין אַלע עקען שטאָדט, איינצוהיטען אַז עס זאָלען נישט אַריינקומען קיין פרעמדע מערלעך...

ושנית, וועט זיך דער „וויאַנזעק" מש־תּדל זיין אַז מ׳זאָל אַרויפלעגען אויף די בּחורים אַ בּחורים־אָפּצאָהל...

אויבּ דאָס וועט נישט העלפען, וועט מען אָנלערנען די בּחורים, גאָר אויף אַנ׳אַנדער אופן, דהיינו ? אַלע מערלעך וועלען זיך אויסטון די הורכזיכטיגע זאָקען און זיך אָנטון אין לאַנגע קליידער, און זאָלען זיי די בּחורים וויסען, ווי בּיטער זיי וועט ווערען דאָס לעבּען... אויבּ די מערלעך וועלען, צוליבּ דעם, עפּעס נע־ווינען, איז נאָך א גרויסער ספק, נאָר די בּחורים וועט דאָס זיין אָנגעלערנט... זיי וועלען שוין פערזאָגען, זייערע קינדער, און קינדס־קינדער, נישט צו בּלייבּען קיין בּחורים...

איהר פרעגט מיך, וואָס האָט דאָס פאַר אַ שייכות מיט דעם ענין שחיטה, וואָס די אַנטיסעמיטען האָבּען זיך מיט אַזאַ חשק אַ לאָז געטון צו אסר׳ן, ווייל ווי עס זעהט אויס, האָבּען זיי ליבּער די אָקסען ווי די מענשען — וועל איך אייך זאָגען, אַז דאָס האָט טאַקע קיין שום שייכות נישט, און דערפאַר, וועל איך וועגען דעם ענין שחיטה זיך דורכ־שמועסען מיט אייך — א צווייט מאָל.

ושר של אש.

ערקלערונגען וועגען אומזאץ פאַרן יאָהר 1927.

(—) די פינאַנץ-קאַמער פאָדערט אויף די שטייער - צאָהלער, אַז זיי זאָלען שפּעטסטענס בּיז׳ן 15 פעבּרואַר ה. י. אַריינטראָגען ערקלערונגען וועגען אומ-זאַץ פאַר׳ן יאָהר 1927. מ׳דאַרף אַריינ-טראָגען בּעזונדערע ערקלערונגען: 1) פון יעדער האַנדעלס-אונטערנעהמונג פון ערשטער און צווייטער קאַטעגאָריע; 2) פון יעדען אינדוסטריע-אונטערנעה-מונג פון דער ערשטער בּיז דער פינפ-טער קאַטעגאָריע און 3) פון יעדער פרייער פראָפעסיע.

די ערקלערונגען דאַרפען אָפּגעגע-בּען ווערען, — אַ חוץ אַקציען-געזעל-שאַפטען, — אין די פינאַנץ-אַמטען, וואו ס׳וועט אַרויסגעגעבּען ווערען אומזיסטע פאָרמולאַרען.

ווער ס׳וועט נישט אָפּגעבּען די ער-קלערונגען וועגען אומזאַץ-שטייער אין דעם אָנגעוויזענעם טערמין, וועט בּע-שטראָפט ווערען, לויט אַרטיקעל 103 פון געזעץ, מיט אַ געלד-שטראָף פון 50 בּיז 100 זלאָטיס.

אינטערעסאַנטער האַנדעלס = פּראָצעס.

ווי אַזוי אַ רוסישע בּאַנק וויל איינמאַהנען, פון לאָדזער פירמען, פאַר = מלחמה = חובות.

(—) עהערנעכטען זענען אין דער ציווילער אָפּטיילונג פון האַנדעלס געריכט בּעטראַכט געוואָרען 10 פּראָצעסען, וואָס די יוגאָסלאַווישע געזאַנדשאַפט, האָט פערפיהרט, געגען אַ רייה לאָדזער אינ-דוסטריע-פירמען אויף אַ סומע פון 3 מיליאָן זלאָטיס.

דער יסוד פון דער טביעה זענען די חובות, וואָס די לאָדזער אינדוסטריע-לער האָבּען נאָך פאַר דער מלחמה גע-מאַכט אין דער לאָנדאָנער אָפּטיילונג פון אַ רוסישער בּאַנק. די דאָזיגע בּאַנק האָט די חובות צעדירט דעם יוגאָסלאַווישען פינאַנץ-מיניסטעריום.

די אַדוואָקאַטען פון די לאָדזער פירמעס האָבּען פערלאַנגט צו אַנולירען דעם פּראָצעס צוליבּ פאָרמעלע טעמים, ווייל דער אַדוואָקאַט פון דער יוגאָסלאַ-ווישער געזאַנדשאַפט האָט אַ בּעפאָל-מעכטיגונג נאָר פון דער געזאַנדשאַפט און נישט פון יוגאָסלאַווישען פינאַנץ-מיניסטעריום. אַ חוץ דעם, האָבּען די לאָדזער אַדוואָקאַטען אָנגעוויזען, געהע-רען אַזעלכע ספקות, לויט׳ן ריגער שלום-טראַקטאַט, נאָר צו דער קאָמפּע-טענץ פון דער אָפּרעכנונגס - קאָמיסיע, צווישען פוילען און די סאָוויעטען, די אַדוואָקאַטען האָבּען אָנגעוויזען, אַז אויבּ יוגאָסלאַוויען זאָל דעם דאָזיגען פּראָצעס געווינען, וועלען אַלע רוסישע בּענק, וועמען די פאָלאַקען זענען שול-דיג געלד, איבּערגעבּען די חובות אויס-לענדישע געזאַנדשאַפטען און מ׳וועט זיי מוזען בּעצאָהלען, אויסמיידענדיג דעם ריגער טראַקטאַט.

דער אורטייל אין דעם דאָזיגען העכסט - אינטערעסאַנטען פּראָצעס וועט אַרויסגעטראָגען ווערען דעם 15-טען פעבּרואַר.

קרעדיט=קאָאָפּעראַטיוו פאַר מיטעלע פאַבּרי= קאַנטען און סוחרים.

(—) דינסטאָג אינאָוועגד איז אין לאָ-קאַל פון טעקסטיל-פערבּאַנד, מאָניושקי 5, פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון טעקסטיל-אינדוסטריעלער, אויף וועלכער ס׳איז בּעשלאָסען געוואָרען צו גרינדען אַ קרעדיט-קאָאָפּעראַטיוו, כּדי צו בּעפרי-דיגען די בּעדערפנישען פון דער מיטע-לער אינדוסטריע.

אַ רייה טעקסטיל - אונטערנעמונגען, וועלכע געהערען צום דערמאָנטען פער-בּאַנד קענען נישט געניסען פון די קרעדיטען אין „בּאַנק-פּאָלסקי" און „בּאַנק גאָספּאָדאַרסטוואָ קראַיאָוועגאָ". די קרעדיטען אין די פּריוואַטע בּענק זענען אַבּסאָלוט נישט גענוגענד פאַר דער מיטעלער אינדוסטרי.

דער אָנגענומענער סטאַטוט פון׳ם קאָאָפּעראַטיוו, האָט נישט קיין שום בּעגרענעצונגען און צו איהם קען געהע-רען יעדער, וואָס פיהרט אַ טעקסטיל-פאַבּריק, אָדער האַנדעלט מיט טעקס-טיל-אַרטיקלען. דער קאָאָפּעראַטיוו וועט זיך פערנעהמען מיט ערטיילען פערזענ-ליכען קרעדיט, דיסקאָנטאָ, געלד-ווקלאַ-דען, דעפּאָזיטען, ווערט-פּאַפּירען.

דער פּאַי וועט קאָסטען 500 זלאָטיס בּיז איצט איז שוין פערהאַן 100 מוי-זענד זלאָטיס פּאַי-קאַפּיטאַל.

אין דער פערוואַלטונג זענען גע-וועהלט געוואָרען: יוזעף בּאַבּאַד, לוד-וויק האַנט, א. מ. מינץ, ק. פוקס און י. טרעשטשאַנסקי. אין אויפזיכט-ראַט: עדוואַרד בּאַביעצקי, יאַקוב ליבּראַך, וו. קאַפּאַנקע, יוזעף קאָן, לעאָן מאָרדיאַנער, פיליפּ האָפמאַן, אַ. שילע, מ. טיקאָטשי-נער און מיכאל גלאַזער. קאַנדידאַטען: האַלבּערשטאַט, פאַבּריקאַנט און לאַנגנאַס.

גרשון סיראָטא

היינט אין לאָדז.

היינט פרייטאָגצונאַכטס און מאָרגען שבּת פריה וועט דאַווענען אין „פילהאַר-מאָניע"-זאַל דער קעניג החזנים אָבּער-קאַנטאָר גרשון סיראָטאָ.

סיראָטאַ האָט פאַר׳ן לאָדזער עולם ציגעגרייט אַ גאַנצע רייי הערליכע סינאַגאָ-גאַלע נגונים, וועלכע ער וועט אויספיה-רען מיט׳ן עכט-סיראָטישען בּרען און התלהבות.

היינט און מאָרגען שבּת דאַווענט סיראָטאַ צום לעצטען מאָל אין לאָדז פאַר זיין אָפּפאָהרען קיין לאָנדאָן, וואו ער איז אַנגאַזשירט געוואָרען אויף אַ גאַנצע רייה קאָנצערטען.

עס איז צו גלויבּען, אַז דאָס יודישע לאָדז וועט זיך ווירדיג געזעגענען מיט סיראָטאַן און וועט פערפולען היינט און מאָרגען דעם „פילהאַרמאָניע"-זאַל.

„דער קאַמף פאַר׳ן סיים".

היינט פרייטאָג אינאָוועגד קומט פאָר אין זאַל פון „פילהאַרמאָניע" אַ פאָרלע-זונג פון רעדאַקטאָר וויעניאַוואַ דלוגאָ-שאָווסקי אויף דער טעמאַ „דער קאַמף פאַר׳ן סיים".

פון ארץ=ישראל=אמט.

(—) דער צענטראַלער ארץ-ישראל-אַמט איז מודיע, אַז עס זענען דער-האַלטען געוואָרען אויספאָדערונגען צו פאָהרען קיין ארץ-ישראל פאַר אַ גרעסע-רער גרופּע פערזאָנען צווישען זיי פאַר די לאָדזער איינוואוינערינס לאַקס שרה און געלבּאַרד שרה.

Dr. H. Wołkowyski
זאַכאַדניאַ 57 (צעגעלניאַנאַ 19)
טעלעפאָן 37-70
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און װענערישע קראַנקהייטען, פענער - שוואַכע, בּעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 4—8 אָוונט, פאַר פרויען פון 4—5 אין אַ בּעזונדער וואַרטע-זאַל.

גאַנץ לאָדז
האָט זיך שוין איבּערצייגט, אַז די בּיליגסטע קוועלע פון
עלעקטרישע לאַמפּען
זשאַרובּקעס
„Philips" i „Osram"
און פון זאַבּטליכע עלעקטר. מאַטע-ריאַלען צו פאַבּריקס-פּרייזען איז נור בּיי
מ. זענדעל — פּראַץ — וואַרנאָשטשי 9
בּעמ.: מ׳נעהמט אָן אַלערליי עלעקטרי-שע אינסטאַלאַציעס און רעפּאַראַטורען.

Dr.med. A. MAZUR
אויערען און האַלז-קראַנקהייטען, שטימע-און שפּראַך-פעהלערען (שטאַמלען א. אַז. וו.)
האָט זיך איבּערציִיגען פון נאַרוטאָוויטש 44
אויף ווסכאָדנאַ 65, טעל. 66-01
(איינגאַנג אויך דורך פּעטריקאָווער 46).
נעהמט אָן פון 11³⁰—12³⁰ און פון 3–5 נאָכמ.
022

קויפט נישט קיין מעבּעל
מעבּעל
מעבּעל
מעבּעל
בּעסער איהר איבּערצייגט אייך נישט איז מיין
מעבּעל-געשעפט
44 גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44
טעלעפאָן 56=62
CH. ŁAZNIK
וואו בּיי מיר קענט איהר בּעקומען פערטיגע מעבּעל שעהנע גוטע און בּיליגע
בּעשטעלונגען אויך קויף איך פערשידענע מעבּעל, דיוואַנען, פעלצען, נייע-מאַשינען, מאַטראַצען, אַנציגער א. א. וו. איך אַנהאַלט די חכמה פרייזען. שטעט און איבּערצאָם אייך.

Dr. med. D. HELMAN
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויערען-, נאָז-, האַלז- און קעהל-קאָפּ-קראַנקהייטען
Piotrkowska 68, tel. 12-20
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 10–12 און פון 5–7 אָוו.

Lekarz-Dentysta
P. ŻYTNICKA-KAHANOWA
WZNOWIŁA PRZYJĘCIA.
9 Konstantynowska 9
telefon 33-53.

Dr. Med. I. WEINBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעציעל פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בּע-שטראַהלונגען און קינסטליכע בּערג-זון. נעמט אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 6–7. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמ.

PRZYMUSOWE LICYTACJE.

(Dalszy ciąg).

Magistrat m. Łodzi – Wydział Podatkowy–niniejszem podaje do wiadomości, że w dniu **16-go lutego r. b.** między godz. 9-tą rano, 4-tą po południu, odbędą się przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób za niewpłacone podatki :

Bachařjer S., Cmentarna 3, szafa
Baumgarten D., Cegielniana 66, szafa
Bryczkowski J., Cegielniana 66, meble
Berlin A., Gdańska 72, zegar
Braun I., Wschodnia 55, meble
Bełchatowski J., Narutowicza 31, szafa
Rak H., Cegielniana 64, meble

433. Cieślak E., Kilińskiego 47. kredens
434. Czałczyński M., Kilińskiego 28, meble, materjały piśmienne
435. Częstochowska R., Cegielniana 23, meble
436. Cymerman Sz., Cegielniana 7, otomana
437. Cymerman J., Al. I Maja 5, pianino
438. Cypis B., Gdańska 67, kredens
439. Czkwianianc A., Gdańska 42, meble
440. Czyklos M., Kilińskiego 71, orkiestron
441. Cygański St., Andrzeja 3, maszyna do pisania
442. Chojnacki J., Al. Kościuszki 37, meble
443. Ciepłucki J., Piotrkowska 17, meble
444. Cymerman J., Gdańska 9, 2 rowery
445. Dankielewicz N., Cegielniana 2, meble
446. Djament Z., Kilińskiego 44, kredens
447. Dobrecki S., Cegielniana 22, szafa
448. Dikszta jn W., Al. Kościuszki 24, meble
449. Działowski B., Al. I Maja 20, kredens
450. Dawidowicz B., Al. I Maja 5, kredens
451. Domaszewicki C., Gdańska 31-a, pianino
452. Dykbuch H., Andrzeja 7, worek manny
453. Diamant D., Gdańska 14, kredens
454. Epstein Ch., Cegielniana 36, kredens
455. Edelstein R., Kilińskiego 25, gramofon, meble
456. Ejdlic H., Cegielniana 42, 20 szt. chustek
457. Erlich J., Cegielniana 14, 100 kg. cukru
458. Esse J., Al. Kościuszki 11, meble
459. Epstein H., Al. I Maja 32, kredens
460. Eisenstein B., Gdańska 31a, zegar
461. Finkiel H., Cegielniana 2, zegar
462. Fogelman M., Cegielniana 42, meble
463. Feldberg L., Cegielniana 39, 5 szt. towaru
464. Freide S., Cegielniana 31, 2 biurka
465. Fiszer D., Cegielniana 26, meble
466. Fridman I., Cegielniana 7, otomana
467. Ferster H., Al. Kościuszki 29, zegar
468. Folkierski K., Al. Kościuszki 3, szafa
469. Ferszt M., Al. I Maja 19, meble
470. Fabrykant N., Gdańska 46, patefon
471. Fuks S., Al. Kościuszki 1, kredens
472. Fingerhut N., Cegielniana 57, meble
473. Frenkel W., Cegielniana 57, meble
474. Fajwisz H., Cegielniana 57, meble
475. Fingerhut L., Cegielniana 54, meble
476. Frogiel A., Cegielniana 71, szafa
477. Frydman B., Cegielniana 66, meble
478. Futerko M., Wólczańska 15, meble
479. Fingerhut L., Cegielniana 54, zegar
480. Guterman N., Kamienna 2, śledzie
481. Goldamer W., Kilińskiego 76, kredens
482. Goldamer O., Kilińskiego 76, kasa ogniotrwała
483. Garfinkel M., Kilińskiego 60, meble

חיות

(סקיצע)

פון פ. ראַמאַנאָוו

מחנות מענשען האָבען שוין דעם צווייטען מעת-לעת זיך געוואַלגערט אויף אַ קליינער סטאַנציע און זיך נישט געקאָנט מיטכאַפּען מיט קיין באַהן. די וואַגאָנען זענען געווען אָנגעפּראָפּט מיט זעלנער, וואָס זענען געפאָהרען פון פראָנט.

אַ באַיאָרנטער פערשוין אין אַ פעלצעל און אַ יונגער זעלנער מיט אַ פערבונדענער האַנד, האָבען זיך שיער נישט מיטגעכאַפּט. ווי די באַהן האָט זיך אָבער אַ ריהר געטון, האָט מען זיי אַרויסגעשטופּט פון אַן'איבערגעפּאַקטען פראַכט-וואַגאָן.

— ברידער, האָט גאָט אין האַרצען! דעם צווייטען מעת-לעת ווי מיר וואַרטען! — זענען זיי געשטאַנען נעבען די וואַגאָנעס מיט געפּעק און גע'טענה'ט.

— נישטאָ קיין פּלאַץ. גלאָצסט מיט די אויגען און זעהסט נישט! דאָ איז אָנגעפּיקעוועט, זיצט אַ מענש איבער אַ מענש. געה אין צווייטען עק! — האָט אַ געשריי געטון אַ זעלנער אין אַ צוקנעפּעלטער שמוישענער קורטקע און פערריקט די טיר פון וואַגאָן.

— כאָטש נעהם און ציה אויס די קאָפּיטעס — האָט דער פערשוין אין פעלצעל פערלוירען אַ זאָג געטון. — וואָס הויבט מען איצט אָן צו טון? נישט אַנדערש ווי פגר פון הונגער און ווער דאָ פערפרוירען.

און ווי ער איז געשטאַנען מיט די געפּעק, האָט ער אַ ציה געטון דעם קאָפּ, געקוקט אין צווייטען עק פון דער באַהן.

— חיות, נישט קיין מענשען! דאָס האָט קיין גאָט אין האַרצען נישט — איז אַן'אַלטיטשקע מיט אַ פּאַק, אין אַ פוטערל מיט אַ געלען, אויסגעריבענעם קאָלנער, אונטערגעקימען.

— געהט עס אין דר'ערד איינגאַנצען! מען האָט מיר די קראַנקע האַנד צוטרייסעלט — האָט דער יונגער זעלנער געזאָגט און מיט די ציין זיך פערבונדען דעם באַנדאַזש. — זיי איז גוט. זיי האָבען זיך אַוועקגעזעצט. וואָס דאַרפען זיי נאָך?

דער פערשוין אין פעלצעל האָט געשוויגען, טרויעריג געפינטעלט מיט די אויגען און אַלץ איינאייגעם געקוקט אין דעם צווייטען עק באַהן. יעדעס מאָל ווען אַ טיר פון אַ וואַגאָן האָט זיך ערגיץ אָנ'עפענען געטון, האָט ער געמאַכט אַ באַוועגונג, געוואָלט אונטערלויפען, בעטען, זיך געכאַפּט, אַז דאָרטען איז אויך פול און ער איז געבליבען שטעהן.

— ווילד געוואָרען דער מענש. אַן'אמת'ע חיה! — האָט געזאָגט די אַלטיטשקע. — אַמאָל, מען האָט דערזעהן אַן'אַלטיטשקע, פלעגט מען נאָך אַרויסהעלפען, און היינטיגע צייטען שטופּט מען, מען וואַרפט פון די טרעפּלעך. מען האָט מיך אַליין שיער נישט אַראָפּגעשליידערט.

— דער מענש האָט פערגעסען אָן גאָט — האָט זיך אָנגערופען דער פערשוין אין פעלצעל. — קומט אַריבער צום וועכטער. ער וועט אפשר לאָזען זיך אָנוואַרעמען. אויפ'ן וואקזאַל אַרויף וועלען מיר זיך סיי-ווי-סיי נישט דערשלאָגען.

אין אַ צוויי שעה אַרום האָט ערגיץ ווייט זיך צופּייפט אַ לאָקאָמאָטיוו. דער פערשוין אין פעלצעל, דער זעלנער און די אַלטיטשקע, וואָס האָט געקלעבט אָן זיי, זענען אַרויסגעלאָפען אויף דער פּלאַט פאָרמע.

דער יונגער זעלנער האָט דערזעהן אין עק באַהן כמעט אַ ליידיגען וואַגאָן. ער איז פערלאָפען פון דער אַנדערער זייט און זיך אַרויפגעכאַפּט. נאָך איהם האָט דער פערשוין אין פעלצעל פריהער אַריינגעוואָרפען אין וואַגאָן אַריין זיינע געפּעק, און אַליין נאָכגעשפּרונגען. זיי האָבען אויך אַ נעהם געטון די אַלטיטשקע פאַר די הענד און זי אַריינגעשלעפּט מיט איהר פּאַק.

פון דער צווייטער זייט, וואו די פּלאַטפאָרמע איז געווען און מענשען האָבען זיך געשטופּט, האָבען זיך געטראָגען קולות, זידלערייען. פונ'ם געלויף האָבען די ברעטער פון דער פּלאַטפאָרמע געסקריפּעט אין פראָסט, און מענשען דורכגעפרוירענע, הייזעריגע, האָבען זיך געריסען אין די טירען פון די וואַגאָנעס, זיי געוואָלט אויפברעכען.

— אַ, וועלען מיר זיך קאָנען צולייגען! — האָט דער יונגער זעלנער אַ געשריי געטון.

— שריי נישט! דער עולם קאָן נאָך דערהערען און וועט זיך נעהמען שפּאַרען אַהער! — האָט געזאָגט דער פערשוין אינ'ם פעלצעל, פלינק אַ שפּאַר געטון מיט אַן'אַקסעל און פערריקט די שווערע טיר.

אין וואַגאָן איז געוואָרען איינגאַנצען פינסטער.

אין איילעניש האָבען זיך פערבייגעטראָגען פערלוירענע מענשען, זיך צוריק אומגעקעהרט, געזוכט עפּעס אַ פּלאַץ.

— דאַנקען גאָט, וואָס זיי קריכען כאָטש נישט אַהער — האָט געזאָגט דער יונגער זעלנער.

מיט אַמאָל האָט זיך אין דרויסען אימיצער אַ כאַפּ געטון פאַר דער אייזערנער האַנטאַבע און גענומען מיט אַלע כחות שטופּען די טיר.

— קריכט נישט אַהער. דאָ איז איבערגעפּאַקט. מיר ליגען ווי אין אַ פּעסעל הערינג, איינער אויפ'ן אַנדערען! — האָט דער פערשוין אין פעלצעל אַ געשריי געטון.

— אוצר'ל, האָב רחמנות! שוין דער דריטער מעת-לעת ווי כ'וואַלגער זיך דאָ. זאַלבענאַנד זענען מיר מיט אַ ברעקעלע קינד.

— נישטאָ קיין פּלאַץ. מען רעדט דאָך מיט דיר רוסיש... נישטאָ! עה, טייוואָלים! לאָז זיי אַריין, וועט זיך באַלד אָנקלייבען אַן'אָנלויף!

— מען וועט נאָך אונז אויך אַרויסוואַרפען איבער זיי...

מען האָט מעהר קיין קולות נישט געהערט. די באַהן האָט זיך געריהרט.

— אַ דאַנק דיר, אויבערשטער! — האָט די אַלטיטשקע זיך איבערגעצלמ'ט אין דער פינסטער. — די הייליגע מאַמע האָט געהאָלפען. איך האָב געהאַלטען אין איין תפילה טאָן.

— זיי האָבען זיך אָנגעטשעפּעט, ווייזט-אויס, אָן דעם גאַניקעל — האָט דער יונגער זעלנער זיך איינגעהערט ביי דער טיר. — ס'וועט זיי גוט דורכנעהמען. די פראָסט בייסט.

ראַטעווע, מאַמע הייליגע! דער מענש פריהרט, פאַלט סיי-ווי-סיי פון די פיס ווי אַ פליג.

אַ ווייל איז געווען שטיל הינטער דער וואַנט. ס'האָט זיך בלויז געהערט ווי ס'קינד וויינט. דערנאָך האָט מען פון גאַניקעל אָנגעקלאַפּט אין דער טיר:

— געדענקט אָן גאָט און לאָזט אַריין. מיר וועלען דאָ פערפרוירען ווערען. אָט איז אַ סטאַנציע. די באַהן וועט זיך אָפּשטעלען.

— די באַהן וועט זיך אָפּשטעלען. דאָרט אָבער וועט זיין אַ נייער אָנלויף — האָט שטיל געזאָגט דער פערשוין אין פעלצעל, און ער האָט אַ געשריי געטון: — מען רעדט דאָך צו דיר רוסיש! מען קאָן נישט! ס'זיצט אַ מענש אויף אַ מענש!

— כאָטש אין אַ ווינקעלע, אונטער אַ באַנק — האָט זיך אימיצער געבעטען.

— נישט געהאַט קיין צרות, האָסטו דיר... מען האָט געדאַרפט שווייגען, נישט אָנרופען זיך.

— אוי, טאַטע, פאָטער! — האָט די אַלטיטשקע געקרעכצט, — אויף דער סטאַציע וועט זיך אָנשטופּען אַן'עולם, דערשטיקט צו ווערען.

די באַהן האָט זיך אָפּגעשטעלט. איבער די וואַנט איז געווען שטיל. עס האָט זיך בלויז געהערט אַ קלאַפּ אין טיר און אַ שטים פון אַ מענש, וואָס ריהרט זיך קוים:

— האָט רחמנות און לאָזט אַריין. מיר וועלען איינגאַנצען פערפרוירען ווערען אויפ'ן גאַניקעל. ס'קינד האָבען מיר פערקיהלט.

— זיצט שטיל — האָט דער פערשוין אין פעלצעל אַ שעפּטשע געטון. — רעדט קיין וואָרט נישט, וועלען זיי זיך אָפּטשעפּען.

— טייערינקע...

— אַ פריטשעפּע, טייוואָלים אַזעלכע! ס'וועט נאָך אימיצער צוקומען, אַריינגעהן און אונז אויך אַרויסטרייבען.

דער לאָקאָמאָטיוו האָט אַ פּייף געטון און די באַהן האָט זיך געריהרט.

— חיות, אויסוואורפען! — האָט זיך ווידער געהערט פונ'ם גאַניקעל. — אַ, פגר'ן זאָלט איהר, פערשאָלטענע. ס'קינד געהט-אויס אין די הענד, ווערט איינגאַנצען פערפרוירען.

— אַ, הייליגע מאַמע! — האָט די אַלטיטשקע געשעפּטשעט. — ראַטעווע און העלף די אָרימע! ווי קאָן מען טאַקע זיצען אין אַזאַ פראָסט מיט אַ שוועלבעלע?...

יודיש — **א. פען.**

נייעס פאַר לאָדז! **בעקאַנטמאַכונג.** נייעס פאַר לאָדז!

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דעם געעהרטען פובליקום, אַז דאָס פעראייניגטע קאָלעגיום פון

פאָטאָגראַפען=אָנגעשטעלטע

האָט ערעפענט אין לאָדז, קאָנסטאַנטינער 33 (פראָנט, 2-טער שטאָק) אַ ספּעציעלע ווערקשטעל פון פערגרעסערונגס=בילדער (פאָרטרעטען).

אַן'אָריגינעל פאָרטרעט, דאָפּעלט רעטושירט 35X45 צום פּרייז פון **8 זל. אַ שטיק.** כדי צו בעקענען דאָס געעהרטע פובליקום מיט אונזער קינסטלערישער אַרבעט, מאַכען מיר **אַ פּראָבע-פּאָרטרעט** ריזעלבע גרויס צום פּרייז פון **3 זל. אַ שטיק.** עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי אויפנאַהמען אין דער שטאָט, ווי אויך אַלע אַרבעטען, וואָס האָט אַ שייכות מיט דעם פאָטאָגראַפיע-פאַך.

אַכטעט נישט, וואָס די פרייזען זענען שטוינענד ביליג, נור קומט און איבערצייגט אייך! דאָס אַטעליר איז אָפען טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.

Kolegjum Pracowników Fotograficznych w Łodzi,

Konstantynowska 33, front, II piętro. 909

אין די ציין פון טיגער

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון מאָריס לעבלאַן

(61

דאַן לואי האָט אין אויער נישט געקראָכען, וואָס דער באַהן-בעאַמטער ברוגז'ט זיך, און ער האָט ווייטער געמאַכט עקווילבריסטיק אויף די טרעפּלעך פון די וואַגאָנען, אַריינקוקענדיג אין די וואַגאָנען-פענסטער, אָפּשטויסענדיג אַלע פון זיך, וואָס האָבען איהם אין זיין אַרבייט געשטערט, און גרייט אַריינצופאַלען מיט'ן גאַנצען אימפּעט אין וואַגאָן, וואו ער וואָלט געפונען די גענאַנטע פּאַר.

זיי זענען אינ'ערגיץ נישט געווען.

דער צוג האָט זיך געריהרט פון אָרט.

פלוצים האָט פערענאַ אַ געשריי געטון.

ער האָט זיי דערזעהן...

פלאָרענציאַ איז געלעגען אויף אַ באַנק מיט'ן קאָפּ אָנגעשפּאַרט אין סוּווער'ס האַנד.

סוּוועער גופא האָט זיך איינגעבויגען צו איהר, אומאַרעמענדיג זי מיטביידע הענד.

אַן'אויפגעבראַכטער האָט זיך פערענאַ אָנגעכאַפּט פאַר'ן מעשענעם הענטעל, און זי שוין באַלד געעפענט...

ער האָט אָבער פערלוירען דאָס גלייכגעוויכט, ווייל דער בייזער קאָנדוקטאָר האָט איהם צוזאַמען מיט'ן סערזשאַנט מאַזע אַרונטערגעשלעפּט.

מאַזע האָט געשריגען אויף קולי-קולות:

— ס'איז דאָך אַ משוגעת, שעף! איהר וועט אַרונטערפאַלען אונטער די רעדער!..

— באַלוואַנעס! — האָט דאַן לואי אַרויסגעריטשעט — לאָזט מיך!.. דאָס זענען זיי!..

די וואַגאָנען זענען פערבייגעלאָפען שנעל איינער נאָכ'ן אַנדערען.

פערענאַ האָט געוואָלט אין איינעם פון זיי אַריינשפּרינגען, אָבער די באַהן-טרעגער'ס האָבען איהם פערהאַלטען.

דער לייטער פון דער סטאַציע איז אַליין געקומען צולויפען זעהן, וואָס איז געשעהן.

דער צוג האָט זיך דערווייטערט.

פערענאַ האָט מיט איין זעץ מיט דער פויסט אַנידערגעוואָרפען דעם גצזונדטען טרעגער-יונג, וואָס האָט איהם געהאַלטען, מיט דער צווייטער האַנד האָט ער איבערגעדרייט מאַזע'ן, און בעפרייענדיג זיך אַזוי-אַרום איז ער ענטלאָפען אויפ'ן וואָגזאַל.

אין עטליכע שפּרונגען איז ער אַדורכגעלאָפען דעם באַגאַזשזאַל, אַריבערהיפּענדיג איבער קופער'ס און וואַליזעס.

— אָטאָ דאָס הייסט אַ חמות-קאָפּ! — האָט ער אַ ברום געטון, דערזעהענדיג, אַז מאַזע האָט איבערגעלאָזט אַן'אָפּגעשטעלטען דעם מאָטאָר פון אויטאָ. — ער וועט אָבער קיינמאָל נישט אַדורכלאָזען אַ געלעגענהייט צו אָפּטון עפּעס אַ שטות'ערייי!

אויף וויפיל דאַן לואי איז בייטאָג געפאָהרען נשקשה'דיג שנעל, איז ער איצט ממש געפלויגען, ווי אַ פייל פון בויגען:

עפּיס ענהליכעס צו אַ שטורם-ווינד איז פערבייגעפלויגען די שטאָט און אַרויסגעפלויגען אויפ'ן שאָסיי.

פערענאַ האָט געהאַט בלויז איין געדאַנק — דעריאָגען דעם צוג אויף דער קומענדיגער סטאַציע, און אָנכאַפּען סוּוועער'ן ביים גאָרגעל. ער האָט עפּיס מיט אַ ווילדען נחת-רוח געטראַכט וועגען דעם מאָמענט, ווען ער וועט אין זיינע הענד צוקוועטשען די ביינער פון פלאָרענציאַ'ס געליבטען.

— איהר געליבטער!.. יאָ, איצט ווערט שוין אַלץ קלאָהר! זיי האָבען זיך געמוזט צוזאַמענרעדען געגען זייער שותּפ'טע, דער פרוי פאָוויל, און איצט וועט זי אַליין בעקומען דעם שכר פאַר אַ רייה פון זייערע פערברעכענס.

פערענאַ'ן זענען געפלויגען די געדאַנקען אין איינקלאַנג מיט זיין האַסטיגען פאָהרען:

— ס'קאָן שוין איצט זיין אַ ספק, צי איז זי זייער שותּפ'טע? ווער ווייסט? ס'קאָן דאָך גרייליך געמאָלט זיין, אַז די דאָזיגע טייוואָלאָנישע פּאַר האָט, דערמאָרדענדיג דעם אינזש. פאָוויל און זיין זוהן, בעוויזען אַריינציהען אין איהר נעץ די פרוי פאָוויל און אויספלאַנעווען, ווי-אַזוי זי אומצובּרענגען, כדי אַזוי-אַרום אָפּצוּווענדען פון זיך די לעצטע מניעה, וואָס האָט זיי אָפּגעטיילט פון מאָרנינגטאָנ'ס מיליאָנען?.. דעריבער האָבען זיי אויך מיך געוואָלט פּטור ווערען, מורא האָבענדיג פאַר מיין געשיקטקייט!.. זי האָסט מיך געוויס!..

אין דעם משוגענעם געיעג פונ'ם אויטאָ, און אין גערויש פון די שימערירענדיגע בוימעה, האָט פערענאַ געמורמעלט ווערטער פערשידענע, וואָס האָבען נישט געהאַט קיין שום צוזאַמענהאַנג איינער מיט'ן אַנדערען.

דאָס דערמאָהנען זיך אין דעם פערליבטען פּאָר'ל, וואָס איז געווען איינער צום אַנדערען צוגעטוליעט האָט איהם געוואָרגען מיט'ן אייפערזוכט-געפיהל.

צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען האָט זיך איהם דערוועקט אַ דורשט נאָך בלוט.

— צום טייוועל! — האָט ער זיך אויסגעזידלט — דער מאָטאָר אַרבייט שלעכט! מאַזע! מאַזע!

— פונוואַנען האָט איהר געוואוסט, אַז איך בין דאָ? — האָט אויסגעשריגען דער סערזשאַנט, אַרויסרוקענדיג זיך פון שאָטען.

— און דו, שוטה איינער, האָסט געמיינט, אַז דער ערשטע בעסטער אייזעל וועט זיך אָנהענגען אין מיין מאַשין און איך וועל דערפון נישט וויסען? ס'איז דיר דאָרט בעקוועם? האַ?

— איך שטעל מיר נישט פאָר קיין גרעסערע צרות! אגב בין איך איינגאַנצען אַ פערלוירענער!

— אַזוי איז טאַקע גוט! דאָס וועט דיך אָנלערנען! וואו האָסטו געקויפט בענזין?

— אין אַ קאָלאָניאַל-געוועלב.

— די גנבים האָבען דיר פערקויפט עפּיס אַ שווינערייי, נישט קיין בענזין. אינעווייניג ווערט שמוציג. הערסט די איבעררייסען אין מאָטאָר?

דער אויטאָמאָביל האָט זיך מאָמענטענווייז געוואַקעלט, מאָמענטענווייז — ווידער פונקציאָנירט נאָרמאַל.

דאַן לואי האָט נאָך מעהר פערשנעלערט דאָס פאָהרען. ס'האָט זיך אויסגעוויזען, ווי מען פליהט אין אַן'אָפּגרונט.

איין לאָמפּ האָט זיך אויסגעלאָשען, און די צווייטע האָט געלויכטען טונקעלער, ווי געוועהנליך.

פערענאַ האָט אָבער נישט פערלוירען דעם מוט.

עס האָבען זיך ווייטער דערפיהלט די איבעררייסען אין מאָטאָר. ס'זענען ענטשטאַנען נייע וואַקלענישען, און דערנאָך ווידער — אַ מין אָנשטרענגונג פון דעם מאָטאָר צו דערפילען זיין אויפגאַבע.

פלוצים איז דער אויטאָמאָביל שטעהן געבליבען אין מיטען וועג.

— צו אַלדי שוואַרצע יאָהר! — האָט פערענאַ פערצווייפעלט אויסגעשריגען — נישט מעהר, ווי דאָס האָט אונז געפעהלט!

(פאָרטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

אין אַ „נאַסער" שטעטעל.

א רייזענדער ענגלענדער האט זיך אפגעשטעלט אין א קליין אמעריקאנער שטעטעל.

אין דער פריה איז ער ארויס אויף א שפאציר, און איהם האט זיך פערגלוסט א טרונק בראנפען.

— וואו קריגט מען עס?

זעהט ער ביים טיר פון א קראם שטעהט א קרעמער. געהט ער צו איהם צו און זאגט צו איהם זעהר שטיל:

— ענטשולדיגט, סער, איז דא ערגעץ אין דער געגענד א פלאץ וואו א מענש ווי איך קען קריגען א שנאפס?

דער קרעמער ווייזט איהם אן אויף א הויז אנטקעגען:

— דו זעהסט דעם קלויסטער דארט?

— יא,—מאכט דער ענגלענדער,—איך זעה. אבער איהר ווילט דאך מיר נישט זאגען, אז איך קען קריגען א שנאפס אין קלויסטער?

— ניין,—האט געענטפערט דער שטעטעלדיגער קרעמער,—דאס איז דער איינציגער פלאץ, ביי אונז אין שטעטעל, וואו איהר קענט עס נישט קריגען!

דער ריכטיגער בעווייז.

טאכטער (צו איהר פאטער)—ניין. דאס וועט קיינמאל נישט זיין. כ'וויל איהם נישט פאר קיין מאן! ער געפעלט מיר נישט.

פאטער (שטרענג).—א מיידעל איז בעשאפען געווארען צו פאלגען! האט מען דען חוה'ן געפרעגט, צי זי וויל אדם'ן פאר א מאן, הא?

אַ קלוגער יוד דער יאסעל!

זאגט צו מיר מיין בעקאנטער יאסעל: ווען איך בין א טערק וואלט איך אויסגעקומען בלויז מיט פינף-און-צוואנציג ווייבער, אבי זיי זאלען אלע געהן ארבייטען!...

אין טעאַטער.

מאן (צו זיין פרוי): וואס אפלאדירסטו אזוי שטארק דער זינגערין, זי האט דאך גאר קיין שטים נישט.

פרוי: איך ווייס. אבער מיר געפעלט איהר קלייד, ווייל איך זי זעהן נאכאמאל...

אַ ביסעל שולדיג.

באלעבאסטע (צו איהר דינסט): זאג מיר, ווער האט צובראכען די וואזע ווען איך בין נישט געווען אין דער היים, דו אדער מיין מאן?

דינסט: איך. אבער אייער מאן איז אויך אביסעל שולדיג.

אין געריכט.

ריכטער (צום גנב):—מיר האבען דריי עדות, וואס האבען אייך געזעהן גנב'נען.

גנב:—איך קען אייך ברענגען טויזענט עדות, וואס האבען מיך נישט געזעהן גנב'ענען.

ער דאַרף נישט.

— דו טראגסט א חתונה-רינג?

— איך דארף נישט אזא סימן, מען דערקענט אין מיין פנים, אז איך האב א ווייב.

אַ מיטעל.

זי: וואס האט דיין טאטע געזאגט, ווען דו האסט איהם איבערגעגעבען, אז דו קענסט נישט שלאפען די גאנצע נאכט, ווייל דו טראכסט וועגען מיר?

ער: ער האט מיר געראטען איך זאל ווערען א נאכט-סטרוזש.

„ווייז, ווייב, געזאַנג".

— הערסט, שימשע, פון דער צייט אן, ווען איך האב חתונה געהאט, לעב איך זעהר שטורמיש. איך פערברענג ביי „ווייז, ווייב, געזאנג".

— דהיינו?

— ס'קינד „וויינט", ס'„ווייב" יאדעט מיך לעבעדיגערהייט און דער ווירט „זינגט": דירה-געלד.

דער נייער שלחן=ערוך.

1) אז מען זעהט אנ'אנגעפארבט מיידעל, מאכט מען די זעלבע ברכה, וואס איבער א רעגענבויגען.

2) א כלל-טוער, אז ער כאפט זיך ארייין דעם ערשטען מאל אין שטאט-ראט, מאכט ער א ברכה: „שעשה לי כל צרכי".

3) יודישע סוחרים זענען פטור ביי „קדוש-לבנה" אויסצוטרייסלען די קעשענעס...

4) א יודישער סוחר, אז ער האט אויסגעשטעלט א ים מיט וועקסלען און איז דעם ים אריבער בשלום, — בענשט גומל.

ווייבערשע געשעפטען.

— ווייסט, זלמן, היינטיגע געשעפטען קען מען אנרופען — ווייבערשע!

— פארוואס?

— גאר פשוט: ווייל אלע געשעפטען זענען איבערגעשריבען אויף דעם ווייב'ס נאמען און זיי טראגען דעמאלט צו ביסלעך...

זי „עסט" נאך אַלץ.

מען האט געפייערט א גאלדענע חתונה. אז דער אלטיטשקער איז געווארען פייערלעך האט ער אזוי געזאגט:

„איין מעלה האט מיין פרוי, וואס זי איז זעהר פרום, נאך פרימער ווי די יודען, וואס זענען געגאנגען אין מדבר. זיי האבען געגעסען מן פערציג יאהר איז זיי מיאוס געווארען, און מיין יודענע עסט דעם מאן שוין פופציג יאהר און עס איז איהר נאך אלץ נישט מיאוס געווארען.

זי וועט שוין וואַרטען.

— איך מוז שוין אהיים געהן, איך קען ווייטער נישט שפילען קיין קארטען, ווייל מיין ווייבווארט אויף מיר מיט אווענד-ברויט.

— שפיל נאך א האלבע שעה, וועט דיין ווייב שוין ווארטען אויף דיר מיט א וואלגער-האלץ.

קאַרנאוואל=ווערטער.

מאסקע: א מיטעל אזא, עס זאלען קאנען קומען אויפ'ן מאסקען-באל די עלטער-באבע, די באבע, די מוטער, די טאכטער און דאס אייניקעל.

באמבאניערקע: א הקדמה צו קושען.

פאריק: צו פערשטעלען די גראהע האר, זעה: מאסקע.

שיינהייט-פריז: וואס מען בעקומט ווען דער ברודער אדער, דער מאן זענען אין דער זשורי.

פלירט: אנ'איינטריטס-בילעט אין א מיידעל-הארץ, קאסט-ביליג, אומעטום צו בעקומען.

טאנץ: א פוס-קרענק.

אַ טרעפער.

איך מאך בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז איך טרעף לויט פאלגענדע סמנים:

לויט די צייכענס אויפ'ן פנים—צי מען האט שוין א ווייב.

לויט די קאמאשען—ווי די געשעפטען גייען.

לויט די גרויע האר—אויב מען האט טעכטער.

ס'איז ווערט.

ווייב (אריינקוקענדיג אין א צייטונג ווענדעט זיך צו איהר מאן): הער נאר, הער נאר, משה, וואס איך לעז דא. עס זאל הייסען, אז אין אינדיען קען מען קויפען א ווייב פאר צוויי דאלאר. נו, זאג אליין, איז דאס נישט שרעקליך?

מאן: עס איז גאר נישט אזוי שרעקליך... א רעכטע ווייב איז געוויס ווערט אזוי פיל.

אַ קלוגע ענטשולדיגונג.

פרוי: היינט איז דאך פונקט א יאהר, אז מיר האבען חתונה געהאט, וואו איז מיין פרעזענט?

מאן: שוין א יאהר? די צייט איז אוועק אזוי שנעל און גליקליך, אז איך האב געמיינט ס'איז נאך קיין וואך נישט.

ער האט געקראגען א קוש און פערשפארט א פרעזענט.

פ"נ

דא ליגט דער דיכטער פיניע
ער האט גענומען סם;
ער האט נישט געקענט געפינען
צו זיך אליין א גראם...
(פיניע האט זיך געגראמט מיט מיניע
נאר מיניע האט נישט געוואלט...)

לינק אויף דער גאַנצער ליניע

זיי זענען געווען פערהייראט ערשט א וואך צייט.

און פערשטעהט זיך, אויף א לוסט-רייזע.

— ליבער מיינער,—האט זי געפליסטערט, אנשפארענדיג זיך אויף זיין לינקען אקסעל (ער איז געווען א פאנאטישער לינקער),—איך האב דיר צו דערצעהלען א סוד!

— וואס איז טייערע?

— וועסט מיר מוחל זיין?

— זיכער.

— טייערער מיינער, מיין רעכטער, מיין רעכטער אויג איז א גלעזערנער.

— ס'שאדעט נישט,—האט ער אויסגערופען אין גרויס ערנסט,—א מצוה אויף איהם, זאל ער נישט זיין קיין רעכטער!

אַ האַרבע פראַגע.

— פון וואנען ווייסען מיר, אז בלק האט קיין פרוי נישט געהאט?

— ווען בלק זאל געווען האבען א פרוי, וואלט ער נישט געדארפט שיקען נאך בלעם'ען צו שילטען די יודען.

קאָפּ=אַרבייט.

א דאקטאר איז גערופען געווארען צו א פאציענט וואס האט געליטען פון נערוועזיטעט.

— איהר זייט איבערגעהארעוועט,—זאגט דער דאקטאר,—מיין ראט איז אויפצוגעבען אייער קאפ-ארבייט.

— אבער, ליבער דאקטאר,—דאס וועט מיך רואינירען,—האט ערקלערט דער פאציענט,—איך בין א פריזיער און דאס גאנצע לעבען וואס מען מאכט איצט איז פון לא-גארסאנדלעך...

זי פערשטעהט.

מוטער:—דו ווילסט גאר נישט פערשטעהן, אז עס איז נישט שעהן צו שטעהן מיט א יונגענמאן אזוי שפעט אין דער נאכט ביי דער טיר.

טאכטער: — אז איך וועל פ ע ר ש ט ע ה ן וועל איך פ ע ר ז י צ ע ן.

אַ גוטע עצה.

מיידעל:—וואס טוט מען צו מיינע קאפ שמערצען?

דאקטאר:—האט חתונה.

מיידעל:—וועלען דאן די קאפ שמערצען אויפהערען?

דאקטאר:—געוויס. זיי וועלען אריבערגעהן צום מאנ'ס קאפ.

דער געשעפטסמאַן.

א יוד אַ גביר האט גענומען א זיידען קינד פאר אנ'איידעם און איהם געגעבען הונדערט טויזענט רובל נדן.

א פאר מאנאטען נאך דער חתונה קומט דער איידעם צום שווער און זאגט איהם, אז ער האט נישט א קאפיקע.

— וואו האסטו אהינגעטון די הונדערט טויזענד רובעל?

— שווער, מעבעל האב איך געקויפט.

— נו, גוט, צוואנציג טויזענד.

— א מאנטעל האב איך געמאכט פאר אייער טאכטער.

— גוט, נאך צעהן טויזענד, און וואו זענען די איבעריגע זיבעציג טויזענד.

— און געשעפט האב איך גארנישט געמאכט?

בלאָק=שרעק.

— פארוואס האט משה נישט געוואלט פיהרען די יודען דורך די פלשתים?

— ווייל ער האט מורא געהאט, אז דאס ערב-רב וועט שליסען א בלאק מיט די פלשתים און זיי וועלען וועהלען דתן ואבירם... צבי גאמבינער.

„אוי" און „אַך".

א צדיק האט מיטגענומען א יונגעלע אין מקוה אריין.

דאס יונגעלע האט געפיהלט די קעלט און געשריען: „אוי! אוי!". ווען ער איז ארויס פון מקוה און זיך אנגעטון, האט ער זיך גאר מחיה געווען און געזאגט: „אך, אך, אך".

דער צדיק האט איהם וועגען דעם ערקלערט: אט דאס איז דער חילוק פון א קאלטער מקוה ביז צו אנ'עבירה, ביי א קאלטער מקוה זאגט מען צוערשט „אוי", דערנאך „אך". ביי אנ'עבירה זאגט מען צוערשט „אך" און דערנאך „אוי".

ווי אַ פליג.

בערעל:—א פערהייראטער מאן איז ווי א פליג, וואס איז אריינגעפאלען אין האניג.

שמערעל:—מיט וואס?

בערעל:—עס איז איהר זיס, און זי וויל פארט ארויס?

אַ הימלישע זאַך.

זי:—ווייסטו, אז אין הימעל ווערט בעשטימט ווער מיט וועמען עס זאל חתונה האבען?

ער: — געוויס בלויז אין הימעל קען מען וויסען, צו וואס מען האט חתונה...

אויף אַ פאַרלעזונג.

אויף א פארלעזונג האט זיך דערהערט א געשמאקער געגעץ און אימיצער האט אויסגערופען:

אך, ווי לאנגווייליג!—

דער לעקטאר האט זיך אפגעשטעלט און מיט כעס אויסגערופען:

— כ'בעט דעם מאן פערלאזען דעם זאל.

קיינער האט זיך נישט גערירט.

דער לעקטאר האט א צווייטען מאל אויסגערופען: דער אונצופרידענער צוהערער זאל פערלאזען דעם זאל!

ווייטער א טויטע שטילקייט.

— כ'בעט דעם פריינד א דריטען מאל פערלאזען מיין פארלעזונג—האט ווידער אויסגערופען דער לעקטאר.

ערשט דאן האט זיך דערהערט פון די אונטערשטע רייהען א בת-קול:

— הער לעקטאר, ער איז שוין איינגעשלאפען.

דער גר.

אין א קליין יודיש שטעטעל איז אמאל אראפגעקומען א גר.

מיט א לאנגער רויטער בארד.

און ער האט געבעטען די יודען פון שטעטעל, זיי זאלען איהם העלפען.

האט מען איהם גענומען העלפען פון אלע זייטען.

א קלייניגקייט, א גר, און נאך מיט א רויטער לאנגער בארד!

איז אוועק א צייט און דער גר האט זיך געפיהלט גאנץ גוט. זיך איינגעארדענט און אפילו שוין געהאלטען ביי א שידוך.

אבער פלוצלינג איז אימיצער געקומען מיט א נייעס:

— דער גר איז קיין גר נישט!

— ער האט זיך דערוואוסט פון זיכערע קוועלען, אז דער גר איז איינפאך א שנארער און נישט קיין גר!

— ער איז א יוד, ווי אלע יודען!

— ער האט א מאמע, פערקויפט זי עפעל אין באברויסק!

איז געווארען א טומעל, א געשריי:

— סטייטש, סטייטש?

— אזא סקאנדאל!

— אזא שווינדעל!

— בעשווינדלען א גאנצע עדה יודען!

האט מען גערופען אנ'אסיפה, און דעם גר, פערשטעהט זיך, אויך צו דער אסיפה.

האבען זיך אלע יודען צונויפגעקליבען אין שוהל, און דער גבר פון שטאט, ר' זעמעלע, האט זיך אזוי געווענדעט צום גר:

— פעטער, איצט ווייסען מיר שוין, ווער דו ביזט. דו ביזט א שווינדלער און נישט קיין גר! און אזוי ווי דו האסט בעשווינדעלט א גאנצע עדה מיט יודען, לכן, קענסטו מעהר פון אונז קיין גראשען נישט קריגען! און טראג זיך אפ פון שטאט, אויב דו ווילסט נישט קריגען קיין פסק!..

האט דער „גר" אויסגעהערט דעם פסק און געבעטען מען זאל איהם געבען דאס ווארט און אז מ'האט איהם געגעבען דאס ווארט, האט ער געהאלטען אזא רעדע:

יודישע קינדער! בנאמנות, איך פערשטעה אייך נישט! איך הויב נישט אן צו פערשטעהן, וואס איהר קאכט זיך אזוי... איך פרעג אייך, זאגט מיר: וואס וואלט אייך ארויסגעקומען, ווען מיין טאטע וואלט שוין געווען א גוי? און וואס שאדט אייך, אז מיין טאטע איז א יוד? בנאמנות, איך פערשטעה אייך נישט...

— — — — — — — — — — — — — —

און דעם שטעטעל מיט יודען איז אזוי געפעלען געווארען דעם „גר'ס" וויץ, אז מען האט איהם געהייסען בלייבען אין שטעטעל.

און ער איז געבליבען א יוד אנ'ארימאן עד היום הזה.

בעקאנטמאכונג.
Polskie Huty Szkła S. A. w Krośnie

מיר זענען מודיע אונזער ג' קונדשאפט, אז מיר האבען איבערגעגעבען דעם אויסשליסליכען פערקויף פון אונזערע אויסארבייטונגען פאר דעם ראיאן לאדז און אומגעגענד דער פירמע

H. KRÓL, ŁÓDŹ, OGRODOWA 4, tel. 39-09

און מיר בעטען אונזער געעהרטער קונדשאפט אין אלע קויפס-אנגעלעגענהייטען זיך דירעקט צו ווענדען צו דער אויבענדערמאהנטער פירמע. אונזערע פאבריקען אר־בייטען אויס: טיש-גלאז, גלאט, פרעס, קרישטאלען, פאר בעלייכטונגס-צוועקען (עלעקטרישע, גאזאווע און נאפט) און צו בוי-צוועקען. מיט אכטונג

Polskie Huty Szkła S. A. w Krośnie.

412

א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט, וועל־כער פערבייט שול-צוואנג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פרייזען פאר שילער מיט שוואכען פארטשריט פון פאלקס-שולען און גימנאזיעס, אויך לעקציעס פאר דערוואקסענע: פויליש, דייטש, פראנצויזיש, מאטע־מאטיק און בוכהאלטעריע. שיף, שוו. יאקובע 12. אין דער אפיצינע 1. שטאק. 931

אויף בעקוועמע בעדינגונגען

עמפפעהלט מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, גע־בעטע און דראט-מאטראצען אויך צו מעבעל-בעטען לויט מאס

„Patent" וואש-טישען ווי אויך ראווערען ווערט אמביליגס־טען געקויפט אין פאבריקס־לאגער „DOBROPOL"

Łódź Piotrk. 73, w podwórzu.

קימפעטארין — כירורגישע

קליניק

פון די דאקטוירים שארלאטא-אייגעראווא רייטלער-קוריאנסקא, מיכאל קאנטאר און י. בוים.

לאדז, אגראדאווא 10, טעל. 57–13

1-טע און 2-טע קלאס.

אמבולאטאריום.

פרויען-קראנקהייטען פון $1^1/_2$–$11^1/_2$.

Korzystnie zakupywać znaczy — ciężko zapracowany grosz wymienić na możliwie jaknajwiększą ilość dobrego towaru. Naprzykład nie można nazwać korzystnem zakupywanie najdroższego mydła, a w dodatku jeszcze w zbytecznem, kosztownem opakowaniu, gdyż o przeciwieństwie tego przekona się Szan. Pani już przy pierwszem użyciu wspaniałego mydła „Kołłontay z pralkę", którego cenę, dzięki ścisłej kalkulacji, racjonalnemu produkowaniu i pominięciu opakowania, utrzymuje się możliwie jak najniżej. Dzięki tej zasadzie oraz okoliczności, że jakość mydło „Kołłontay" nie może już być wyprzedzona nawet przez najdroższe gatunki, zakup mydła „Kołłontay" jest dla Sz. P. zawsze najkorzystniejszy

Mydło
KOŁŁONTAY
z pralką
Nr. 78
patent

ZŁOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.

Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

יור. י. אינפעלד
42. ווסכאדניא 42.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 63-37

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3–4
ד"ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	9½–12 4–5
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11–1
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט-קר.	12–1
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	12½–2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12–1
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	1–3
ד"ר בערנסאן	פרויען און געבורט-הילף	3–4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאטלען א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איני־שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — וויזיטען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפונגען געגען שקארלאטין. ווי אויך א דענטיסטישער קאבינעט.

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10–2 נמ.
ד"ר לאזשינסקי סטאראפאלסקא	צאהן-ארצט	3–7

קינסטליכע ציינער, קראנען, מאסטען א. א. וו. די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

מודעה מהראבינאט ושומרי שבת.

ביי א גרויסע אסיפה פון ראבינאט ושומרי שבת איז א גרופע בעקערס איז בע־האנדעלט געווארען, וואס א טייל בעקערס האבען זיך ערלויבט אין שבת צו מאכען א זייער דורך אנ'ערל מיט א שטר מכירה, דער ראבינאט האט שטרענג פראטעסטירט און ערקלערט, אז וועגען דעם גיבט נישט קיין שטר מכירה, ביז אלע אנוועזענדע בעקערס האבען בעשטימט, אז מעהר וועט אזא פרצה נישט פארקומען, און ווער עס וועט ח"ו עובר זיין, וועלען יודען נישט נוצען זיין געבעקס, אויך איז ערקלערט געווארען, אז דורך דעם, וואס א טייל שיקען צום בעקער שפעט די טשאלענטער זע־נען זיי גורם צו חילול שבת, זענען מיר מזהיר באזהרה גדולה, אז צו שפעטענס זאל מען שיקען דאס טשאלענט א האלבע שעה פאר דעם זמן פון ליכט-צינדען זאל דאס טשאלענט זיין ביי דעם בעקער, און ווער עס וועט שיקען שפעטער. טאר דער בע־קער דאס טשאלענט נישט אנעהמען.

אויך מאכען מיר אויפמערקזאם, מיר האבען ערהאלטען א בריף פון ביאליסטאק פון ועד „שומרי ומזהירי שבת" מיט 40 אונטערשריפטען פון גרויסע סוחרים, וועלכע האנדלען בלודז, אז זיי פערלאנגען דורכאויס, אז זייערע סחורות, וואס ווערען געשיקט דורך די לאדזער עקספעדיציעס, זאל נישט ווערען געפאקט און נישט געשיקט אין ש"ק. און מיר האבען געמאכט אויפמערקזאם אונזערע עקספעדיטארען און מיר פער־האפען, אז עס וועט זיין אלעס אין ארדנונג. נאך האבען די ביאליסטאקער „שומרי ומזהירי שבת" געבעטען ביי אונז, אזוי ווי עס קויפען פיל סוחרים פון לאדז סחורות אין ביאליסטאק, זאלען ווידער די לאדזער סוחרים געבען אונטערשריפטען צו די ביאליסטאקער עקספעדיטארען, אז זיי פערלאנגען פון די ביאליסטאקער עקספעדיטא־רען, אז מען זאל נישט זייערע סחורות פאקען אין שיקען בש"ק און מיר פערהאפען בעזהי"ת, אז מען וועט ערפיהלען אונזער פערלאנג אין בעסטען ארדנונג מען זאל נישט ברויכען אננעהמען קיין שארפע מיטלען. פיל סוחרים פון לאדז האבען שוין אונטערגעשריבען. 783

לאדזער ראבינאט ושומרי שבת.

ענטשולדיגונג

איך ענטשולדיג מיך פאר דער סעקציע פלייש-טראנספארט-ארבייטער פאר די שלעכטע ווער־טער, וואס איך האב זיך אויסגעדריקט געגען זיי אין א אויפגערעגטען צושטאנד. מיט אכטונג

אפרים דוד זשעזשינסקי. 810

וויכטיג פאר וועש-געשעפטען

אויך פאר שטיקערינס!

איך נעהם אן צו אזשורען אויף קריטא צו נייהען צו מעסיגע פרייזען! צו מעסיגע פרייזען!

M. BARUCH, Piotrkowska 28.

קווער אפיצינע, 1-טער שטאק.

נייעסטע פראדוקציע פון 1928.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג!

עס ווערט דעמאנסטרירט די הערליכע דראמע אין 10 גרויסע אקטען, אונטער'ן נאמען:

העניגליך צוהערונג

Harry PEEL --- אין דער הויפט-ראלע

פערגרעסערטער ארקעסטער.

קינא „ERA"

פרי־הער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אלעקסאנדראווסקא 37. טעל. 48=49

נור ביז מאנטאג, דעם 6. פעברואר ד. י.

גרויסער סענסאציאנעלער פראגראם!

עס ווערט דעמאנסטרירט א גרויסער פילם פונ'ם לעבען פון די אפאשען אין קאליפארניען, וואו ס'קומט פאר דער האנדעל מיט לעבעדיגער סחורה אונטער'ן נאמען:

„דאס געשפענסט פון סינגאפור"

(Postrach Singapuru)

אין דער הויפט-ראלע: דער מייסטער פון דער מאסקע, דער ארטיסט פון הונדערט געזיכטער LON CHANEY

אכטונג! — פון מיטוואך, דעם 8-טען פעברואר ד. י. ווערט ענדליך דעמאנסטרירט דער לאנג-ערווארטעטער שלאגער

„בן-הור"

אין דער הויפט-ראלע: דער געניאלער RAMON NOVARRO

בעמערקונג: דער פילם „בן-הור" איז פון א גאנץ נייער קאפיע און אהן פערקירצונגען.

APOLLO

די לעצטע 3 טעג!

דאס גרויסע מייסטערווערק — פון דער פראדוקציע „Sowkino" אין מאסקווע

צאר איוואן דער גרויזאמער
און זיין בלוטיגע הערשאפט

:—: מעכטיגע דראמע אין 12 גרויסע אקטען. :—:

בלוטיגע פערוויילונגען פון קייזער איוואן דעם גרויזאמען. אינטריגעס פון דער קייזערין. .·. פערגרעסערטער ארקעסטער.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

ווידערהאלונג פון דער איינדרוקספולער און שפאנענדער דראמע פון מענשליכע ליידענשאפטען

דער מאן מיט א פערגאנגענהייט

אין דער טיטעל-ראלע שאפט אנ'אונפערגעסליכע קרעאציע דער געניאלער

KONRAD VEIDT

אין דער טיטעל-ראלע שאפט אנ'אונפערגעסליכע קרעאציע דער געניאלער

„דער מאן מיט א פערגאנגענהייט“ אדער „ד״ר X“ דאס איז א טראגישע געשיכטע פון א מענש פון דער וויסענשאפט, וועלכער טויטעט א פאציענט, כדי צו פערקירצען זיינע ליידען און אליין פערפלאנטערט ער זיך אין א מערטירער-ראד, כדי ענדגילטיג ארויסצוגעהן אלס זיגער פון קאמפס-נסיון מיט'ן אונבּרחמנות'דיגען לעבען.

„דער מאן מיט א פערגאנגענהייט אדער „דאקטאר X“ געשמידט אין קייטען, געשמיסען מיט א בייטש, אפגעטון פון כבוד און עהרע, געצוואונגען צו לעבען מיט א דאפּעלט לעבען פון א פערטיליגטען אויף דעם שרעקליכען אינזעל Mont Noir פער'כשופס, ריהרט' פערוואונדערט.

שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

קינא

ביים קאאפּעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

בּיז מאנטאג דעם 6-טען פעברואר איינשליסליך. גרויסער פּראכטפולער פּראגראם!

די דאמע אהן שלייער

אין די הויפּט-ראלען: ערנסטע דראמע אין 10 אקטען. אין די הויפּט-ראלען:

Lil Dagover i Gösta Eckman

אויפ'ן 1-טען סעאנס אין געוו. טעג פון 4 ביז 5 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב פון 2.30 ביז 3.30 זענען די פרייזען צו 50 גר. און 30 גר.

אנהויב אין געוו. טעג 3,30 נ.מ. לעצטער 9.30 שבת, זונטאג און יום-טוב 2.30 נאכמיטאג, 4.00 ,, 5.30 730 און 30 9 אין אווענד.

CORSO | ODEON

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסע מלחמה-עפּאפּיי אויפ'ן עקראן!

די גרעסטע פעלקער-שלאכט פון די יאהרען 1914—1918

VERDUN...

ווערדון - די גרעסטע שלאכט

אין דער וועלט-מלחמה

איינציגע אויטענטישע אויפנאהמען פון דער גרעסטער מענשליכער דראמע אין 10 אקטען. — צום ערשטען מאל אויפ'ן עקראן! — ווילהעלם דער II, פואנקארע, הינדענבורג, לודענדארף, פעטעין, קרוינפּרינץ א. אנד. בעמערקונג: כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאסען פון ג' פּובליקום צו זעהען דעם גרויסען פילם, דעמאנסטרירען מיר דאס בילד אויך אין קינא „קארסא“, וואו די פרייזען זענען ביליגער. 882

SPLENDID

היינט פּרעמיערע!

אינטריגע פון א איפערזיכטיגער פרוי

ריהרענדע דראמע אין 10 אקטען לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Oktawiusz Feuillet, וואס אילוסטרירט דעם ראמאנס פון א יונגענמאן.

אין די הויפּט-ראלען: אין די הויפּט-ראלען:

Włodzimierz Gajdarow i Maly Dellschaft

די געהיימנישען פון איינזאמען פּאלאץ; עקסצענטרישע משוגעת'ן פון א אריסטאקראטקע; נקמה פון דער פערגאנגענהייט; קללה פון די צייטען; די ליבע פון רואינירטען מארקיז.

מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.

שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

Grand-Kino

וויץ, געלעכטער און געזונדער הומאר — דאס זענען די וויכטיגסטע נויטווענדיגקייטען פון אלע קינא-ליבהאבער

היינט אונגעוועהנליך פראגראם!

דער אונבעזיגטער קעניג פון הומאר

HARROLD LLOYD

אין דעם שפּריצענדען מיט הומאר פארס — אונטער'ן נאמען: —

דער מערטירער פון ספּארט

דער פילם צווינגט יעדען איינציגען צושויער צום אונאויפהערליכען לאכען. אנהויב פון די סעאנסען 4.30 נאכמ. שבת, זונטאג, און יום-טוב 1 נאכמ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר.

CZARY

היינט און פאלג. טעג

וואונדער פון דער אמערי-קאנער פּראדוקציע!

דריי עהרליכע גנבים

די וואונ-דערבארע **Olive Borden** דער אונפער-גלייכליכער **Lou Tellegen, George O'brien, Mc. Donald**

מעכטיגע עפּאפּיי פונ'ם לעבען פון די גאלדזוכער אין 10 אקט.-סענסאציע!

דאס אויביגע מייסטערווערק איז געווארען דעמאנסטרירט אין ווארשא אין 2 קינא'ס איבער 4 וואכען. אויפ'ן 1. סעאנס זענען אלע פלעצער צו 75 גר. אנהויב 3.30 נאכמ., שבת און יום-טוב—1 נ"מ

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.